

**R. P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, E Societate Iesv, In
Collegio Romano eiusdem Societ. olim Theologiæ
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Dispvttationes
Scholasticæ, Et Morales, De Sacramentis in ...**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1652

Dispvttatio II. De materia, & forma Sacramentorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82340)

illa vice. Sic ergo ex lege eiusdem Dei extraordinaria posset assumi aliqua res ad significandam sensibilibiter gratiam pro tali casu singulari, licet illam non significaret in posterum.

Arguit ultimo P. Suarez, quia si ad Sacramenta non requireretur stabilis, & permanens institutio, sequeretur multa de facto fuisse Sacramenta, quæ tamen Sacramenta non fuerunt, v.g. verba Christi ad Magdalenam, *Remittuntur tibi peccata tua*. Item insufflatio Christi Ioan. 10. cum dixit Apostolis, *Accipite Spiritum sanctum; quorum remisistis peccata, remittuntur eis, &c.* In his enim nihil aliud desideratur ad rationem Sacramenti, nisi stabilis & permanens institutio, ex cuius defectu excluduntur à ratione Sacramenti.

Respondi potest, in primis illa verba, *Remittuntur tibi peccata tua*, non fuisse sacramentalia, quia non tam caularunt, quam significarunt remissionem peccatorum iam factam: prius enim dixerat iam Christus, *remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. De insufflatione verò, & illis verbis, *Accipite Spiritum sanctum, &c.* non video, cur neget P. Suarez fuisse Sacramentum, per illud enim ordinati sunt Apostoli Sacerdotes, seu completa est eorum ordinatio quoad potestatem absolventi à peccatis, quam nondum acceperant, quando in ultima cæna acceperant potestatem consecrandi Eucharistiam, & offerendi Sacrificium legis novæ. Quamvis autem nunc Ecclesia non utatur insufflatione, quando Presbyteri ordinantur, non refert, quia ut notavit P. Vasquez cum aliis *rom. 3. in 3. part. disp. 239. n. 3. in materiis & formis Sacramentorum* aliquid fuit ab ipso Christo institutum pro tempore sequenti, aliud verò voluit à se, vel etiam ab Apostolis aliquando usurpari; cum enim esset auctor Sacramentorum, potuit per potestatem excellentiæ quam habuit, aliqua materia ipse uti, aliam verò pro sequenti tempore præscribere. Quod multis exemplis probat idem Vasquez ibi. Quamvis ergo nunc insufflatio non adhibeatur, adhibetur tamen loco illius manuum impositio cum eisdem verbis, *Accipe Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, &c.* Sicut etiam nunc ordinantur Sacerdotes, per traditionem hostiæ, & calicis cum vino, & aqua non consecratis; licet Christus illam materiam Apostolis non tradiderit, sed corpus & sanguinem suum iam consecratum.

DISPUTATIO II.

De materia & forma Sacramentorum.

SECTIO I. *Utrum Sacramenta novæ legis consent rebus & verbis.*

SECTIO II. *Utrum res, & verba in Sacramentis habeant semper modum materiæ & formæ.*

SECTIO III. *Utrum Sacramenta includant intrinsecè, & in recto materiam, & formam.*

SECTIO IV. *Utrum in Sacramentis novæ legis requirantur verba consecratoria, an concionatoria.*

SECTIO V. *Utrum requirantur materia, & forma determinata.*

SECTIO VI. *Quæ mutatio materiæ, & formæ nocet valori Sacramenti.*

SECTIO VII. *Utrum intentio Ministrum intret ad componendum intrinsecè Sacramentum.*

SECTIO VIII. *Quid sit in Sacramentis res tantum, & Sacramentum tantum, & res & Sacramentum.*

GENVS de essentia quasi metaphysica Sacramentorum; nunc eandem essentiam physicè considerabimus, examinando partes quasi physicas contra Sacramenta constant. Sermo autem est de Sacramentis novæ legis, nam de Sacramentis antiquis postea redibit disputatio.

SECTIO I.

Utrum Sacramenta novæ legis consent rebus, & verbis.

CERTUM est, id non requiri ad essentiam sacramenti in genere considerati: potuisset enim Deus talia nobis Sacramenta instituere, quæ non constarent rebus, & verbis: imo de Sacramentis legis antiquæ de facto id habent pro comperto Theologi communiter; quia in circumcisione nulla videtur fuisse verborum formula necessaria; quod de aliis Sacramentis illius legis videtur etiam dicendum, cum non constet, in eorum administratione fuisse aliqua verba præscripta, quæ dicerentur. Rationem autem reddunt communiter Theologi cum S. Thom. *in præsent. art. 6. ad 3.* quod sacramenta legis antiquæ erant obscuriora, sicut & ipse status, cui deferuebant: ideo non fiebant per verba, quæ clariora, & expressiora signa sunt, & ideo apponuntur in Sacramentis legis gratiæ, in quo sicut maior est lux, sic debuit esse clarior modus significandi.

Igitur de Sacramentis legis novæ concors Theologorum sententia est, quod in ipsis reperiantur res, & verba. Sic sentit S. Thom. *d. art. 6.* ac ceteri Theologi communiter: & quod caput est, ita habetur in Concilio Florentino, post sessionem ultimam in decreto Eugenij ad Armenos §. *Quinto Ecclesiasticorum*: ubi numeratis omnibus septem Sacramentis, de iis omnibus subiungitur: *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministrum.*

Rationem congruentiæ triplicem reddit S. Th. Prima desumitur ex parte Christi, qui his sacramentis utitur, ad nostrā sanctificationem: nam sicut Verbum Patris in Christo coniungitur carni sensibili, sic in sacramentis Verbum rei sensibili adhibetur, & per hoc magis assimilantur Christo. Secunda congruentia desumitur ex parte hominis, cui sacramenta applicantur, qui sicut componitur ex corpore, & anima; sic sacramenta habent rem sensibilem, quæ corpus tangit, & verbum, quod ad animam transit, & ab ea creditur. Tertia denique congruentia desumitur ex fine, ad quem instituuntur sacramenta, scilicet ad significandum; nam, ut dixit Augustinus *lib. 2. de doctrina Christiana, c. 3.* verba ob-
tinent principatum inter omnia signa, propter maximam aptitudinem, quam habent ad significandum magis distinctè & in particulari conceptus nostros: ideo oportuit, ut significatio rerum, quæ de se erat magis confusa, & indeterminata, determinaretur per significationem verborum, quæ est magis clara, & expressa. Præcipuum tamen fundamentum desumitur partim ex Scriptura, in qua constat requiri res, & verba in multis sacramentis, ut in Baptismo, Eucharistia, & ceteris; partim ex traditione

1.

S. Thom.
Cur sacramenta antiquæ legis non constarent verbis.

2.

S. Thom.
Conc. Flor.

Sacramenta novæ legis tribus constant, rebus, verbis, & ministro.
Ratio congruentiæ ex D. Thoma triplex.

Augustin.

Fundamentum tamen ex Scriptura & traditione desumitur.

Insufflatio Christi in Apostolos fuit sacramentum, per quod ipsi ordinati sunt, aut saltem completa est eorum ordinatio.

Vasquez.

traditione perpetua Ecclesiae, quae in omnibus sacramentis hanc necessitatem cognouit.

3. *Durand.* Contra hanc communem doctrinam est duplex obiectio vulgaris, ob quam Durandus in 4. dist. 1. g. 3. n. 8. sentit, eam doctrinam non esse vniuersaliter veram. Prima desumitur ex sacramento Pœnitentiae, quod videtur perfici solis verbis, nempe confessione pœnitentis, & absolutione Sacerdotis; ergo non omnia perficiuntur rebus & verbis. Nec satisfacit quod aliqui respondent, hoc sacramentum includere etiam satisfactionem; satisfactio enim non est pars essentialiter requisita ad sacramentum. Eugenius autem in illis verbis loquitur de essentialiter requisitis, ut constat ex verbis sequentibus, *quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum*. Præterea de ipsa satisfactione potest fieri idem argumentum, cum possit contingere, quod satisfactio etiam sint verba, si v.g. pro pœnitentia imponatur, recitare semel coronam, vel psalterium; tunc enim ex hac etiam parte sacramentum constaret solis verbis.

4. *Quomodo sacramentum Pœnitentiae non censetur solis verbis, ut obijcit Durand. duplex explicatio.* Huic objectioni dupliciter responderi potest. Primum in sacramento Pœnitentiae non solum innescere ex parte materiae confessionem externam, sed etiam dolorem internum, & ex hac parte iam non constat solis verbis. Dices, materiam secundum se non esse sensibilem, nisi prout fit sensibilis per verba, quibus pœnitens confitetur suum peccatum; ergo tota materia sensibilis reducitur tandem ad sola verba. Respondetur negando consequentiam, quia licet tota materia in eo casu fiat sensibilis per verba; non tamen reducitur ad sola verba tota materia, quæ est sensibilis, cum contritio sit etiam sensibilis. Porro Pontifex in prædictis verbis nomine materiae intellexit non solum confessionem, sed etiam contritionem internam, ut constat ex §. *Quartum Sacramentum*, ubi dicit, in sacramento Pœnitentiae actus pœnitentis esse quasi materiam, scilicet cordis contritionem, oris confessionem, &c.

5. Secundò responderi potest in sacramento Pœnitentiae præter verba absolutionis, & confessionis concurrere etiam peccata ipsa, tanquam materiam remotam; quæ licet non sint materia proxima, nihil refert, nam Eugenius in illo decreto non minus videtur loquutus de iis, quæ concurrunt, & requiruntur, tanquam materia remota in sacramento, quam de materia proxima, quia in Baptismo solum nominat tanquam materiam aquam, quæ tamen est materia remota; in Confirmatione solum Chrisma, in Eucharistia solum panem, & vinum; in Extrema unctione solum oleum benedictum, in Ordine calicem, patenam, & cætera quæ portiguntur; quæ omnia constat esse materiam solum remotam, sicut sunt peccata in sacramento Pœnitentiae.

6. Dices, continget aliquando, quod ipsa peccata fuerint etiam peccata oris, & per consequens ipsa quoque fuerint verba. Respondetur nullum dari peccatum oris, quin præcedat peccatum cordis, nam de corde exeunt falsa testimonia, blasphemias, & cætera. Quare semper inuenietur ex parte materiae aliquid præter verba.

7. *Secunda obiectio (petra ex sacramento Matrimonij.* Secunda obiectio est ex sacramento Matrimonij, quod solis verbis perfici videtur; illis scilicet, quibus coniuges mutuum consensum exprimunt. Huic difficultati plures, & valde diuersæ sunt solutiones, sicut & sunt diuersæ Doctorem sententiæ in assignanda materia, & forma sacramento Matrimonij;

Th. Sanchez. Valquez. de quo videri possunt ultra alios P. Thomas Sanchez lib. 3. de Matrimonio, disp. 5. & P. Valquez tom. 4. in 3. part. in tract. de sacramento matrimonij, disp. 3. Qui autem verisimilius loquuntur, possunt ad tres classes reduci. Prima est eorum, qui dicunt, consensum

contrahentium esse res, & materiam sacramenti huius; verba autem, quibus eos exprimunt, esse formam. Pro hac sententia adducuntur Alex. de Neuo, Syluester, Nauarrus, Humada, Capreolus, Beja, & alij, quos refert Sanchez n. 2.

8. Ipse Sanchez cum aliis eam impugnat, ex eo quod consensus, prout distinctus à verbis, non est res sensibilis; ergo prout sic, non potest esse materia adæquata sacramenti, quia licet contritio, quæ etiam secundum se est res insensibilis, sit materia partialis sacramento Pœnitentiae, cæterum materia totalis non potest esse aliquid insensibile. Si autem consensus sit materia, prout fit sensibilis per verba, iam includeretur ipsa verba in materia, & per consequens illud non tam esset materia, quam totum compositum ex materia & forma.

9. Hanc rationem reiecit Valquez n. 24. eo quod supponat probandum, quod scilicet materia totalis non possit esse id, quod secundum se est insensibile, & sit sensibilis per formam, hoc enim difficile potest probari, quia sicut materia partialis potest esse id quod secundum se est insensibile, sed fit sensibilis per alteram partem materiae, ut contritio, quæ fit sensibilis per confessionem, cur etiam non poterit esse materia totalis id, quod secundum se est insensibile, sit tamen sensibilis per alteram partem eiusdem compositi, scilicet per formam. Iam enim illud totum resultans erit signum sensibilis, & sacramentum, in cuius definitione ponitur, quod sit sensibilis, non vero in definitione singularium partium secundum se.

10. Aliter ergo impugnat ipse Valquez illam sententiam, quia scilicet omne illud, quod in aliquo composito gerit munus materiae in ordine ad alteram partem tanquam ad formam, debet esse aliquid magis indifferens, & determinabile ab altera parte, quæ ideo dicitur forma, quia est ultimus actus determinans, & actuans indifferentiam materiae, ut constat ex inductione, tam in compositis artificialibus, quam naturalibus, & præsertim in omnibus aliis sacramentis, in quibus materia semper est aliquid indifferens, & forma determinat illam indifferentiam ad significandum hoc potius, quam illud; sic aqua in Baptismo, oleum in Confirmatione, & Extrema unctione, &c. sunt ex se indifferentia ad significandam abluitionem internam, sanitatem confortationem spiritualem, & determinantur per verba ad talem significationem. Consensus autem internus coniugis non magis est indifferens, aut indeterminatus, quam verba externa, cum feratur ad talem numero coniugem perpetuò accipiendum, & ad omnia alia, ad quæ feruntur verba; ergo non est, cur dicatur ille consensus esse materia respectu verborum exteriorum.

11. Addere possumus ad impugnandam eandem sententiam, si consensus internus coniugis esset materia in sacramento Matrimonij, eodem modo consensum internum Episcopi ordinantis, verbi gratia, fore materiam sacramenti Ordinis; neque enim magis significatur consensus internus coniugis per verba externa, quibus significat, se dare coniugi potestatem supra suum corpus, nec minus essentialiter requiritur consensus internus Episcopi ad valorem sacramenti Ordinis, quam consensus internus coniugis ad valorem Matrimonij; ergo non minus erit materia vnus consensus, quam alius; nemo autem dixit consensum internum Episcopi esse materiam, ergo nec hunc alium debemus dicere esse materiam Matrimonij.

12. Confirmatur, quia Eugenius I V. in illo decreto aperte distinxit inter materiam Sacramenti, & Eugen. I V. intentionem

Tertio ex eo quod distinctio-
guatur ma-
teria ab in-
tentione mi-
nistri ex Eu-
genio.

intentionem ministri; dixit enim *hec omnia sacramen-
ta tribus perficiuntur, videlicet rebus, tanquam materia,
verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis sa-
cramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia,*
&c. Ergo consensus internus contrahentium non
est materia in Sacramento Matrimonij, nam ille
consensus internus est intentio celebrandi illud
sacramentum, neque enim habent aliam volunta-
tem, aut intentionem internam coniuges, nisi illum
consensum internum, quem expriment per verba;
vel certe non est necessaria alia intentio; nam con-
sensus internus est voluntas obligandi se alteri coni-
ugi: hæc autem est voluntas faciendi id, quod nec-
essarium est ad obligationem contrahendam, &
per consequens faciendi verum, & legitimum Ma-
trimonium: ergo sicut Pontifex nomine materiæ
non intellexit voluntatem internam, quam habet
Episcopus, quando ordinat Presbyteros, dandi il-
lis potestatem offerendi sacrificium, & absolvendi,
&c. Hæc enim voluntas includitur in intentione
ministri, quæ ibi etiam exigitur: sic in Matrimonio
per materiam non potuit intelligere voluntatem
internam coniugis dandi alteri coniugi potestatem
supra suum corpus, quia hæc voluntas significatur
etiam nomine intentionis faciendi verum matri-
monium.

13.
Alij respon-
dunt corpora
contrahentium
fieri vice re-
rum in hoc
sacramento.

Secunda ergo responsio principalis est, in Sacra-
mento Matrimonij non interuenire sola verba, sed
res etiam, nempe corpora contrahentium, quæ tra-
duntur inuicem, & quæ sunt materia huius sacra-
menti, sicut in sacramento Ordinis est materia, ca-
lix, patena, candelabrum, liber, clauæ, & alia, quæ
traduntur: forma vero verba, quibus traduntur: sic
in Matrimonio materia sunt corpora, quæ tradun-
tur, forma verò verba, quibus traduntur; tum quia
non potest aliter explicari materia huius sacramen-
ti, tum etiam à priori, quia cum Christus eleuauerit
ipsum contractum Matrimonij inter fideles cele-
bratum ad rationem sacramenti, nihil prorsus mu-
tauit in contractu, sed illum eundem legitimum
contractum, qualis in se erat eleuauit, ut esset simul
sacramentum: illud ergo erit materia huius sacra-
menti, quod esset materia illius contractus: in con-
tractu autem illud est materia contractus, quod per
talem contractum datur, v. g. in emptione domus
quæ venditur; in commodato equus, qui commo-
datur, & sic de alijs; ergo in contractu matrimonij
materia sunt corpora quæ inuicem traduntur per
illum contractum, & per consequens eadem corpo-
ra erunt materia in hoc sacramento. Pro hac sen-
tentia afferuntur Paludan. Petrus de Soto, Adrian.
Antoninus, Couarr. quos affert, & sequitur P. Val-
quez *vbi supra c. 5.* quibus addit P. Sanchez Palatium
eamdem tenentem, & Capreolum ac Bartholo-
mæum D. Medina dicentem eam esse probabilem.

Paludan.
Petrus de
Soto.
Adrianus.
Antonin.
Couarr.
Valquez.
Palatius.
Capreolus.
Medina.

14.
Contra hanc sententiam arguunt aliqui, quia
materia sacramenti concurrat ad producendam gra-
tiam; contrahentes autem in matrimonio non con-
currunt nisi medijs suis actibus; ergo ipsimet non
sunt materia. Sed hæc ratio non virget, quia ipsi
contrahentes iuxta veram sententiam sunt mini-
stri, & per consequens causant gratiam, siue phy-
sicè, siue moralitè; ergo non est mirum, si concurrant
etiam alio titulo, quatenus sunt materia, neque in
hoc est aliqua indecentia.

15.
Impugnatur
illa sententia
retorquendo
argumentum
exemplo ordi-
nationis, Epi-
scopi, Oritia-
ry.

Melius impugnari potest retorquendo ipsum ar-
gumentum, quo vitur pro fundamēto: nam in alijs
sacramentis non est materia sacramenti id, quod
tradi interditur, sed id, per quod significatur illius
traditio, v. g. in ordinatione, & consecratione Epi-
scopi, quæ est quoddam matrimonium spirituale,
P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

quod Episcopus contrahit cum sua Ecclesia; tan-
quam cum sponsa, ibi certè traditur Episcopo pote-
stas supra sponsam, hoc est supra suam Ecclesiam, &
supra fideles, qui in illa sunt: nemo tamen dixit, ip-
sam Ecclesiam, seu illos fideles, ex quibus constat,
esse materiam in eo sacramento, sed potius vnctio-
nem, vel librum, per cuius traditionem significatur
traditio potestatis supra Ecclesiam. Similiter in or-
dinatione Ostiarij traditur ei potestas aperiendi, &
claudendi Ecclesiam, & tamen non est materia in
illo Sacramento Ecclesia ipsa, sed porta, & clauæ: quæ
ab Episcopo traduntur, quæ sunt clauæ, & porta ali-
quando, non quidem Ecclesiæ, sed cubiculi priuati
ipsius Episcopi, per illas tamen significatur traditio
clauium Ecclesiæ. Similiter in ordinatione Sacerdo-
tis materia apud Græcos est sola manuum imposi-
tio absque vlla traditione calicis, aut patenæ, imò
& apud Latinos, quando confertur potestas absol-
uendi, materia etiam est sola manuum impositio,
forma verò illa verba: *Accipe Spiritum sanctum, quo-
rum remisisti peccata,* &c. vbi id quo tradi interditur,
est potestas supra fidelium animas, & tamen fideles
non sunt materia, sed potius illa impositio manuū,
per quam significatur traditio potestatis, & sic de
alijs. Non est ergo bona consequentia, in matrimo-
nio traduntur corpora contrahentium inuicem, er-
go ipsa corpora sunt materia huius sacramenti.

Vnde retorqueri etiam potest, quod de materia
contractuum assumerebatur, neque enim idem est id,
quod per contractum tradi intenditur, & id per quod,
tanquam per materiā celebratur: nam in emptione
domus id, quod tradi intenditur, est ipsa domus, id
autem, per quod significatur, & celebratur ipsa tra-
ditio, sunt clauæ, vel scriptura, per quarum traditio-
nem celebratur contractus, quare clauæ, vel scri-
ptura sunt materia, ex qua propriè constat contra-
ctus ille; domus verò est materia, circa quam, seu
obiectum quod intenditur vendi & transferri. Nos
autem in præsentī non querimus de materia, circa
quam tanquam circa obiectum versantur sacramenta;
nam ordinatio Sacerdotis versatur circa peccata fi-
delium, ad quæ remittenda accipit potestatem, & circa
corpus Christi, ad quod consecrandum, & offeren-
dum ordinatur; sed agimus de materia, ex qua confi-
ciuntur sacramenta, tanquam ex eo, per quod signi-
ficatur effectus, qui intenditur: in hac autem consi-
deratione, non est materia res ipsa, quæ venditur,
vel datur, sed illa, per quam id significatur.

Hinc possumus secundò impugnare illam senten-
tiam, & declarare vim præcedētis rationis, quia no-
mine materiæ sacramentalis id omnes intelligunt,
non ad quod vtrunque dicit ordinem ipsum sacra-
mentum, sed cuius interuentu exercetur, & ponitur,
vt constat in omnibus alijs sacramentis, in quibus
omnibus interuenit realiter, ipsa materia, vt ablutio
in Baptismo; vnctio in Confirmatione, & Extrema
vnctione; panis, & vinum in Eucharistia; traditio ca-
licis in Ordinatione; confessio peccatorum in Pœni-
tentia, &c. At verò corpora contrahentium possunt
non interuenire tunc, quando fit sacramentum Ma-
trimonij, tunc scilicet quando fit per procuratorem,
qui contrahit nomine coniugis absentis; in quo casu
Sacramentū Matrimonij fit Romæ, v. g. vbi procura-
tor consentit; corpus autē coniugis est in Hispania;
quod si vterque coniux contrahat per procura-
torem, vt fieri potest, tunc ibi, vbi fit sacramentum,
nullum corpus coniugis vllius interuenit; & tamen
ibi fit totum sacramentum (suppono enim cum ve-
ra, & recepta communiter sententia matrimonium
per procuratorem contractum, esse verum sacra-
mentum); ergo corpora contrahentium non sunt
B materia,

16.
Neque ipsa
domus quæ
emittitur, in
emptione do-
mus est ma-
teria ex qua
ipsius contra-
ctus, sed circa
quam.

17.
Impugnatur
ulterius ex eo
quod mate-
ria sacramenti
propriè fit id
cuius Inter-
uentu vel usu
exercetur, vt
ablutio, vnc-
tio.

materia, ex qua fit hoc sacramentum in eo sensu, in quo Theologi loquuntur de materia sacramenti.

18.
Vasquez.

Dupliciter potest responderi ex doctrina eiusdem Vasquez c. 6. in principio. Primum, non requiri materiam ex qua, in omnibus sacramentis, nam in Eucharistia non datur materia ex qua, sed circa quam, scilicet panis, & vinum, quare idem dici poterit de Matrimonio, non habere materiam ex qua, sed circa quam, nempe corpora contrahentium.

Hæc responsio reiici potest, primo quia supponit falsum, nempe in Eucharistia non esse materiam ex qua; contrarium enim est verius, nam species panis, & corpus Christi component etiam illud Sacramentum, non autem intrant ut forma; ergo ut materia illius: de hoc tamen dicemus inferius agentes de Eucharistia. Secundò reiici potest, quia saltem in omnibus sacramentis inuenitur aliqua materia, quæ interueniat ibi, ubi, & quando fit Sacramentum, & in ipsa Eucharistia interueniunt panis & vinum, quæ debent esse ibi, ubi fit Sacramentum; ergo in Matrimonio debet etiam assignari aliqua materia, quæ interueniat ibi, ubi fit Sacramentum, qualia non possunt esse corpora contrahentium, quæ aliquando longissime absunt à loco, ubi fit Matrimonium, ut vidimus. Tertio denique, quia si corpora sunt materia matrimonij, ideo erit, quia ea sibi inuicem tradunt contrahentes, ac per consecrationem eorum traditio erit materia proximam in aliis sacramentis, in quibus id, quod traditur, est materia remota sacramenti, eius traditio est materia proxima, ut in ordinatione Sacerdotis, calix cum vino, & aqua, & patena cum hostia: in ordinatione Diaconi liber Euangeliorum; in ordinatione Subdiaconi calix, & patena; in Acolytho candelabrum; in ostiario clauis, &c. horum autem omnium traditio est materia proxima horum sacramentorum; ergo similiter in matrimonio, si corpora sunt materia, quia traduntur, ipsa eorum traditio erit materia proxima; sicut in aliis sacramentis, hæc autem traditio sunt verba, & nihil aliud; ergo verba sunt materia proxima huius sacramenti.

19.
Neque etiam dici potest, ut vult Vasquez, quod contractus emptionis domus constet ex domo & pecunia tanquam ex materia.

Lessius.

Licet materia circa quam contrahitur sit terminus obligationis, non tamen includitur in essentia contractus ut patet ex definitione.

Secundò responderi potest ex eodem Vasquez, corpora esse materiam ex qua respectu sacramenti, & respectu contractus matrimonij, sicut & in emptione domus, ait, posse non ineptè dici, quod contractus emptionis constet ex domo, & ex pecunia, tanquam ex materia, & ex consensu legitimo expresso tanquam forma. Hæc etiam responsio reiicitur. Primum, quia videtur omnino falsum, quod contractus emptionis constet ex domo ipsa, quæ emitur, nam si hoc esset, sequeretur quod contractus stipulationis, quia Petrus, v. g. promittit Paulo scribere librum, constaret ex libro, qui promittitur scribendus, qui solus est materia, circa quam huius contractus: consequens autem est falsum, quia licet liber postea non scribatur, contractus tamen validus fuit, & perfectus in ratione contractus; ergo non constabat ex libro scribendo; nam liber nunquam fuit scribendus, & tamen contractus fuit perfectus; ergo neque contractus emptionis constet ex ipsa domo emptæ, cum tam sit materia promissionis liber, quam emptionis domus. Ratio autem est, quia contractus in ratione contractus est vitro citroque obligatio, seu vitro citroque obligationem ex consensu contrahentium patiens, ut cum communi docet Lessius lib. 2. de iustit. c. 17. dubit. 1. in qua definitione non includitur res ipsa, circa quam contrahitur obligatio, licet illa sit terminus obligationis; ergo contractus non constat ex re ipsa, sed est obligatio formalis, vel casualis, quæ ordinantur ad illam rem; ergo si militer in contractu matrimonij non includuntur

corpora quæ traduntur, sed obligatio, seu promissio mutua inducens obligationem circa illa corpora.

Secundò reiicitur, quia si sacramentum Matrimonij, eo quod in eo detur coniugibus mutua potestas supra corpora, dicitur constare ex ipsis corporibus, eodem modo dici debet sacramentum Ordinis constare ex animabus subditorum, cum in ordinatione Presbyteri detur etiam ei potestas supra animas fidelium, & multò magis in consecratione Episcopi detur ei potestas supra suam Ecclesiam, cui verè obligatur tanquam sponsæ, & quæ ei manet mutuo obligata. Consequens autem nemo concederet, aut cōcessit, ergo nec in matrimonio id debet admitti. Unde iam constat solutio ad fundamentum illius sententia; concedimus enim illud, quod per contractum venditur, vel transfertur, posse in aliquo sensu appellari materiam contractus, hoc est, obiectum, circa quod versatur, sicut obiectum scientiæ appellari solet materia illius, non tamen eo esse materiam in eo sensu, in quo agimus, & in quo loquuntur Theologi de materia sacramenti, ut constat ex cæteris sacramentis, in quibus non assignatur pro eorum materia id, quod solum se habet ut obiectum.

Tertia ergo sententia principalis docet, verba vtriusque coniugis esse simul materiam, & formam huius sacramenti. Quod quidem non omnes eodem modo explicant; nam aliqui dicunt, verba prioris coniugis esse materiam, verba autem posterioris esse formam, quia determinat, complet, & perficiunt priora, sub quibus adhuc erat imperfectum, incompletum, & indifferens matrimonium. Pro hac afferuntur, Richardus, Angelus, Victoria, Henriquez, Bartholom. à Ledesma, Vega, & alij, quos referunt Sanchez ubi supran. 5. & Vasquez c. 2. n. 8. Vega.

Hic modus dicendi communiter reiicitur, & merito; quia potest contingere, quod verba vtriusque coniugis, simul eodem tempore proferantur, vel consensus vtriusque simul exprimat; in quo casu nulla esset materia, & forma in illo sacramento, cum tota ratio materiæ, aut formæ desumatur ex ordine, quo prius, vel posteriùs coniuges suum consensum exprimunt; posse autem illum casum de facto contingere, probatur, quia saltem ante Concilium Tridentinum fieri poterat, ut per solam copulam carnalem præmissis sponsalibus, matrimonium contraheretur, ut constat ex c. si quis, de sponsalibus, & ex simili casu in cap. 2. & c. finali, de coniugio seruorum; & nunc etiam ubi Tridentinum receptum non est, eodem modo seruandum erit: imò etiam ubi Tridentinum est receptum, contingere poterit, quod per copulam maritali affectu habitam, aliquod matrimonium prius inualidum incipiat habere valorem in aliquibus casibus, ut docet Sanchez lib. 2. de Matrimonio, disp. 37. num. 14. tunc autem neuter coniux suum consensum prior exprimit, sed vterque simul; ergo fiet illud sacramentum absque vlla materia & forma.

Alij ergo dicunt, verba, vel signa contrahentium eandem esse materiam, & formam, sed sub diuersis rationibus; nimirum materiā sub ratione traditionis, formam verò sub ratione acceptationis, singuli enim & tradunt se mutuo coniugi, & acceptant traditionem alterius coniugis. Traditio autem quatenus traditio, est imperfecta, & suspensa, donec acceptetur; accedente verò acceptatione, perficitur & compleretur; ergo acceptatio est forma perficiens traditionem; cum autem reperitur ibi duplex traditio, & duplex acceptatio significata iisdem verbis, consequens est, ut illa duplex traditio sit materia, acceptatio verò sit forma cōpleta huius sacramenti; hanc

20.

Reiicitur etiam exemplo sacramenti Ordinis.

Res ipsa circa quam contrahitur in aliquo sensu dicitur materia contractus, hoc est obiectum non tamen eo sensu in quo agitur de materia Sacramenti.

21.

Tertia sententia.

Richardus.

Angelus.

Victoria.

Henriquez.

Bartholom.

à Ledesma.

Vega.

22.

Reiicitur prior modus quo explicatur hac sententia.

Sanchez.

23.

Alter modus explicandi materiam per modum traditionis, & formam per modum acceptationis.

hanc

Sotus.
Bellarm.
P. Thom.
Sanchez.
Suarez.

24.
Vasquez.
Regitur à
Vasquez ex
eo quod non
includatur
aliud.

25.
Refutatur
Vasquez.

26.
Vasquez.
Melius regitur
exemplo alio-
rum contra-
hientium in qui-
bus accepta-
tio non est
forma.
Neque de ra-
tione dona-
tionis est pra-
cedere, acce-
ptionis vero
subsequi ut
patet.

Neque hoc ve-
ligio soluit
difficultatem
propositam.

hanc sententiam docuit Sotus, Bellarm. & alij plu-
res, quos refert & sequitur P. Thomas Sanchez d.
disp. 5. n. 6. & P. Suarez in *presenti* disp. 2. sect. 1.

Pater Vasquez c. 2. n. 18. impugnat hanc senten-
tiam, quia confundit materiam cum forma; nam in
huiusmodi contractibus mutui ille, qui tradit, non
tradit absolute, sed sub conditione, si alter etiam
tradat ex parte sua; ergo ille qui acceptat traditio-
nem alterius, cum non acceptet traditionem abso-
luta, sed conditionatam, eo ipso quod illam acceptat,
vult ponere ex parte sua conditionem, scilicet reci-
pirocum traditionem sui, quare ipsamet acceptatio
considerata quatenus acceptatio est, videtur iam in-
cludere traditionem; ergo si quatenus acceptatio,
est forma, & quatenus traditio est materia, sequitur
quod quatenus forma sit etiam materia, & per con-
sequens quod confundatur forma cum materia.

Hoc argumentum non videtur efficax, quia licet
traditio coniugis non sit absoluta, sed sub conditio-
ne reciprocae traditionis, adhuc in acceptance alteri-
us coniugis possumus inuenire duas rationes
formales ad quate distinctas, traditionis, & acce-
ptionis, quas posset diuersis verbis exprimere.
nam si Petrus, v. g. promittat mihi librum, si ego vo-
lo ei dare pallium; ergo possum ei respondere, volo
ei dare pallium; ergo possum ei respondere, volo ti-
bi dare pallium, & noto acceptare promissionem
libri, ecce promissionem reciprocum sine accepta-
tione; possem item respondere, accepto promissio-
nem tuam conditionalem, & cogitabo paulisper de
conditione ponenda, vel non ponenda: ecce acce-
ptionem sine repromissione, possem denique di-
cere, promitto tibi pallium & accepto promissio-
nem tuam: ecce promissionem & acceptance, si-
gnificantes tamen per verba diuersa, nam per prio-
ram solum significo promissionem, non acceptance-
nem, per posteriora acceptance, non promissionem.
De facto ergo coniux cum dicit, *accipio te in coniugem*,
illa verba æquivalent his, *trado tibi corpus, & accepto
traditionem tuam*; quatenus significant traditionem, di-
cit hæc sententia habere rationem materiae, quatenus
significant acceptance, habere rationem solius
formæ absque vlla confusione materiae cum forma.

Melius arguit idem Vasquez n. 16. contra illam
sententiam argumento desumpto ex aliis contracti-
bus, vel donationibus, in quibus nemo dixit, acce-
ptionem doratarij esse formam donationis, nec
potest id rationabiliter dici; nam acceptatio ex se
non magis est posterior, quam prior donatione; sicut
enim potest donatio præcedere, & subsequi acce-
ptatio complens, & perficiens donationem; sic po-
test præcedere acceptatio seu petitio, & subsequi
donatio, seu promissio complens stipulationem
perfectam, ut constat ex l. 1. §. *si quis*, de verborum
obligationibus. Deinde acceptatio non habet in se
aliquam maiorem determinationem, ratione cuius
ipsa potius determinet significationem traditionis,
quam contra: tam enim determinata est traditio
corporis, quam acceptatio corporis; ergo non est,
cur magis acceptatio sit forma respectu traditionis,
quam traditio respectu acceptance. Quare, si in
aliis sacramentis, v. g. in ordinatione, ille, qui ordi-
natur, deberet acceptare potestatem traditam per
certam verborum formulam, quæ essentialiter exi-
geretur ad valorem sacramenti, & quibus determi-
natè significaret potestatem sibi traditam; tunc illa
verba pertinerent ad formam sacramenti, non ta-
men sola, sed etiam verba Episcopi tradentis pote-
statem. Denique illa responsio adhuc non videtur
dissolvere difficultatem, quomodo scilicet in sacra-
mento Matrimonij interueniant res, & verba, nam

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

tota illa traditio, quæ ponitur pro materia, non mi-
nus constat ex solis verbis, quam acceptatio, quæ
ponitur pro forma; ergo tandem totum sacramen-
tum fit per sola verba tam ex parte materiae, quam
ex parte formæ.

Hinc potest impugnari solutio aliorum, qui di-
cunt, verba illa in singulis coniugibus posse dupli-
citer considerari, scilicet vel ut sunt recipientis, vel
ut sunt ministrantis sacramentum. nam vnusquis-
que est, & recipiens sacramentum ab altero coni-
uge, & ministrans idem sacramentum alteri coniugi;
& quidem illa verba prout proferuntur à ministra-
te, sunt forma, prout verò proferuntur à suscipiente
sunt materia, quia in aliis sacramentis, quando reci-
piens sacramentum per aliquem actum externum
essentialiter requisitum ad eorum constitutionem
concurrit, ille actus habet rationem materiae, ut
constat in sacramento Pœnitentiæ, & ratio est, quia
ille actus recipientis sacramentum, quatenus reci-
piens est, concurrat ad sacramentum essentialiter,
& non ut forma, recipiens enim ut sic, formam non
apponit; ergo ut materia, quia nihil aliud concu-
rit ad essentiam sacramenti, nisi minister cum in-
tentione debita, & materia & forma, ut constat ex
citatis verbis Eugenij IV.

Hic etiam modus explicandi impugnatur (ut dixi)
ex supradictis, quia ille actus siue se teneat ex parte
recipientis, siue ex parte conferentis, si tamen non
est magis indeterminatus ex se, non videtur posse
comparari tanquam materia respectu alterius actus
æque indeterminati, vel non magis determinati; quia
forma, ut sæpe diximus, debet determinare, & actua-
re indifferentiam & potentialitatem materie. Quod
autem ille actus ut sic se teneat ex parte recipientis
sacramentum, parum refert; neque enim repugnat
recipienti apponere formam rei, quæ de nouo reci-
pitur, ut constat in naturalibus, quando homo per
nutritionem recipit augmentum per nouas partes
viuentes, quas recipit, quarum partium forma est
ipsa anima hominis recipientis illud augmentum;
similiter ignis recipit alimentum ab oleo, & appo-
nit in illa materia suas qualitates, & suam formam.
Nec exemplum aliorum sacramentorum quidquam
probat; nam actus pœnitentis in sacramento Pœ-
nitentiæ, non ideo non sunt forma, quia tenent se
ex parte recipientis, sed quia significant minus ex-
presse, & minus determinate, quam verba absolu-
tionis: illud autem est forma sacramenti, ut dixi-
mus, quod determinat & exprimit in ratione signi
indifferentiam, & confusionem aliorum signorum.
Denique in hac etiam solutione restat explicanda
præcipua difficultas, quomodo scilicet in Matrimo-
nij sacramento concurrant res, & verba, & non sola
verba vtriusque coniugis.

Inter has solutiones, Tertia mihi magis placet:
eam tamen paulò aliter sic explico. Dico igitur, in
verbis, seu signis contrahentium reperiri materiam,
& formam huius sacramenti: nam in illis reperiun-
tur distincta virtualiter, & traditio rei, & verba qua-
duo, quando condistinguntur inter se, sunt materia
& forma in aliis sacramentis, v. g. in sacramento
Ordinis reperitur traditio calicis, cum vino & aqua,
& patenæ cum hostia, & reperiuntur præterea
verba, quare traditio concurret ut materia, verba
autem ut forma; sic etiam in emptione potest in-
teruenire & traditio clauium domus venditæ, &
simul verba, quibus fit venditio. Aliquando ve-
rò poterit totus contractus emptionis verbis per-
fici, quæ habeant vtramque vim absque alia tra-
ditione, nam de substantia emptionis non est tra-
ditio, ut ex communi sententia tradit Lessius lib. 2.

B 2 de

utrumque
enim tæ tra-
ditio, quam
acceptatio
constat ex so-
lis verbis.

27.
Dixerat con-
sideratio in
contrahente
matrimonij,
ministri scilicet,
& suscipi-
entis.

28.
Rejicitur etiã
hic modus,
quia scilicet
ille actus ex
ut ministri
eius subiecti
est equaliter
indetermina-
tus.

Deinde ma-
net semper
præcipua dif-
ficultas.

29.
Vera solutio
authoris, eo
quod traditio
rei & verba
traditionis
saltem vir-
tualiter dif-
ferant, quod
sufficit.

Aliquando
totum contra-
ctus emptionis
verbis
perficitur.
Lessius.

de iustitia, c. 21. dub. 1. n. 1. & licet regulariter ad transferendum dominium requiratur traditio: hoc tamen est non ex natura rei, sed ex iure ciuili, & non in omnibus casibus, vt docet idem Lessius *lib. 2. c. 3. dub. 3.* nam, quando res venditur Ecclesiæ, aut locis pijs, solis verbis fit emptio completa, & transfertur dominium, sicut etiam beneficia Ecclesiastica per solam collationem, & acceptationem transferuntur suppletibus verbis pro traditione. Sic ergo in contractu matrimonij absque alia actione externa, per sola verba significantia traditionem perficitur contractus, non minus, quam si realis traditio externa intercederet. Vnde, licet post emptionem rei sine traditione factam eadē res secundo emptori vendita, & tradita transeat in eius dominium regulariter loquendo, vt constat ex legibus adductis apud eundem Lessium *d. c. 21. dub. 29.* In matrimonio tamen certum est, postquam celebratum est per verba de presenti etiam absque alia traditione, non posse validē transferri ius in corpus coniugis in alium quacunque etiam traditione sequuta. Habent ergo verba illa, quibus Matrimonium perficitur, vtramque vim, scilicet obligationis, & traditionis, quæ possent separari, & fieri singulæ per signa diuersa: quare quando eadem verba gerunt vtrumque munus, ibi possumus distinguere virtualiter traditionem, & obligationem personalem, & dicere, quod verba illa, vt sunt traditio corporum, sint materia, vt verò sunt verba inducentia obligationem personalem, sicut alia verba, sint forma, eo quod habeant in se simul illa duo, quæ in contractu emptionis inueniuntur regulariter in verbis simul, & in traditione rei venditæ; & habeant etiam in se simul totam rationem signi, quam habent inter se diuisam in sacramento ordinis verba, & traditio calicis & patenæ, vel alterius materiæ; quare significare possunt, & per modum materiæ, & per modum formæ.

Lessius.

Vnde in Matrimonio habent vim obligationis & sic ad formam, & traditionis & sic ad materiam pertinent.

30.

Verba sunt æquiuenter res & æquiuenter traditioni physica.

31.

Sufficit vt verba sint æquiuenter, & rei formaliter, vel contra.

Per hæc autem non intendimus excludere ipsa corpora contrahentium omnino à materia remota illius sacramenti: solum enim querimus de materia proxima, quam diximus non esse ipsa corpora, sed traditionem corporum, quæ aliquando fit per realem traditionem, aliquando per verba, quæ tamen sunt æquiuenter res, quatenus æquiuenter traditioni physica & reali, & vt sic sunt materia proxima sacramenti.

Vnde iam constat, quid dicendum sit ad obiectionem principalem, iuxta hanc explicationem: dicimus enim, in hoc sacramento interuenire etiam res, & verba, non quidem semper formaliter, sed aliquando virtualiter, & æquiuenter. Nam quando matrimonium perficitur per realem traditionem corporum, nempe per copulam carnalem maritali affectu habitam, vt supra diximus; tunc interueniunt formaliter res, verba verò solū virtualiter, & æquiuenter, prout includuntur in illa traditione reali corporum: quando verò è contra Matrimonium fit per sola verba, absque illa reali traditione, tunc interueniunt formaliter verba, res autem seu traditio realis interuenit virtualiter, & æquiuenter prout includitur in illis verbis suppletibus pro traditione reali: nec hoc est vllō modo contra intentionem Eugenij Pontificis in illo decreto, ipse enim post illa verba generalia, fallus est in §. *septimum sacramentum*, in matrimonio non semper interuenire verba, sed regulariter; aliquando enim fieri potest per signa, sic enim ait: *Causa efficiens matrimonij regulariter est mutui consensus per verba de presenti expressus*; ergo quod prius dixerat omnia sacramenta perfici rebus, & verbis, nō intellexerat vniuersaliter de verbis, & rebus formaliter, sed de verbis, & rebus

formaliter, vel æquiuenter. Qui sensus confirmari potest iterum ex eodem decreto, in quo postquā dictum fuerat, res in sacramentis esse materiam, & verba formam; postea in §. *Quantum Sacramentum*, loquendo de sacramento Pœnitentiæ, assignantur pro materia actus pœnitentiæ, nempe cordis contritio, otis confessio, satisfactio; vt confessio vocalis, quæ cōstat verbis solis, ponitur vt & pars materiæ, quam tamen superius dixerat esse res, quia nimirū, confessio illa, licet verbis fiat, est per accidens, cum æquē bene posse nutibus, vel Scriptura à pœnitente presente fieri. Fatendum ergo est, illam distributionē in res & verba, vt res sint materia, & verba forma sacramentorum, non esse ita litteraliter, & strictē accipiendam; sed quia maiori ex parte res, & non verba solent esse materia, & è contra verba & non res solent esse forma, ideo à frequentibus contingentibus res dictas esse materiam, & verba formam.

Obicitur aliquis non posse hanc explicationem adoptari verbis Eugenij; nam Pontifex, ita vult interuenire res, & verba in sacramētis, vt res sint materia, & verba sint forma; materia autem, & forma debent distinguī omnino inter se: nihil enim potest esse forma sui ipsius, sed alterius; ergo præter ipsa verba contrahentiū, debent inueniri in sacramento Matrimonij aliæ res; quæ sint materia, quæ distinguantur omnino à verbis. Respondetur, hanc difficultatem pariter procedere contra sententiam secundam supra adductam P. Vasquez, & aliorū, quæ ponit, materiam esse ipsos contrahentes; nam Pontifex etiam distinguit materiam à ministro sacramenti, dicit enim *hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus, tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri*. Ecce ponit ministrū, tanquam distinctū à materia; cum ergo contrahentes ipsi sint ministri in illo sacramento, vt docent fere omnes Theologi, non poterunt ipsi esse materia. Similiter eadem difficultas vrget contra Suarez, & alios, qui eadem verba ponunt esse materiam, sub ratione traditionis, & formā sub ratione acceptationis; nā hæc due rationes nō distinguuntur realiter, in verbis, sed ad summum virtualiter. Omnes ergo debemus dicere, Pontificem non intendere in presenti, ponere illa tria realiter distincta inter se in omnibus sacramentis, sed realiter, vel virtualiter; possunt enim aliquando illa in Matrimonio esse realiter distincta, si v.g. copula carnalis, vel aliqua traditio reali corporis, & verbis simul perficeretur matrimonium, tunc enim traditio illa, vel copula gereret munus materiæ, & verba gererent munus formæ: aliquando verò possunt solū virtualiter distinguī, vt contingit regulariter, eo quod eadem verba secundum diuersas formalitates, vtrumque munus gerant, vt dictum est.

Hinc solui potest similis obiectio, quæ potest fieri ex eodem sacramento Matrimonij, in quo aliquando è contra nulla interueniunt verba, sed sola res; vt quando nutibus, vel signis celebratur, absque verbis, & vrgeri potest ex casu quo perficeretur per solam copulam carnalem, prout contingere potest. P. Vasquez in *presenti d. disp. 129. num. 12.* respondet, Pontificem sese declarasse, dū addit Matrimonium regulariter fieri per verba, vbi satis innuit, suam doctrinam præcedentem non debere vniuersaliter intelligi de omnibus sacramentis, quod omnia perficiantur sēper rebus, & verbis, sed debere excipi matrimonium, quod aliquando non perficitur verbis, P. Suarez respōdet, nutus illos, & signa esse æquiuenter verba, cum eo modo contrahentes expriment suum consensum, quasi per quædam verba. Vtraque solutio in idem fere recidit, sed hæc responsio videtur

32.

Obijciuntur.

Responsio.

Vasquez.

Sufficit vt illa tria assignata ab Eugenio distinguantur virtualiter.

33.

Similis obiectio.

Vasquez.

Suarez.

videtur esse magis iuxta nostrum modum loquendi; sicut enim quando fit solis verbis, diximus, interuenire res aequiualeuter, quatenus illa verba continet quamdam traditionem realem corporum: sic quando fit sine verbis formalibus, dicendum est interuenire virtualiter verba, quatenus illi nutus, vel illa corporum traditio continet aequiualeuter verba, quibus exprimitur consensus internus.

SECTIO II.

Utrum res & verba in Sacramentis habeant se per modum materiae & formae.

34.
S. Thom.
Eugen. I V.
Augustin.

Communis, & recepta Theologorum sententia affirmat cum S. Thom. in *praesentia* art. 6. quem modum loquendi usurpauit Eugenius I V. Pontifex in decreto illo sapè allegato, & videtur desumptus ex Augustino tract. 80. in *Ioan.* dicente: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Vbi illa vox, *accedit*, videtur significare, quod verba in sacramentis adueniant rebus, sicut forma solet aduenire materiae; illud enim, quod accedit, seu aduenit, videtur, esse posterius, & vltimum, quod est proprium formae, nam forma est quae dat vltimum esse rei: dicuntur autem verba potius accedere rebus, quam res verbis; quia sicut in composito physico forma determinat materiam, quae de se erat magis indifferens, ut componeret hominem vel equum, forma autem sicut in se est magis determinata ad equum, v. g. sic determinat indifferentiam materiae; ita in Sacramentis res de se erant magis indifferentes ad significandum hoc vel illud, nam in sacramento Ordinis, v. g. traditio calicis, & patena posset significare traditionem ad custodiam, vel ad ministrandum vel ad alia aduenientibus autem verbis, *Accipe potestatem offerendi sacrificium, &c.* iam illa indifferentia materiae determinatur ad significandam traditionem potestatis sacerdotalis, & sic de aliis sacramentis: vnde merito Theologi appellarunt verba sacramentalia, formam, res vero, materiam sacramenti.

Verba sunt
forma, quia
sunt magis
determinati-
ua.

35.
Quid olim
nomine forma
sacramenti
apud Patres
intelligeretur.
Augustin.

Hic tamen obiter advertendum est, olim apud Patres per formam sacramenti non idem omnino significati solitum fuisse, sed paulò latius illud nomen fuisse usurpatum, scilicet pro formula, seu ritu obseruari solito in, administratione sacramenti. Constat autem haec acceptio ex Augustino in primis multis in locis, sed praesertim lib. 1. de peccatorum meritis, c. 34. vbi contra Pelagianos probat, dari in paruulis nondum baptizatis peccatum originale; idque deducit ex ritu, quo baptizati solent paruuli, scilicet exorcizando illos, & eiciendo Diabolum ab eorum mentibus per insufflationem, & alias caeremonias Ecclesiasticas, quae ostendunt, in iis pueris ante lauerum habitare Daemonem per peccatum. Hoc autem argumentum, quo frequenter vititur ad hoc probandum, appellat argumentum desumptum à forma Baptismi. Quid (inquit) de ipsa forma sacramenti loquar? vellem, aliquis istorum, qui contraria sapit, mihi baptizandum paruulum asserret. Quid in illo agit exorcismus meus, si in familia Diaboli non tenetur? ipse certe mihi fuerat responsurus pro eodem paruulo, quem gestaret, quia ille pro se respondere non posset. Quomodo ergo dictum erat, eum renunciare Diabolo, cuius in eo nihil esset? Quomodo conuertere ad Deum, à quo non esset auersus, credere inter cetera remissionem peccatorum, quae illi nulla tribueretur? &c. & tandem concludit: *Falsam igitur vel fallacem paruulis tradi baptismatis formam, in qua sonaret, quod vtrique agi videretur, & tamen nulla fieret remissio peccatorum, viderunt aliqui eorum, nihil execrabilius, ac detestabilius dici posse, atque sentiri.* Vbi aperte P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Apud Augu-
stinum forma
pro formula
vel ritu.

constat, formam Baptismi appellari ab Augustino totam illam formulam, seu ritum Baptismi, quatenus comprehendit exorcismos, renuntiationem Diaboli, symbolum, & fidei professionem, &c. & in eodem sensu, lib. 1. de nuptijs & concupiscentia, c. 20. dicit, ex veritate sacramentorum hoc ipsum comprobari. Ab hac igitur (inquit) potestate tenebrarum, quarum est Diabolus princeps id est, à potestate Diaboli, & Angelorum eius, quisquis erui, cum baptizantur, negauerit paruulos, ipsorum Ecclesia sacramentorum veritate conuincitur, quia nulla haeretica nouitas in Ecclesia Christi auferre vel mutare permittitur, regente, atque adiuuante capite totum corpus suum pusillos cum magnis. In veritate itaque, non in falsitate potestas Diabolica exorcizatur in paruulis, eique renunciant, quia per sua non possunt, per corda & ora gestantium, ut erui à potestate tenebrarum in regnum sui Domini transferantur. In quibus verbis per sacramenta intelligit totum illum ritum praeuium exorcismi, renuntiationis, &c. & ideo dicit, sacramenta fore falsa, si non sit peccatum, nec Diabolus in paruulis, cui renunciant, & propter quod exorcizentur. Idem argumentum virget Augustinus aliis in locis, in quibus illam, quam hic appellaue- rat formam sacramenti, appellat ritum; sic loquitur Epistola 105. ad Sixtum, paulò ante finem, vbi de iisdem Pelagianis: *Circumstipantur enim (inquit) & diuinarum auctoritate lectionum, & antiquis traditio, & retento firmiter Ecclesiarum in Baptismo paruulorum, vbi aperissime demonstratur, infantes, & cum exorcizantur, & cum ei per eos, à quibus gestantur, renuntiare respondere à Diaboli dominatione liberari.* Idem ergo apud Augustinum est ritus, & forma Baptismi.

Confirmatur
per alium lo-
cum.

Hunc etiam modum loquendi usurparunt Patres Concilij Mileuitani, cui interfuit Augustinus c. 2. cuius verba referuntur in cap. Placuit 153. de consecratione dist. 4. Placuit, (inquit) ut quicumque paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lauacro regenerationis expietur, (vnde sit consequens, ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum, non vera, sed falsa intelligatur), anathema sit. Quae verba, cum ab Augustino ibi praesente, & eo argumento sapè vtente, desumpta fuerint, non est dubium, quin in eodem sensu fuerint usurpata sumendo formam pro formula, seu ritu baptismi. Vnde rursus fit, eadem verba quae ex eo Canone transcripta sunt, & usurpata à Patribus in Concilio Tridentino, sess. 5. in decreto de peccato originali, debere etiam in eodem sensu intelligi; nam licet tempore Concilij Tridentini apud Scholasticos iam nomine forma intelligerentur verba essentialiter requisita ad valorem sacramenti, cum tamen Patres ibi usurpauerint Canonem integrum Concilij Mileuitani, retentis eis verbis, non expediebat illa verba in alia diuersa significatione accipere, sed in illa eadem, quae à Patribus Mileuitanis fuerant usurpata. Quem modum loquendi usurpauit etiam Innocentius I V. in commentariis super cap. Presbyter, de sacramentis non iterandis: vbi ait, tempore Apostolorum formam qua ordinabantur ministri, fuisse manuum impositionem, nec aliam tunc fuisse formam seruata, vbi per formam intelligit modum ordinationis, non id quod nunc intelligimus, nam impositio manuum magis erit materia, quam forma, ut constat.

36.
Conc. Mile-
uit.

Conc. Trid.
In quo sensu
verba Mile-
uitani à Tri-
dente, usur-
pentur.

Innoc. I V.

Ex quibus obiter soluitur etiam argumentum quod fieri posset ex illis verbis Tridentini ad probandum, B. Virginem Deiparam contraxisse maculam originalem; quia nimirum ex mente Tridentini, si infantes non haberent peccatum originale, forma Baptismi esset in ipsis falsa, sed B. Virgo iux-

37.
Quomodo B.
Virgo fuerit
baptizata.

ta veram, & communem sententiam suscepit sacramentum Baptismi; ergo supponitur habuisse culpam originalem: alioquin forma Baptismi in ipsa fuisset falsa. Hoc (inquam) argumentum præter alias solutiones, quas habet, solui potest ex iis, quæ proximè notauimus; nam licet B. Virgo fuerit baptizata, non tamen ea formula, & ritu, quo infantes baptizantur, & quem Concilia intelligunt nomine *forma*, cum ex veritate formæ colligunt peccatum originale in paruulis: neque enim B. Virgo exorcizata fuit, aut insufflationibus vel aliis ceremoniis à Dæmone purgata, vt constat; sed ad hoc baptizata fuit, vt augmentum gratiæ acciperet, & fieret per illud sacramentum membrum spirituale Christi, & capax aliorum sacramentorum: quare totum sacramentum essentiale, & substantiale potuit circa illam exerceri absque vlla culpa originali, quam prius contraxisset.

38.
Communis
quædam diffi-
cultas.

His suppositis restat communis quædam difficultas, contra principalem conclusionem, qua dicimus sacramenta constare ex rebus, & verbis, tanquam ex materia, & forma; quia scilicet sacramentum est quoddam ens artificiale in genere signi, vt constat ex eius definitione supra tradita: omne autem signum ad placitum componitur ex re significante, vt ex subiecto, & ex significatione, tanquam ex forma: nam sicut forma calidi est calor, sic forma signi est significatio, seu significatiuitas, vt ita dicam, à qua constituitur formaliter in ratione significatiui; hoc autem non habet sacramentum à verbis, sed ab institutione diuina, nam ipsa verba absque diuina institutione non essent signa gratiæ, nec sacramenta; ergo institutio, seu vis significandi, & non verba est forma Sacramenti, vt sacramentum est.

39.
Duplex est in
Sacramentis
compositio.

Exemplo mo-
neta.

Respondetur, in sacramentis reperiri duplicem compositionem, alteram ex sacramento, & sacramentalitate (vt ita dicam) seu vi ad significandum; alteram priorem in ipso sacramento quod se habet, vt subiectum significationis, sicut in moneta area est duplex etiam compositio, altera ex ære, & sigillo Principis, à quo accepit valorem, & quasi vltimam formam monetæ, altera in ipso ære ex materia, & forma substantiali æris, & quæ potest dici etiam forma monetæ: sic in præsentī consideramus hanc duplicem compositionem in singulis sacramentis: quando ergo dicimus, verba esse formam Sacramenti, non est necesse, quod loquamur de illa vltima forma, per quam constituitur vltimò in ratione signi instituti ad infallibiliter significandam gratiā, hæc enim est institutio, seu vis significandi, sed loqui possumus de forma componente ipsum Sacramentum pro materiali antecedenter ad institutionem.

40.
Suarez.

Quomodo
Suarez expli-
cet suam me-
tā in hac dif-
ficultate assi-
guando dupli-
cem ex par-
tialē signifi-
cationem.

P. Suarez in præsentī scilicet. i. versus finem paulò aliter responderet, dicit enim, in ipso Sacramento partes illius, scilicet materiam, & formam habere singulas suam partialem significationem, postea verò vnam partem cum sua significatione partiali posse considerari vt formam, respectu alterius partis, cum sua significatione, sicut in domo figura artificialis est forma, qua constituitur formaliter domus; adhuc tamen singulæ partes integrantes habent suam figuram partialem, & inter ipsas partes vna consideratur quasi forma respectu alterius; nam tectum cum sua figura partiali videtur aduenire quasi forma pavimento, & parietibus habentibus iam suam figuram etiam partialem. Sic etiam in Baptismo, v.g. ablutio habet suam significationem partialem, qua imperfectè confusè significat abluionem animæ, verba verò cum sua significatione partiali quæ clariùs & perfectiùs significant eandem abluionem internā, adueniunt tanquā forma abluionis signifi-

cantis; itaque Baptismus componitur ex ablutione significante, & ex verbis significantibus tanquam ex materia, & forma; ita vt & ablutio determinetur per verba, & significatio materiæ determinetur per significationem formæ, quod clariùs videtur constare in sacramento Eucharistiæ, in quo species sacramentales significant animæ nutrimentum, & vñionem fidelium inter se, & cum Christo, verba verò consecrationis, quæ sunt forma, significant præsentiam Christi sub speciebus.

P. Valquez in præsentī c. 2. n. 20. & seqq. hunc modum dicendi impugnatur, & contendit, in sacramento non reperiri illas duas significationes partiales, quarum altera se teneat ex parte materiæ, altera ex parte formæ, sed vnicam simplicem, & indiuisibilem, quæ se teneat ex parte vtriusque. Pro quo aduertit, in materia, & forma sacramenti præcedere quidem significationem quandam fundamentalem, id est, proportionem, quam habent illæ res, & illa verba, vt poterint à Deo conuenienter assumi, ad significandum sacramentalem effectum, v.g. in Baptismo, ablutio externa de se habet proportionem ad significandum abluionem internam, & multo magis illa verba, ego te baptizo, &c. ex impositione hominum habent significare eandem abluionem: quod clariùs apparet in verbis absolutoris, ego te absoluo, &c. quæ ex hominum institutione habent significare abluionem à peccatis, & verba etiam consecrationis, Hoc est corpus meum, habent ex hominum institutione significare præsentiam corporis Christi. Et quidem loquendo de hac significatione, non est dubium, quin in ipsa materia, & forma præcedat duplex significatio partialis, altera in rebus, altera in verbis, seu duplex aptitudo partialis fundamentalis, vt assumerentur à Deo ad significandum effectum sacramentalem. Cæterum hæc non est significatio illa propria sacramenti, vt sacramentum est, & per quam constituitur in ratione sacramenti: nam significationem sacramentalem habent sacramenta omnia à Christo Domino, à quo instituta sunt, & à quo habent esse signa infallibilia gratiæ sanctificantis. Et hæc significatio videtur omnino esse simplex, & indiuisibilis, quia materia seorsim, aut forma seorsim nullo modo, nec partialiter quidem significant gratiam sanctificantem. Vnde concludit idem Valquez, partes illas, quæ in sacramento comparantur, vt materia, & forma, non esse res cum sua significatione partiali ex vna parte, & ex alia parte, verba etiam cum sua partiali significatione, sed res secundum se, & verba secundum se, ita vt ex ipsis componatur integra quasi materia secunda sacramenti, cui aduenit vltima forma artificialis, quæ est significatio sacramentalis, quæ habetur ex Christi institutione.

Huic secundæ sententiæ magis assentior, aliquid tamen primæ concedendum est. Pro quo aduerto primò, non esse sermonem, vt diximus de significatione illa fundamentali, qua res, & verba habent antecedenter ad Christi institutionem. Hæc enim significatio, seu proportio videtur proculdubio esse composita ex duplici significatione partiali, & licet P. Valquez num. 23. hanc etiam dicat, non reperiri in omnibus sacramentis, nam in matrimonio (inquit) neque verba, neque res, neque quidquam aliud hunc effectum spirituales gratiæ verè, aut falsè expressè denotabant ante diuinam institutionem, sed solam mutuum corporum traditionem, & vinculum inter coniuges; adhuc negari non potest, quod antecedenter ad Christi institutionem sit in contractu matrimonij proprio quædam specialis, & aptitudo, vt assumeretur, & institueretur à Deo ad

41.
Valquez.
Impugnatur
à Valquez,
qui vult esse
unicam indi-
uisibilem.

Bene expli-
cat Valquez
distinguen-
do duplicem si-
gnificationem
scilicet fun-
damentalem
& formalem.

42.
Arripit hæc
vltima do-
ctrina, ali-
quid tamen
in prima pla-
cet.

ad significandam gratiam, &c. quam possumus appellare significationem radicalem, & remotam, & quam ipse Vasquez tandem concedit, nunc ergo solum est sermo de significatione sacramentali, quæ habetur post diuinam institutionem.

43. Aduerto secundò, nomine *significationis* intelligi posse, vel significationem in actu secundo, hoc est, ipsum actum significandi; vel significationem in actu primo, hoc est, vim, & potestatem significandi. Et quidem, si sermo sit de significatione in actu secundo, certum videtur, eam non esse compositam, & diuisibilem, ita ut pars ipsius proveniat à rebus, & pars à verbis; sed esse simplicem, & indiuisibiliter provenientem ab utrisque. Nam, licet sint aliquæ causæ partiales, quæ ita concurrunt, ut ex parte effectus una pars correspondeat vni causæ, & vna pars alteri; regulariter tamen causæ partiales omnes concurrunt indiuisibiliter ad eundem effectum, ut potentia visiva, & species impressa eadem actione concurrunt ad eundem actum visionis. In causis autem significationis inuenimus etiam hos duos modos cauendi, seu significandi: nam aliquando signum ita componitur ex pluribus partibus, ut singulæ partes habeant etiam in actu secundo diuersam significationem partialem: v.g. in hac oratione, *Petrus & Paulus currunt*, singulæ partes aliquid significant, etiam in actu secundo, & ex iis omnibus significationibus partialibus resultat significatio totalis, & completa. Aliquando verò signum, licet componatur ex multis partibus, singulæ tamen non significant, sed omnes simul concurrunt ad eandem significationem: v.g. in hac voce, *quadraginta*, sunt quatuor syllabæ, & omnes significant; non tamen ita ut singulis correspondeat quarta pars numeri significati, nam prima syllaba, *qua*, non significat decem, nec secunda, aut alia ex sequentibus, sed omnes indiuisibiliter significant totum illum numerum quadragenarium. Sic ergo se habent partes componentes sacramentum; nam in Baptismo, v.g. ablutio secundum se non significat partialiter partialitatem rei signatæ, ita ut pars correspondeat ablu-tioni, & pars verbis, sed totum, quod significatur, correspondet ablu-tioni, & verbis simul sumptis, ut constat.

44. Difficultas solum potest esse de significatione in actu primo, hoc est de vi, & potestate significandi, quæ videtur recipi saltem moraliter in sacramento, & per consequens esse diuisibilis iuxta diuisibilitatem ipsius subiecti, in quo recipitur. Ut autem sciamus, quomodo in hoc loquendum sit, debemus præ oculis habere, quid verè sit illa vis, seu potestas significandi proxima, quam sacramentum habet; si enim esset aliquid accidens intrinsecum, & verè in ipsis sacramentis inhærens; non esset dubium, quin esset diuisibile, & multiplex, cum non posset vnum, & idem accidens recipi in diuersis subiectis, & separatis, qualia sunt materia, & forma sacramenti. Cæterum illa potestas significandi (si realiter & physice loquamur) maiori ex parte est aliquid extrinsecum rebus, & verbis sacramentalibus; nam sicut in vocibus humanis, potestas, quam habent ad significandum, est reuera denominatio extrinseca ab hominum institutione, à qua dicuntur voces significandi; sic in sacramento potestas, & vis significandi gratiam, est denominatio extrinseca proueniens ab institutione diuina; quare posse significare gratiam, est, Deum hæc signa instituisse ad hoc, ut gratiam significant: dixi, hanc potestatem maiori ex parte esse denominationem extrinsecam, quia non nego, ex aliqua parte includere aliquid intrinsecum, nam si res attentè consideretur, potestas, quæ habet hæc vox, *lapis*, ad significandum lapidem, in-

cludit ipsammet vocem sensibilem, & hominum institutionem, per id enim constituitur in actu primo potens significare, per quod postea in actu secundo causat significationem actualem, ut constat in omnibus aliis causis: significatio autem actualis causatur, & ab institutione hominum, & à prolotione ipsius vocis: nam illa est causa significationis, quæ est causa, quod in audiente hanc vocem excitetur species lapidis (hoc enim est formalissimè significare lapidem, ducere audientem in cognitionem lapidis, ut constat ex definitione signi), illud autem, quod causat in audiente hanc vocem notitiam lapidis, non est sola institutio hominum, ut constat, sed etiam prolatio illius vocis; utraque ergo simul, prolatio scilicet vocis, seu vox ipsa, & institutio hominum, quam ego aliunde scio, causant in me notitiam lapidis, & per consequens significationem actualem; ergo potestas in actu primo, ad significandum lapidem, includit, & vocem ipsam, & institutionem hominum; ac proinde aliqua ex parte illa potestas est intrinseca voci, licet maiori ex parte sit extrinseca; sic etiam de sacramento dicendum est ob eandem rationem; potestatem ad significandam gratiam componi ex ipsa entitate rerum, & verborum, & ex institutione diuina; utraque enim causat in nobis significationem actualem, seu notitiam gratiæ cau-sandæ; atque adeò illa vis, seu potestas significandi, aliqua ex parte est intrinseca rebus, & verbis sacramentalibus, licet maiori ex parte sit denominatio extrinseca proueniens formaliter à diuina institutione.

Dici item si realiter & physice loquamur; quia si loquamur de ente rationis, vel morali, per quæ solet hæc potestas explicari; illa possunt dici intrinseca rebus, & verbis sacramentalibus: quia enim mens nostra allueta cognoscere alias causas potentes operari per virtutem intrinsecam, concipit aliquid ad modum intrinseci resultans in vocibus ex institutione hominum, & in sacramentis ex institutione diuina, per quod constituentur in ratione signi significandi; hinc est, quod multi communiter dicunt, hanc significationem, seu vim ad significandum esse relationem rationis; quo etiam modo loquitur Vasquez *num. 24.* quod tamen debet intelligi de ente rationis fundamentaliter sumpto, hoc est, esse aliquid intrinsecum, quod est fundamentum confingendi illum respectum rationis, per quem facilius declaratur vis significandi, ut supra vidimus; & quidem in hoc sensu etiam potest dici esse intrinseca, quia intellectus fingit illam vim esse aliquid intrinsecum in rebus, & verbis sacramentalibus. Similiter possumus dicere, esse aliquid ens morale intrinsecum, nam ens morale est ens æquiualens physico; quando scilicet datur fundamentum, ut in ordine ad aliquos effectus, ita se habeat, ac si reuera daretur tale ens physicum, & intrinsecum; sic in vocibus significatio, seu potestas significandi, dicitur ens morale intrinsecum; quia illa voluntas, & institutio hominum præterita, non minus operatur nunc significationem actualem in vocibus, quam si esset physice præsens, & intrinsece inhærens illis, & in hoc sensu dicitur moraliter præsens, & intrinseca, id est, æquiualenter in ordine ad talem effectum; sic etiam in sacramento significatio, seu potestas significandi, dicitur aliquid morale intrinsecum illi, quia illa institutio Dei, licet physice sit extrinseca, æquiualenter est intrinseca, hoc est, ratione illius sacramentum, non minus operatur & conduit ad significandum, quam si haberet intrinsece vim physicam significandi gratiam.

Ex dictis ergo constat, quid veri habeant singulæ ex supra adductis sententiis; nam si realiter, & physice

Sic inferitur potestatem ad significandam gratiam componi ex ipsa entitate rerum & verborum, & ex institutione diuina, atque ita esse partim intrinsecam, partim extrinsecam.

45.

Vasquez.

Potestas significandi in sacramento est aliquid morale intrinsecum, explicatur.

46.

B. 4

physice

Ex his colligitur quid veri habeant superius relata sententia.

Bene sentit Vasquez si physice & realiter loquamur, bene etiam Suarez si moraliter.

physice loquamur, forma constituens ultimum sacramentum in ratione signi non potest esse duplex, aut composita ex materia, & forma; cum enim sit institutio diuina, & hæc sit una & eadem indiuisibiliter terminata ad significationem verborum, & rerum; consequens est, ut forma ipsa signi, ut signi, sit unica, & simplex realiter, prout volebat P. Vasquez; si vero loquamur ratione nostra, seu de significatione, prout est aliquid rationis, sic facile conceditur esse etiam composita, & duplex ratione nostra pro diuisibilitate subiecti, cui concipitur inherens, & intrinseca; similiter si loquamur de eadem significatione, prout est aliquid ens morale, possumus etiam concedere, esse eodem modo moraliter duplicem, & compositam; quia sicut est æquiualeuter intrinseca, sic etiam est æquiualeuter duplex, & inherens, pars in rebus, & pars in verbis; nam perinde concurrunt ad significandam gratiam res, & verba, ac si singulis inesset vis, & potestas intrinseca, & propria ad illum effectum; quare æquiualeuter, seu moraliter illa potestas est duplex, partialis, licet physice, & vere sit unica, & simplex. Denique in eodem sensu dicere possumus, loquendo moraliter, sacramentum componi ex materia significante, & forma etiam significante: hoc est, ex rebus cum sua significatione partiali, & ex verbis cum sua significatione partiali: quia sicut moraliter loquendo, illæ duæ significationes distinguuntur; sic possunt moraliter loquendo componere integram significationem sacramentalem, quatenus ita significant res, & verba, ac si singula afferrent secum significationem partialem, realiter tamen, & physice non datur talis compositio ex significatione rerum, & ex significatione verborum, cum illæ duæ significationes realiter, & physice non distinguuntur, sed solum datur realis compositio ex rebus & verbis, quæ regulariter distinguuntur realiter, & ex eisdem rebus, & verbis, ac significatione, seu potestate significandi, quæ realiter ab illis distinguitur, ut vidimus.

47.
Explicatur
fundamentum
Suarez.

Vnde ad fundamentum supra adductum à P. Suarez, quod scilicet significatione verborum sit magis clara, & perfecta, atque ideo determinet significationem rerum, quæ est minus perfecta, & per consequens una significatio est forma alterius; respondendum erit, id quidem verum esse in primis in sensu morali, seu æquiualeuter supra explicato; nam sicut moraliter sunt duæ significationes distinctæ, sic moraliter etiam una earum est clarior, & determinans alteram; nam propter diuinam institutionem ita se habent res, & verba in Baptismo, v. gr. ac si singulis inesset vis intrinseca ad significandam gratiam, & clarior quidem & magis determinata in verbis, quam in ablutione. Si vero loquamur physice, intelligendum est illud de sola significatione fundamentali, & remota, seu aptitudine, quam habent de se res, & verba, ut instituantur à Deo ad significandam gratiam: illa enim aptitudo clarior, & magis determinata est in verbis, quatenus res de se sunt magis indifferentes ad significandum, hoc vel illud, quæ indifferentia determinatur per verba, quæ sunt aliquid minus indifferens, ut constat.

48.
Quid species
significant,
quid verba
in sacramento
Eucharistia.

Denique exemplum Eucharistia, quod affert Suarez, in qua species sacramentales significant nutritionem animæ, verba vero præsentiam Christi, intelligendum est de hac ipsa significatione fundamentali, & remota, quam species, & verba habent de se: nam si sermo sit de significatione, quam habent ex institutione, certum est, tam species, quam verba significare æquæ præsentiam Christi, & nutritionem animæ: neque enim species sine verbis, nec verba sine speciebus, aliquid horum significant,

sed omnia simul indiuisibiliter, sicut syllabæ omnes simul, & indiuisibiliter significant rem significatam per vocem, & sicut etiam in rebus sacris indulgentia quæ conceditur ieiunanti, & danti elemosynam, non respondet partialiter ieiunio, & partialiter elemosynæ, sed utrique simul, & indiuisibiliter.

Dices; ergo realiter loquendo, non erit verum dicere, quod sacramentum componitur ex materia, & forma, sed deberemus dicere subiectum sacramenti constare ex materia, & forma, nam sacramentum ut sacramentum includit significationem, illud autem, quod componitur ex materia & forma, non est concretum includens significationem, sed substratum, seu subiectum, quod subiicitur significationi; ergo non componitur ex materia & forma sacramentum, sed altera solum pars sacramenti, nempe materiale illius.

Respondetur negando sequelam, quia illud etiam materiale, seu subiectum significationis appellatur sacramentum specificatiue, sicut in aliis entibus artificialibus; sic enim dicimus, calicem esse aurum, quia supponit calix pro solo subiecto figuræ calicis, non pro concreto artificiali reduplicatiue; sic etiam dicimus, vocem significatiuam, seu verba esse qualitatem, quia non supponit pro concreto ex voce, & significatione reduplicatiue, sed pro subiecto significationis.

Ultimo loco aduerte, id, quod in hac sectione positum est, sacramenta componi ex materia, & forma, intelligendum esse iuxta dicta sectione præcedenti, scilicet regulariter id verum esse de compositione reali, non tamen vniuersaliter, nam aliquando materia, & forma non distinguuntur realiter, ut contingit regulariter in sacramento Matrimonij; quare sicut diximus, in illo non semper interuenire res, & verba formaliter, sed solum æquiualeuter, sic dicendum est, aliquando non inueniri compositionem realem ex materia, & forma, sed solum compositionem virtualiter, seu æquiualeuter. Quare Eugenius nomine materia, & forma, non intendit, aut intelligit propriam, & rigorosam materiam, & formam, sed propriam vel impropiam; ipse enim loquens postea de sacramento Pœnitentiæ, indicat, in illo non inueniri propriam materiam, ideoque dixit, in illo actus pœnitentis esse quasi materiam; non ergo voluit rigorosè loqui de materia, & forma, quæ realiter componerent semper sacramentum, sed de compositione reali, vel virtuali propria, vel impropria.

SECTIO III.

Utrum sacramenta includant intrinsecè, & in recto materiam, & formam.

Vo queruntur in præsentia. Primum, an materia, & forma intrent ad componendum intrinsecè sacramentum? Secundum, an significetur in recto utraque, quando nominatur sacramentum, an vero altera in obliquo? Et quod attinet ad primum, P. Suarez in præsentia disp. 2. sect. 2. tribuit Soto, quod in 4. disp. 3. art. 1. dicat, formam non esse partem intrinsecam sacramenti: quod idem de sacramento Pœnitentiæ, & Eucharistia docuisse videtur disp. 14. art. 1. & d. 8. questione unica, art. 1.

Cæterum P. Vasquez in præsentia disp. 129. c. 3. n. 27. meritò liberat Sotum ab hac sententia, probans, illum non negare, materiam, & formam esse partes, ex quibus intrinsecè componitur sacramentum, sed solum, velle non importari in recto utramque partem, sed solum materiam, quod quidem pertinet ad secundum punctum, & est valde diuersum à primo.

Afferre

52.
Scotus.

Afferit etiam P. Suarez Scotum in 4. d. 1. q. 1. & d. 8. *quæst. 1. & in 2. d. 14. quæst. 4.* in quibus locis videtur sentire, quod aliqua sacramenta dicant intrinsecè solam formam, qualis est Pœnitentia, quæ videtur consistere in absolutione sola, quæ sola habet significationem sacramentalem: aliquando verò constituit sacramentum in sola materia; vt contingit in Eucharistia; aliquando denique in toto composito ex materia, & forma, vt in Baptismo, Confirmatione, & Extrema unctione.

Valquez.

Ceterum P. Valquez *num. 32.* conatur probare Scotum loquutum etiam fuisse in sensu Soti, nihilque aliud voluisse, nisi quod sacramentum aliquando supponat in recto pro sola forma, aliquando pro sola materia, aliquando pro vtraque simul.

51.
Conclusio.

Communis ergo, & vera sententia est, sacramenta componi intrinsecè ex materia, & forma tanquam ex partibus componentibus, loquendo saltem de iis sacramentis, quæ in vfu constitunt, qualia sunt omnia, præter Eucharistiam, de qua est specialis difficultas, quam ex professo examinabimus in materia de Eucharistia. In hac conclusione conveniunt Suarez & Valquez citati cum aliis Theologis, & S. Thoma in *presenti art. 6. ad secundum, & art. 7. & infra quæst. 86. art. 6.* vbi ait, sacramentum esse vnum compositum ex materia, & forma.

S. Thom.

54.
Concil. Flor.Probatur
conclusio.

Probari autem potest. Primò ex modo loquendi Concilij Florentini in decreto sapè citato, vbi hæ partes appellantur materia, & forma sacramenti; non posset autem intelligi quomodo essent materia, & forma, nisi componerent intrinsecè aliquid concretum, nam materia & forma non habent alium modum concurrendi, nisi componendo aliquid totum ex illis intrinsecè resultans, in ordine ad quod materia dicitur causa intrinseca, licet respectu formæ habeat aliquando causalitatem quasi extrinsecam, quatenus eam sustentat in genere causæ materialis: sed hæc ipsa causalitas, non potest intelligi, nisi exerceatur simul causalitas intrinseca respectu compositi resultantis ex materia, & forma; nam si materia sustentat formam, iam vnitur formæ, & per consequens resultat aliquid vnum, seu aliquid compositum ex vtraque, in ordine ad quod dicuntur partes intrinsecæ: si ergo res, & verba sint materia, & forma sacramenti; oportet, quod ex illis resultet aliquid totum, cuius sint partes componententes, & quod intrinsecè constituent. Denique à priori probari potest, quia omne illud componit sacramentum in ratione sacramenti, quod constituit illud in ratione significatiui: sed non minùs constituitur in ratione significatiui per formam, quàm per materiam; nec etiam per solam formam significat, sed per vtramque; neque enim sufficit sola forma ad significandam gratiam, nisi adsit materia, nec sufficit sola materia, nisi detur forma; ergo vtraque concurrat ad componendum Sacramentum in ratione sacramenti. An verò hoc argumentum probet etiam de Eucharistia, quod in ratione sacramenti includat intrinsecè verba consecrationis: videbimus agentes de illo sacramento.

Ratio à priori.

Quid importet sacramentum in recto.

55.

Quid sit im-
portari in re-
cto.

Hoc itaque supposito, difficultas restat de secundo puncto; an scilicet vtraque pars, materia, & forma, importetur in recto *per sacramentum*, quod ex vtraque intrinsecè componitur: Suppono enim non esse idem, quod aliquid sit pars intrinseca alicuius compositi, & quod importetur in recto per nomen, quo significatur illud compositum, nam licet humanitas, quæ constat intrinsecè materia, & forma,

importet in recto vtramque partem: album tamen, vel dulce, quæ sunt concreta accidentalia, non important in recto albedinem, vel dulcedinem, sed solum subiectum, albedinem verò, vel dulcedinem in obliquo, ita vt album sit habens albedinem, dulce habens dulcedinem, & sic de aliis.

Aliquibus recentioribus difficile videtur, quod possit aliquid esse pars intrinseca, & non importetur in recto. Quia esse totius non est aliud, nisi esse omnium partium; ergo non potest esse aliquid concretum, quod non dicat in recto omnes suas partes intrinsecas, illud enim debet dicere in recto, de quo potest prædicari in recto; sed in recto prædicatur concretum de omnibus suis partibus, cum dicimus, concretum est omnes eius partes, & esse concreti est esse omnium partium; ergo omnes importat aequè in recto, alioquin non erunt partes intrinsecæ componententes, sed aliquid connotatum extrinsecum, sicut visio connotat essentialiter obiectum, licet nō componatur intrinsecè ex obiecto, & amor connotat essentialiter cognitionem, licet nō componatur ex ipsa. Hinc inferunt, album, dulce, & alia concreta accidentalia, in recto importare non solum subiectum, sed etiam formam, atque adeo dici posse, *album est subiectum & albedo; dulce est subiectum, & dulcedo, &c.*

In hoc puncto non potest esse controuersia de re; certum enim est, nomina concreta aliquando, imò frequentius in ea significatione vsurpari, in qua solum significant in recto vnam partem, alteram verò in obliquo. Quando enim dicimus, *album est dulce*, non potest vtraque pars significari in recto, quia sensus esset *subiectum, & albedo est subiectum, & dulcedo*, qui sensus esset falsus; ergo *album, & dulce*, solum dicunt in recto subiectum, & in obliquo formam.

Respondent, hæc nomina dupliciter vsurpari: ex se enim significant concretum, & tunc vtramque partem significant in recto; aliquando verò significant solum subiectum, & tunc connotant in obliquo formam; sed tunc non significant formam tanquam partem; sed tanquam quid extrinsecum: sicut hæc vox *cognitio* significat etiam in obliquo obiectum, non vt partem, sed vt terminum connotatum per cognitionem quæ terminatur ad obiectum.

In hac solutione de re ipsa non potest esse diffidium; ideo dixi, non posse esse hanc controuersiam de re; verissimum enim est, hæc nomina concreta accidentalia vtroque modo posse vsurpari. Solum potest esse dissensio in applicatione huius doctrinæ, ad loquutiones particulares, quatenus ex hoc principio volunt deducere, verba consecrationis non esse formam intrinsecam sacramenti Eucharistiæ in ratione sacramenti, eo quod transactis verbis, dicitur manere sacramentum, quod ipsi intelligunt de sacramento reduplicatiuè in ratione completa sacramenti, quod tamen ex prædicta doctrina nullo modo probari potest, vt videbimus in tractatu de Eucharistia. Displicet etiam quod illa vsurpatio nominis concreti pro solo subiecto in recto dicatur esse extraordinaria, cum tamen hæc sit frequentissima, & regularis; illa autem alia accepta pro vtraque parte in recto sit rarissima, & communiter soleat explicari addito aliquo termino reduplicante, v. g. *album in quantum album, est concretum; calidum vt calidum includit duo, &c.* Quando enim sine reduplicatione profertur, intelligitur regulariter supponere in recto pro solo subiecto: & ideo quando sine reduplicatione profertur hæc propositio, *Deus est homo*, semper intelligitur, *homo*, supponere in recto pro sola subsistentia, non pro omnibus, quæ intrinsecè includit, quia si hoc esset, iam esset falsa propositio, faceret enim hunc sensum, *Deus est humanitas* &c.

56.
Difficultas
aliquorum
recentiorum.57.
Quomodo co-
creta frequen-
tius vsurpan-
tur.

58.

Est fere qua-
si denominatio,
ex qua tamen
male inferunt
verba consec-
rationis non
esse formam
intrinsecam
Eucharistiæ.Quando nam
concretum
vsurpetur pro
vtraque par-
te.Res ponitur
in exemplo.

& *subsistentia Christi*, quod est falsum: est autem vera, & catholica propositio, quia absolute prolata intelligitur *homo* in recto significare solum suppositum Verbi, quod est Deus, licet in obliquo significet etiam humanam naturam. Debemus ergo fateri, per huiusmodi nomina regulariter significari quidem utramque partem, sed non utramque in recto.

59. Ut verò satisfiat argumento, quod illos recentiores mouebat, notandum est, non esse idem quod aliquid significetur per aliquod nomen, & quidem immediate, & quod significetur in recto; potest enim aliquid immediate significari, & non in recto, ut constat manifestè in hoc complexo, *Petrus, qui habuit vestes*; in quibus vocibus duo immediate significantur, scilicet Petrus, & quod habuerit vestes, & tamen non significatur utrumque in recto; quia hæc prædicatio est vera: *nunc est Petrus, & habuit vestes*; & non est vera hæc: *nunc est Petrus, & habuit vestes*; ergo habitudo significatur tantum in obliquo; ergo potest dari aliqua vox incomplexa, & simplex, quæ significet hoc ipsum, quod significatur per illas voces, & per consequens, quæ significet Petrum in recto, & habitudinem vestium in obliquo; talis autem est hæc, vox *album*, quod est idem ac, *illud, quod habet albedinem*, ubi subiectum, & albedo significantur, sed subiectum in recto, & albedo in obliquo. Ratio autem à priori est, quia significare est solum ducere audientem in cognitionem alicuius; cum autem vox ducat in cognitionem non solum illius, quod importat in recto, sed etiam illius, quod importat in obliquo; consequens est, quod latius pateat significare, quam importare in recto, atque adeo, quod possit aliqua vox significare aliquod concretum, quin significet totum illud in recto.

60. Hinc iam ad argumentum responderetur concedendo, esse partium non distingui ab esse totius; unde quando concretum significatur in recto, debent etiam importari in recto omnes eius partes: negamus tamen, per ea nomina significari regulariter concretum in recto: significant quidem concretum, & compositum accidentale; non tamen significant illud in recto, sed subiectum solum in recto, reliqua verò in obliquo, quare licet illud, quod significatur per *album*, identificetur realiter cum concreto, & possit prædicari de illo, (per *album* enim significantur & subiectum, & inherencia, & albedo) illud tamen quod significatur in recto per *album* non potest prædicari de concreto, non enim possumus dicere, *subiectum est concretum*; neque etiam potest prædicari de pariete id totum, quod significatur per *album*, sed solum id, quod significatur in recto, nam paries non est concretum accidentale, sed est rectum illius concreti. Supponit ergo illa vox in recto pro solo subiecto, licet significet utramque partem, & inherencia, & idcirco dicitur nomen concretum, quia verè significat compositum, licet non omnes partes eodem modo.

61. Dices, illud, quod significatur in obliquo, eo ipso non significari ut partes, siquidem non significatur ut pars illius, quod importat in recto: nam peto, quid illud sit, cuius significatur ut pars? An respectu significati recti? & hoc non, quia albedo non est pars subiecti quod solum significatur in recto, sed concreti, quod non significatur in recto. An verò significatur ut pars respectu totius obiecti, quod significatur quomodocumque per illud nomen, siue in recto, siue in obliquo? Et quidem, si hoc dicatur, sequitur, omnia, quæ significantur in obliquo, significari ut partes, quia omnia sunt partes totius obiecti, quod quomodocumque significatur per illud nomen; nam id, quod in obliquo significatur, est ali-

quid eorum, quæ significantur, ut constat. Consequens autem est absurdum; nam in hac voce, *cognitio*, significatur obiectum cognitionis saltem in obliquo, & tamen obiectum non significatur ut pars, sed ut terminus extrinsecus connotatus; ergo si, *album*, significat eodem modo albedinem, ut connotatum illius, quod significatur in recto, non magis significabit albedinem ut partem, quam hæc vox, *cognitio*, significet obiectum ut partem.

Respondeo, ea etiam quæ significantur in obliquo, aliquando quidem non significari ut partes, ut contingit in illo nomine, *cognitio*, quo licet significetur, & connotetur in obliquo obiectum, non tamen ut pars; aliquando verò significari ut partes; tunc scilicet quando per illud nomen significatur aliquod concretum, seu compositum, cuius sit pars id quod significatur in obliquo sicut per *album*, significatur concretum, cuius albedo sit pars. At verò, per hanc vocem, *cognitio*, non significamus aliquod concretum resultans ex cognitione & obiecto, cuius concreti obiectum sit pars; & ideo obiectum connotatur quidem, non tamen significatur ut pars: neque enim significari ut partem, est solum esse aliquid eorum, quæ significantur; sed requiritur, quod sit aliquid illius concreti, seu compositi, quod significatur per modum concreti, seu compositi, per illam vocem. Ideo etiam per has duas voces, *dealbans*, & *dealbatus*, licet per utramque significetur albedo in obliquo; per primam tamen non significatur ut pars illius concreti, quod solum resultat ex agente, & ex actione dealbandi, non verò ex albedine; per secundam autem significatur ut pars illius concreti, quod resultat ex subiecto, & albedine; quod idem inuenies in aliis vocibus significantibus concreta, in quibus sæpe una pars significatur in obliquo, licet significetur ut pars.

Denique aduerte, me dixisse, non esse idem significari immediate, & significari in recto, ut obiter reicerem aliud principium, quod iidem Auctores supponunt; scilicet, omne id, quod significatur in obliquo, significari mediatè, & in alio: sic enim hoc nomen, *visio*, significat immediate, & in recto actum potentie visivæ, mediatè verò, & in obliquo obiectum visum, quod dicitur significari mediatè, quia vox non ducit nos immediate ad illud, sed median- te visione, quam immediate significat; & quia visio dicit ordinem ad rem visam, ideo obiectum immediatum ducit nos iterum ad cognitionem illius obiecti mediati, seu secundarij, quod cognoscitur in obliquo, tanquam terminus obiecti primarij; & sic cetera omnia, quæ significantur in obliquo, significantur, ut termini obiecti directi, & per consequens significantur solum mediatè. Hoc, inquam, principium, si vniuersaliter accipitur, videtur esse omnino falsum, quia, *album*, non significat albedinem mediatè, sed immediate, ut dixi, nam licet sint aliqua obiecta, quæ ducant in cognitionem sui termini significati in obliquo, & ideo illud obliquum dicatur significari mediatè; alia tamen sunt obiecta recta, quæ nullo modo ducant in cognitionem illius, quod significatur in obliquo; ut contingit in *albo*; nam rectum albi, seu paries secundum se nullam prorsus habet connexionem, aut habitudinem determinatam ad albedinem, ratione cuius ille, qui cognoscit parietem, ducatur ad notitiam albedinis; ergo ut cognoscat non solum parietem, sed etiam albedinem, debet hanc aliunde cognoscere, quam ex pariete, & per consequens debet immediate etiā venire in albedinis cognitionem, quia alioquin quātuncque audiat parietem, non sciet illum esse album.

Dices, albedinem cognosci non in pariete secundum

Non est idem significari immediate per aliquod nomen & significari in recto.

Respondetur ad argumentum falsum, num. 56.

Instantia.

62. Diluatur.

63. Notandum.

Quadam in obliquo significantur mediatè ut obiectum respectu visivæ, quodam immediate ut illa omnia quæ ut partes concreti significantur.

63.

dum se, sed in pariete ut habente, nam illa habentia (ut ita dicam) est aliquid determinate connexum cum albedine, & ducens in notitiam albedinis. Sed contra, quia ipsa habentia potest significari etiam in obliquo, imo ita debet significari per *album*, & non in recto, quia alioquin non posset album prædicari de pariete, sicut non possumus dicere, *paries est subiectum, & habentia albedinis*; quare fatendum est, habentiam non significari in recto, sed in obliquo, & tamen ipsa habentia non cognoscitur in alia habentia, nec mediatè, sed immediatè in se ipsa, ad quam immediatè ducit vox, *album*; ergo iam datur aliquid significatum in obliquo, & non significatum mediatè, sed immediatè. Maneat ergo ex dictis, posse aliquid significari in obliquo, & tamen ut partem alicuius concreti, quod per illud nomen significatur; de quo tamen puncto iterum redibit sermo in tractatu de Eucharistia.

65. Restat ergo difficultas supra proposita, an sacramenta importent in recto utramque partem, materiam, & formam, an verò alteram earum in obliquo? hoc est, an cum nominamus Baptismum, v. g. illa vox faciat hunc sensum, *ablutio, & verba*; an verò hanc, *ablutio cum verbis*, aut, *verba cum ablutione*, & sic de aliis Sacramentis præter Eucharistiam, de qua suo loco.

Sotus locis supra adductis docet, sacramentum supponere in recto pro sola materia, formam verò importare in obliquo. Fundamentum ipsius est, quod composita artificialia, quale est sacramentum, semper habent hunc modum significandi subiectum in recto, & formam de connotato, ut *Cathedra* est lignum habens talem figuram; ergo sacramentum etiam, quod est ens artificiale, supponit in recto pro forma, & connotat formam in obliquo.

66. *Requiritur & resoluitur questio.* Cæterum contra Sotum in primis est, quod fortasse non omnia nomina entis artificialis habent illum modum significandi: nam *calix*, v. g. non est autem, sed ex auro, nec *vestimentum* est lana, sed ex lana, & sic de aliis, quia hæc nomina forsitan non supponunt in recto pro sola materia, sed etiam pro forma. Cæterum, quidquid sit de hoc, non militat hæc ratio in Sacramentis, nam potest concedi, sacramentum quod est compositum artificiale, ex rebus scilicet, & ex significatione, convenire cum aliis artificialibus in hoc, & supponere in recto pro rebus, seu subiecto significationis, & importare de connotato significationem, quæ est ultima forma huius compositi artificialis, constituens illud in ratione signi, & sacramenti; at verò importare in recto omnes partes, ex quibus componitur ipsum subiectum significationis.

67. *Explicatur & resoluitur questio.* Explicatur, & probatur exemplo vocis significantiæ, nam oratio est etiam ens artificiale compositum ex vocibus humanis, & ex significatione illis imposita; & quamvis fortè in recto supponat oratio solum pro vocibus, importetque de connotato significationem; cæterum negari non potest, quam importet in recto omnes syllabas, & partes, ex quibus componitur ipsa oratio, quæ sunt partes quasi integrantes illius orationis, supra quas omnes cadit ultima forma constituens eam in ratione orationis significantis, quæ est significatio. Item *domus* licet concedatur supponere in recto pro materia, & importare de connotato formam artificij; negari tamè non potest, quin supponat in recto pro omnibus partibus integrantibus ipsius domus, tecto, scilicet, parietibus, lateribus, &c. supra quas omnes cadit ultima forma artificij. Sic etiam, licet sacramentum supponat in recto solum pro subiecto significationis, & importet de connotato significationem, quæ est forma ultima constituens illud in ratione sacramenti;

cæterum debet importare in recto partes omnes, ex quibus componitur ipsum subiectum significationis, scilicet, res, & verba, quæ sunt quasi partes integrantes ipsius subiecti. Hoc enim est proprium partium integrantium, ut omnes debeant importari æquè in recto per nomen totius, sicut nomen, *domus*, non importat fundamentum in recto, & tectum in obliquo, sed utrumque in recto.

Dices, in Baptismo v. g. ablutio, & verba non sunt partes merè integrantes, sed materia & forma, ergo sicut significatio per te importatur de connotato, quia est forma constituens sacramentum in ratione signi, sic etiam verba debent importari solum de connotato, quia sunt forma determinans ablutionem ad esse Baptismi. Respondeo, negando consequentiam; non enim sufficit, aliquid esse formam, ut importetur de connotato; nam etiam anima rationalis est forma hominis, & tamen non importatur anima de connotato, & materia sola in recto per hanc vocem *humanitas*, sed utraque æquè in recto. Requiritur ergo ad hoc, quod importetur de connotato, quod significetur per modum alteri adiacentis; & quia in compositis substantialibus utraque pars supponit substantialiter, hinc est utramque, tam materiam, quam animam v. g. importari in recto; *humanitas* enim non est materia habens animam, sed materia, & anima rationalis; *album* verò non est subiectum, & albedo, sed subiectum habens albedinem: ecce anima rationalis, licet sit forma, non importatur de connotato, quia non significatur ut habita ab alia parte, albedo verò quia significatur ut habita à subiecto, ideo importatur non in recto, sed de connotato. Sic ergo sacramentum, licet importet fortè de connotato significationem, quia sacramentum est res subiectum habens significationem; non tamen importat de connotato verba, quia verba non significantur per modum alteri adiacentis: Baptismus enim v. g. non est ablutio, habens talia verba, nec ipsa verba significantur adiacere rebus: & ideo licet verba sint forma, quia determinant per clariorem significationem ipsas res, non tamen importantur de connotato, sed in recto.

Hanc nostram solutionem impugnavit aliqui Recentiores, eo quod non sit univèrsaliter verum, quod forma, quæ importatur in obliquo, debeat importari ut habita à subiecto, nam per hanc vocem, *cognitum*, importatur cognitio in obliquo, & tamen non significatur ut habita ab obiecto, cum verè non sit in obiecto, sed in cognoscente. Hoc tamen friuolum est, quando enim dicimus, aliquid importari ut habitum, non intendimus, re ipsa haberi ab alio, sed ex modo significandi importari, sicut illa quæ sunt formæ habitæ à suis subiectis, qui modus significandi appellari solet à Summulistis, per modum alteri adiacentis, unde illi dicuntur termini adiectivi, id est, quibus unum significatur in recto, & aliud in obliquo quasi adiacens illi; cum ergo, *cognitum*, sit terminus adiectivus, non est dubium, quin cognitio significetur per modum alteri adiacentis, licet reuera non insit intrinsecè in obiecto, quod denominatur cognitum.

Dices, ergo eodem modo in sacramento materia, v. g. ablutio, licet in se non habeat intrinsecè verba, poterit extrinsecè ab illis determinari, & per consequens poterit significari, ut substantans illis, sicut obiectum significatur substantans cognitioni; & per consequens verba se habebunt per modum alteri adiacentis. Respondetur, posse quidem id fieri per aliam vocem, quæ significaret verba quasi adiacentia ablutioni, quæ vox deberet esse terminus adiectivus ad hoc, ut eo modo significaret, qualis esset hic terminus complexus, *ablutio verbis explicata*, per quem

68.

*Instantia.**Diluitur.*

Quid requiritur ut importetur aliqua forma de connotato.

69.

*Instantia.**Diluitur.*

70.

*Instantia.**Diluitur.*

quem significarentur verba quasi adiacentia ablutioni: per nomen autem, *Sacramentum*, nullo modo insinuat, adiacere magis verba ablutioni quam ablutionem verbis. Ideo diximus, per hanc vocem non significari verba de connotato, licet reuera sint forma, sed significari substantiue ad modum per se stantis, sicut anima rationalis significatur per vocem *humanitas*, vt diximus.

SECTIO IV.

Vtrum in Sacramentis noue legis requirantur verba consecratoria, an verò concionatoria.

71. **H**is terminis explicant Hæretici nostri temporis, qualia sint verba Sacramentalia: dicunt enim, ea prout à nobis adhibentur, habere speciem Magiæ, quatenus super materiam profertur, ac si cum materia loqueremur; cum reuera non debeant profertur, nisi ad instruendum populum, & vt intelligant, quid ipso mysterio, vel Sacramēto significetur.
72. **C**onclusio certa, & Catholica est, verba illa esse verè consecratoria, nec adhiberi per modum concionis, sed tanquam habentia peculiarem efficaciam ad consecrandam materiam, & causandum effectum sacramentalem. De hac conclusione, quia res est, quæ ad Controversias spectat, videri potest vltra alios Cardinalis Bellarm. lib. 1. de Sacramentis in genere, cap. 19. & 20. vbi latè, & optimè eam probat.
- Bellarmin. Valent. Probatur breuiter; & quidem dupliciter potest ab Hæreticis ille error asseri. Primò si dicant, concionatoria verba adhiberi debere, ita vt sine illis adhibitis sacramentum non subsistat. Secundò si dicant, adhiberi debere, vt ritè, & debite sacramentum ministraretur; non tamen requiri essentialiter ad valorem sacramenti. Primò modo videntur loqui Caluinus, & Beza apud Bellarminum, & Valentiam vbi supra. Secundò modo explicant alij Sectarij. Hoc ergo supposito, contra primum modum facile arguere possumus ad hominem; quia si verba per modum concionis prolata requiruntur essentialiter ad valorem Sacramenti, iam ferè cum Catholicis conueniunt: & incidunt in eadem inconuenientia, quæ nobis opponebant, scilicet quod videamur magica verba adhibere. Magia enim non excusabitur ex eo, quod verba illa ad alios dirigantur, si tamen adhibeantur ritu illo supersticioso, tanquam essentialiter necessaria, & vt habentia vim, & efficaciam ad operandum effectum: imò frequenter peccatur peccato superstitionis, & veneficij, ex eo quod ex pacto cum Dæmone oporteat alium talibus, vel talibus verbis alloqui, quibus is ad amorè, vel alium affectum inclinatur, vbi licet illa verba proferantur per modum colloquij; quia tamen adhibentur propter vim occultam, quam ex Dæmonis pacto habent ad effectum causandum, pertinent ad Magiam; ergo si verba concionatoria adhibentur à ministro vt essentialiter requisita ad effectum sacramenti, & vt habentia vim infallibilem ex pacto, & institutione Dei ad operationem, non minus habebunt speciem Magiæ, & superstitionis, quam si adhiberentur, vt consecratoria: imò hoc ipsum est formalissimè esse verba consecratoria, esse scilicet operatoria, seu effectiua; si enim ipsa verba exempli gratia: *Hoc est corpus meum*, prolata per modum concionis, habent vim infallibilem ponendi corpus Christi sub speciebus panis, quod sine illis verbis nullo modo poneretur, iam illa verba erunt verissimè consecratoria, cum reuera consecrent panem seu species panis, & ex materia profana reddant illam sacramentalem, quod est verissimè

consecrare: quod idem procedit de verbis aliorum sacramentorum. Contradicit ergo sibi Hæretici requirentes essentialiter talia verba ad valorem sacramenti, & ex alia parte negantes, esse verba consecratoria. Nec multum esset cum illis contendendum, si solum intenderent, quod illa verba proferantur tanquam verba, quæ ad alios dirigimus, & quibus alios alloquimur: nam licet ad valorem sacramenti non requiratur, quod in actu secundo alij audiant, aut intelligant verba; posset tamen dici, quod verba de se & in actu primo dirigantur ad alios, & ita proferri, vt per se loquendo, & humano modo possint ab aliis audiri & intelligi; ideo enim debent esse verba humana & Idiomatis publici, & humani, quia sunt verba in ordine ad homines; vt constat ex forma sacramenti Baptismi, & Pœnitentiæ, quibus loquimur cum baptizato, & pœnitente, cum dicimus, *Ego te baptizo*, *Ego te absoluo*, &c. quod clariùs apparet in sacramento Matrimonij, vbi debent verba ab altero coniuge audiri, & intelligi tanquam ad ipsum directo, & in sacramento Ordinis: accipe potestatem, &c. & sic de aliis, non ergo recitatur super materiam quasi loquamur cum materia, sed loquimur cum aliis qui adfunt, vel possunt adesse, vt sanctificetur materia, atque ideo ex hoc capite, licet proferrentur ad instruendos alios, dum tamen habent vim operandi, & consecrandi, nihil diceretur contrarium, & vltimè Ecclesiæ Catholice, neque ex hoc capite esset multum cum Hæreticis contendendum, nec vitaretur valor sacramenti, ex eo quod proferrentur verba animo concionandi, & instruendi plebem, dum tamen adfuit simul intentio efficax faciendi verum sacramentum, & proferendi verba eo modo, qui ad valorem sacramenti requiritur.

73. **C**ontrauersia ergo debet esse cum illis Hæreticis, qui ita dicunt verba esse concionatoria, vt solum proferantur ad instruendam plebem, atque adeo sine illis posse stare valorem sacramenti. Contra hos autem arguitur. Primò ex Scriptura, ex qua adiuncta simul Ecclesiæ traditione colligitur necessitas essentialis verborum; nam in sacramento Eucharistiæ Christus præcepit facere id, quod ipse fecit dicens, *Hoc facite in meam commemorationem*: ipse autem verbis consecraverat sacramentum, dicens, *Hoc est corpus meum*. In Baptismo item præcepit illam formam, *In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti*: quam formam debere esse, per verba, & voces, vniuersa Ecclesia semper tenuit, sicut in sacramento Pœnitentiæ, & aliis. Secundò probatur ex Concilijs exigentibus verba tanquam necessaria ad valorem sacramenti, sufficit Florentinum in dicto decreto vnionis, vbi id expressè definitur.

74. **H**inc autem obiter colligitur, non proferri ea verba ad concionandum, sed ad consecrandum. Primò, quia in Scriptura nullum extat eiusmodi præceptum concionandi in sacramentorum administratione, nec verba illa appellantur concionatoria, sed consecratoria, vt primo ad Corinth. 10. *calix benedictionis, cui benedicimus* (hoc est, quem consecramus) *nonne communicatio sanguinis Christi est?* vbi sacerdos dicitur calicem consecrare, non autem aliter, nisi verbis suis, vt constat. Secundò Patres sic ea verba passim appellant consecrationem & inuocationem, Videantur Dionysius lib. de Ecclesiast. Hier. cap. xli. Iustinus in Apologia ad Antoninum, Basilii lib. de Spiritu sancto, cap. 15. Cyrillus Cateches. 3. Athanas. serm. 3. contra Arianos circa medium, Greg. Nyssenus lib. de Baptismo Cyprianus (vel quicumque est Auctor) serm. de Baptismo Christi prope initium. Ambros. lib. 2. de sacramentis, cap. 5. August. lib. 3. de Baptismo contra Donatistas, c. 10. & lib. 5. c. 20. quorum verba vide apud Bellarm.

Arguuntur
Hæretici con-
tradictionis.

Quomodo
verba possunt
esse conciona-
toria.

73.
Caput con-
trauersia.
Contra illos
primò argui-
tur ex Scri-
ptura.

Secundò ex
Concilio.

74.
Confirmatur
nostra opinio
primò ex Scri-
ptura.

1. Cor. 10.

Secundò ex
Patribus.

Dionysius.
Iustinus.
Basilii.
Cyrillus.
Athanas.
Greg. Nyss.
Ambros.
Augustin.

Bellarmin. vbi supra: quibus adde eundem Dionys. vbi sup. c. 7. p. 3. vbi de verbis, quibus fit Eucharistia, sic loquitur. *At vero efficiens consecrationis precus fas non est scripto interpretari.* Irenaeum lib. 4. c. 34. *Qui est (inquit) terra panis percipienti inuocationem Dei, iam non communis panis est, &c.* Augustinus item lib. 20. contra Faustum, c. 13. *Noster (inquit) panis, & calix certa consecratione mysticus fit nobis: & tract. 80. in Ioannem. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum.* vbi verbum efficax perinde est ac consecratorium.

Irenaeus.

Augustin.

75.

Tertia ratio, quia frustra sapie fieri talis concio. Quarta ab exemplo. Caluin.

Tertio, quia inutilis esset talis concio, cum nec esset utilis recipienti sacramentum, qui sapie est incapax percipiendi, qualis est infans, nec etiam esset utilis circumstantibus, qui sapie nulli sunt. Quarto forma Baptismi nihil pra se fert concionis, cum sit inuocatio Trinitatis, nec aliquid aliud adiungitur, quod fit concio. Vnde Caluinus in Commentario cap. 5. ad Ephesios, dicit, in Papatu nullam esse legitimam signorum observationem, quia nulla fit mystery explicatio ad populum, quae sola facit, ut mortuum elementum incipiat esse sacramentum. Ceterum ipse Caluinus lib. 4. Institutionum, cap. 15. §. 16. negat, rebaptizandos esse eos, qui apud Papistas fuerunt baptizati, nam eorum Baptismus validus est, vbi manifeste sibi contradicit, ut constat.

76.

Obiectio. August.

Obiiciunt Augustinum tract. 80. in Ioannem, vbi sic ait. *Vnde ista tanta virtus aquae, ut corpus tangat, & cor abluit, nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur: nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens; hoc est, verbum fidei, quod praedicans ait Apostolus, quia si confessus fueris in ore tuo, quia Dominus est Iesus, & credideris in corde tuo, quia Deus illum suscitauit a mortuis, saluus eris, &c.* Vbi Augustinus videtur totam efficaciam verborum constituere in eo quod excitent ad fidem, quae fides sit proxima causa salutis, verba vero remota, seu mediata, quatenus instruant, & docent ad concipiendam fidem.

77.

Explicatur locus Augustini.

Prima ratio propter quam non fauet Bellarminus.

Irenaeus ratio.

Tertia ratio.

Quarta ratio.

Omissis variis explanationibus, quae videri possunt apud Bellarminum & Vasquez locis citatis. Respondeo cum Bellarmino, qui optime huc Augustini locum tractat, Augustinum ibi proculdubio non loqui in sensu ab Haereticis intento. Primo, quia Caluinus, & alij sentiunt, ut vidimus, etiam sine concione validum esse Baptismum apud nostros collatum: Augustinus autem loquitur ibi de verbo, sine quo Baptismus non esset validus, detrabe (inquit) verbum, quid est aqua, nisi aqua? ergo non loquitur de concione, quae ablata, adhuc manet Baptismus. Secundo, quia Augustinus expressè dicit, verbum, de quo loquitur, esse consecrationem. *Hoc (inquit) verbo, ut mandare possit, consecratur & Baptismus;* quam vim habent in sententia ipsius illa verba, quibus inuocantur Pater & Filius & Spiritus sanctus, ut constat ex lib. 3. de Baptismo contra Donatistas, c. 15. vbi illis verbis dicit concionari Baptismum. Tertio loquitur de verbo, quod accedit ad elementum; accedit (inquit) verbum ad elementum, & fit sacramentum. Concio autem apud Haereticos non accedit; sed longo intervallo praecedit, & postea subsequitur ablutio, quare esset impropria Augustini locutio, sicut si quis diceret in sacramento Penitentiae, accedit confessio peccatorum ad absoluiionem, & fit sacramentum. Quarto, quia certum est, ab Augustino non requiri fidem actualè ex parte illius, qui baptizatur, cum ibi supponat, paruulos nihil credentes posse validè baptizari; deinde nec requirit fidem actualem in conferente Baptismum, cum Baptismus ab infideli collatus cum intentione faciendi quae facit Ecclesia, sit validus, iuxta eundem August. Epist. 23. ad Bonifacium; ergo per illa verba, non quia dicitur, sed quia creditur, non intelligit, verba non referre ad valorem sacramenti, nisi media fide quam excitant. P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Verus ergo sensus est, quod Augustinus sumpta occasione ex illis verbis Christi: *iam vos mundi estis* versus sensus Augustini, propter sermonem, quem locutus sum vobis, conatur ostendere efficaciam verbi diuini ad purificandum, & mundandum hominem, quod probat tum in verbis sacramentalibus, quae immediatè operantur, tum in verbis concionis, & exhortationis, quae mediatè operantur, excitando fidem, & compunctionem, &c. atque adeo adducit plura loca, in quibus non agitur de verbis consecratoriis, sed concionis, quia illa loca probant assumptum quoad vnam saltem partem, sicut de verbis etiam concionatoriis agebat Christus ibi, dum dixit, *Vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis.* Ceterum id etiam extendit ad verba sacramentalia, à quibus vim habent elementa ad mundandum. Addit verò, hoc fieri à verbo non quia dicitur, sed quia creditur: in quo non negat verba Baptismi operari sanctitatem, etiam si non detur fides actualis: sed dicit, hanc vim non competere verbis propter sonum materiale, quem habent, sed propter mysterium fidei, quod in sua significatione includunt, & exprimentatione cuius dicitur verbum fidei, hoc est, verbum continens fidem, qui sensus, quia non erat ita clarus, explicatus est statim ab Augustino declarando, in quo sensu dixisset, non quia dicitur, sed quia creditur. Nam & in ipso (inquit) verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens, hoc est, verbum fidei, &c. fides enim aliquando sumitur pro actu quo credimus, aliquando pro re ipsa, quae credimus; & in hoc sensu verba Baptismi dicuntur verbum fidei, & operari, quia creduntur; hoc est, quia continent mysterium fidei nostrae, quod creditur, à qua continentia accipiunt virtutem operatiuam, & consecratiuam quae habent.

78.

Augustini.

79.

Obiectio secundum. Matth. vlt. Respondetur.

Hieronymus.

Quod non requiratur instructio quando conferatur Baptismus, constat ex eodem loco Matt.

80.

Tertia obiectio. Hieron. Ephel. 5. Mens Hieronymi.

SECTIO V.

An requirantur materia & forma determinata ex institutione Christi.

Conclusio Catholica est, sacramenta legis novae instituta esse à Christo, atque adeo materiam

81.

Conclusio.

riam etiam, & formam eorum; cum enim sacramentum sit complexum ex materia & forma, non potest institui aliquid complexum ad significandam gratiam, quin simul instituantur talis materia, & talis forma ad significandam gratiam, & per consequens Christus instituens sacramenta, instituit, & determinauit materiam, & formam eorum. Conclusio habetur in Concilio Tridentino sessione 7. can. 1. his verbis, *Si quis dixerit, sacramenta noua legis non fuisse omnia à Iesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura, aut pauciora, quam septem, &c. Anathema sit, & sess. 21. cap. 2. declarat, in Ecclesia fuisse perpetuam potestatem, ut in sacramentorum dispensatione, salua illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ magis expedire iudicaret, ubi per illa verba, salua illorum substantia, aperte indicatur, substantiam ipsam non fuisse relictam Ecclesiæ arbitrio, & dispositioni, sed fuisse statutam, & determinatam à Christo.*

82. Constat hoc ipsum ex Scriptura, ubi habetur determinatio facta à Christo circa materiam, & formam sacramentorum; ut in Baptismo quem instituit in aqua, nisi quis renatus fuerit ex aqua, Ioannis 3. formam vero dedit, Matthæi ultimo. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Ad Eucharistiam item voluit adhiberi panem, & vinum, & illa verba: *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus, &c.* dum præcepit Apostolis eodem ritu conficere quo ipsemet confecerat. *Hoc facite in meam commemorationem.* In sacramento Pœnitentiæ determinauit, pro materia peccata, & pro forma absolutionem, cum dixit, *quorum remisistis peccata, remittentur eis, &c.* Quod idem credendum est de aliis sacramentis. Loca Patrum ad hoc ipsum vide apud Suarez in præfati disp. 2. sect. 3.

83. Ratio denique est, quia cum sacramenta caulent, & significant efficaciter gratiam, non potuerunt ab alio, nisi à Christo institui ad hoc significandum, qui est auctor gratiæ. Potuit quidem Christus delegare Ecclesiæ, ut tanquam ex commissione determinaret sacramenta, quibus Christus efficaciam tribueret; non tamen oportuit ita fieri, tum ut maior auctoritas ipsis Sacramentis conciliaretur, tanquam determinatis à solo Christo; tum ut hoc modo unitas maior esset in Ecclesia vniuersa, cum debeat eisdem visibilibus signis ubique uti secundum substantiam, quæ non parum conducunt ad unitatem fidei, & religionis conferuandam. Vide alias congruentias apud Suarez ubi supra.

84. Contra hanc veram doctrinam duplex potest esse difficultas. Prima ex sacramento Matrimonij, in quo Ecclesia videtur variasse materiam faciendo, quod consensus contrahentium absque præsentia Parochi, quæ prius erat materia valida, iam non sit materia valida huius sacramenti. Respondetur facile, Ecclesiam non variasse ibi formaliter loquendo materiam sacramenti, sed solum materialiter; nam materia, quam Christus voluit ad sacramentum Matrimonij, non erat qualisumque consensus contrahentium, sed consensus legitimus, & validus ad translationem iuris in corpora: Ecclesia autem potuit reddere inuálidum, & illegitimum consensum præstitum absque tali solemnitate, sicut res publica reddit illegitimum, & inuálidum consensum pupilli ad transferendum dominium absque auctoritate tutoris; quare consequenter non poterit esse materia sacramenti, quæ deberet esse consensus legitimus, & validus. Sic etiam possent homines facere, quod hæc verba non sufficerent ad consecrationem Eucharistiæ, *Hoc est corpus meum*, faciendo scilicet quod hæc vox corpus, significaret lapidem, & hæc vox la-

pis significaret corpus, tunc enim deberet aliis verbis consecrari, non tamen mutassent formam sacramenti formaliter loquendo, sed solum materialiter; quia forma instituta à Christo sunt verba, quæ ex hominum institutione significare possunt tale sensum, & per consequens homines possunt reddere inefficacia verba, quæ prius erant efficacia: sic in præfati, &c.

Quæ materia fuerit à Christo determinata pro sacramento Ordinis.

Secunda difficultas, & grauior potest esse ex sacramento Ordinis, in quo videtur Ecclesia mutasse aliquid circa materiam, & formam: olim enim videtur fuisse collatum sacerdotium, v. g. per solam manus impositionem cum verbis proportionatis: imò nunc in Ecclesia Græca, non solum Episcopi schismatici, sed Catholici etiam, & qui Romæ degunt dum Græcos Presbyteros ordinant, scientes, & consentientes Summo Pontifici (me præfati) non per calicis, & patenæ porrectionem id faciunt, sed per manus impositionem super caput ordinandi, dicente Episcopo, *Diuina gratia, quæ semper infirma sanat, & quæ defunctis supplet, creat, seu promouet N. venerabilem Diaconum in Presbyterum. Oremus igitur pro eo, &c.* quem ritum ordinandi, nemo iure damnare poterit, aut verisimiliter de illius valore dubitare; & tamen Ecclesia Latina eundem ordinem conferre per exhibitionem panis, & vini cum aliis verbis, in qua actione, & in quibus verbis creditur imprimi character, & consistere materia, & forma huius sacramenti, prout habetur in decreto Eugenij IV. sæpe citato ad Armenos, ubi assignatur hæc materia, & forma ordinationis Presbyteri; ergo fatendum est, fuisse factam, vel fieri posse aliquam variationem circa materiam, & formam sacramentorum. Quod argumentum etiam fieri potest in ordinatione Diaconi, qui olim per solam manus impositionem ordinabatur, & nunc apud Græcos, etiam Catholicos, ita ordinatur; apud Latinos verò per traditionem libri Euangeliorum cum forma illi correspondente, ut habetur in dicto decreto Eugenij, & tamen certum videtur, non potuisse illam Euangeliorum traditionem esse materiam, antequam Euangelia scriberentur, quo tempore iam ordinabantur Diaconi, ut constat de S. Stephano & aliis.

Huic difficultati, omnis variis solutionibus, respondetur potest, materiam, & formam huius sacramenti eo modo, quo à Christo fuit instituta, non posse mutari: Christum tamen non determinasse in indiuiduo materiam, & formam materialiter sumptas; sed solum voluisse, quod conferretur Ordo per aliquod signum sensibile significatiuum potestatis quæ traditur, & per verba hoc ipsum exprimentia. Quam doctrinam supponit Innocentius IV. communiter receptus in capite Presbyter, de Sacramentis non iterandum: ubi docet, tempore Apostolorum formam, qua ordinabantur Ministri, fuisse manuum impositionem, nec aliam fuisse formam tunc seruata (per formam intelligit ritum, ut supra monuimus sect. 2.) Unde credimus (inquit) quod nisi essent forma postea inuenta, sufficeret ordinatori dicere, *Si Sacerdos, vel alia æquipollentia verba; sed subsequensibus temporibus formas, quæ seruantur, Ecclesia ordinauit.* Hoc ipsum innuat Bellarm. tom. 2. libro unico de sacramento Ordinis, c. 9. in fine, his verbis. *Credibile autem est, Dominum instituisse istas omnes materias Ordinum non quidem in particulari, sed generalim, monendo Apostolos, ut Ordines, conferrent per ceremoniam instrumentorum, quibus significaretur eorum potestas.* Vbi nomine instrumentorum debet etiam comprehendi manus, quæ est instrumentum instrumentorum, alioquin debuisset negare, dari

Petr. Arcud.

Hac sententia conciliat facili ritus utriusque Ecclesie.

Confirmatur exemplo panis, qui est materia Eucharistie.

Instantia.

Diluitur.

Confirmatur secundum.

Instantia.

dari veram ordinationem apud Græcos, qui ordinant per solam manus impositionem: quod certe Bellarminus non negaret, qui sciebat in Ecclesia Romana nunquam fuisse iterum ordinatos qui Græco ritu ordinati fuerant, licet ex iis alij Episcopi, alij etiam Cardinales fierent, neque vnum de hoc puncto in Concilio Florentino, vel alibi à Latinis quidquam Græcis obiectum fuisse, denique hanc doctrinam latè, & eruditè tradidit Petrus Arcudius de concordia Ecclesie Occidentalis, & Orientalis in Sacramentorum administratione, lib. 6. cap. 4. paulò post initium capitis §. est autem duplex, ubi hanc dicit esse sententiam doctissimorum virorum. Qua supposita, facile conciliantur ritus utriusque Ecclesie, utraque enim confert ordinationem per signum sensibile, & verba, quæ optimè significant traditionem sacerdotij, quare utraque validè conficit, & utraque servat formaliter loquendo materiam, & formam à Christo institutam, licet materialiter utatur signis diuersis. Sicut etiam Græci consecrans in fermentato, & Latini in azymo, uterque proculdubio servat materiam à Christo institutam, scilicet panem, Christus enim non determinavit hunc nec illum, sed panem, quicumque esset, nec vinum album, nec rubrum, sed vinum, quodcumque esset. Sic etiam instituit pro materia ordinis signum sensibile & verba, quæ significant potestatem, quæ traditur. Vnde Eugenius verissime dixit, per traditionem instrumentorum, & panis ac vini, &c. conferri ordinem, quia illa est de facto materia in Ecclesia Latina, licet absque illa posset adhiberi alia materia sufficiens, ut fit apud Græcos.

87. Confirmari potest primò hæc doctrina ex Gregorio IX. in cap. *Presbyter de Sacramentis non iterandis*, ubi Pontifex expressè dicit, manus impositionem, quæ Sacerdotes ordinantur, esse ritum ab Apostolis introductum, ergo non fuit illud signum essentialiter, & determinatè requisitum à Christo, sed indeterminate illud, vel aliud æquivalens. Aliunde autem habemus, nec porrectionem panis, & vini determinatè requiri ex divina institutione, cum Græci absque illa porrectione ordinentur; ergo fatendum est, Christum solum voluisse pro materia aliquod signum proportionatum, hoc, vel illud.

Respondent aliqui, impositionem manuum essentialiter requiri ex institutione Christi; dici tamen ritum ab Apostolis introductum, non quia ipsi illum instituerint, sed quia ipsi primi illum in usum induxerint. Hic tamen sensus nimis est violentus: sic enim posset etiam dici ritus ab Apostolis introductus baptizare in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti; absolute penitentes à peccatis, & alij similes, qui tamen non ita appellantur, sed instituti à Christo.

88. Secundò confirmari potest ex eodem textu Gregorij, ubi dicit Pontifex, si Presbyter, aut Diaconus, cum ordinantur, manus impositionem non receperint, non esse vllatenus iterandum, sed cautè suppleendum, quod per errorem fuit prætermittum. Vnde colligitur, illam impositionem manuum non ita esse ad valorem Ordinis essentialiter requisitam, ut sine illa Ordo non subsisteret: alioquin non sufficeret post tres menses adhibere illam absque forma; sed debuisset repeti formam, quæ profertur in porrectione panis & vini, nam quando Episcopus prius imponit manus, nulla verba profert.

89. Respondent aliqui, textum loqui, non de prima impositione manuum quæ fit ante porrectionem panis, & vini, & absque vllis verbis, sed de altera, quæ fit in fine Missæ, quando datur potestas ad absolvendum à peccatis cum illis verbis. *Accipe Spiritum sanctum*.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

ritum sanctum: quorum remiseris peccata, remittuntur eis, &c. quæ licet sit essentialis, est tamen diuersa à traditione potestatis ad offerendum sacrificium, quæ prius data fuerat, atque adeo potest bene dari post tres menses seorsim, cum secum habeat specialem formam, & specialem effectum.

Hæc tamen responsio non potest adaptari textui: quia apertè loquitur de prima impositione manuum; nam de illa subiungit. *Suspensio autem manuum debet fieri, cum oratio super caput effunditur ordinandi*. Hæc autem cæremonia fit in priori impositione manuum, non in posteriori, ut constat ex Pontificali.

Sed contra hoc obiici potest primò, quia si impositio manuum etiam sine traditione calicis, & patenæ, sufficeret ad valorem ordinis. Ergo nunc, antequam accipiant calicem, & patenam, sunt ritè, & validè ordinati Presbyteri etiam Latini, cum prius recipiant manuum impositionem; & quæ alicubi, vel aliquando est sufficiens, materia sacramenti semper & ubique erit sufficiens. Consequens autem videtur contra illud decretum Eugenij, ubi dicitur Presbyteros ordinari per traditionem calicis & patenæ, &c. Responderetur negando sequelam, quia materia sine

forma non sufficit ad valorem sacramenti: quamvis ergo impositio manuum cum forma proportionata sufficeret, propterea sufficit apud Græcos, quia tamen Ecclesia Latina voluit adhibere materiam, & formam magis explicitam, noluit complere ordinationem in manuum impositione, & ideo non profertur tunc forma, donec explicetur magis materia tradendo panem, & vinum, &c. tunc autè profertur forma. *Accipe potestatem offerendi sacrificium*, &c. quæ forma cadit supra totam materiam præcedentem, constantem ex manuum impositione, & traditione panis & vini, quæ faciunt materiam integram, sed talem, ut non requireretur tota ad valorem sacramenti: imò nec tunc profertur tota forma, sed solum illa, quæ explicat potestatem celebrandi; alia verò forma partialis explicans potestatem absolvendi, profertur in fine Missæ cum alia manuum impositione pro materia: Quare diuiditur apud Latinos collatio Presbyterij, cum tamen apud Græcos vnica manuum impositione, & vnica forma detur utraque potestas illis verbis: *Divina gratia creas hunc Presbyterum*, &c. quia illa verba, licet non ita explicitè, significant tamen sufficienter utramque potestatem. Vnde etiam meritò Pontifex dicit, suppleendam esse apud Latinos manuum impositionem prætermittam, illam scilicet quæ præcedit traditionem instrumentorum; suppleendam, inquam, non quasi aliquid essentialiter defuisset, sed aliquid, quod si positum fuisset, integrasset materiam, postea verò supplebitur tanquam cæremonia principalissima, sicut suppletur solemnitates postea in eo, qui fuit domi baptizatus absque illis.

Sed contra obiicies secundò: ergo saltem in Diaconatu ante traditionem libri Evangeliorum, Diaconus erit ritè ordinatus: nam prius accipit manuum impositionem cum forma, scilicet cum illis verbis: *Accipe Spiritum sanctum*, &c. ergo si Græci validè ordinant Diaconum per impositionem manuum cum forma tunc prolata; Latinus etiam Diaconus ordinabitur per eandem materiam cum forma tunc prolata: & tamen in Concilio Florentino assignatur pro materia Diaconatus traditio libri Evangeliorum. Responderetur negando sequelam; nam licet impositio manuum cum forma debita sufficeret ad ordinem Diaconatus conferendum, sicut de facto confertur à Græcis: apud Latinos tamen tunc non completur Ordo, quia non profertur forma còpleta, sed incompleta per verba generalia, quæ non significant determinatè ordinem illum; scilicet dicendo:

C 2 Accipe

Accipe Spiritum sanctum ad resistendum Diabolo, & tentationibus eius, in nomine Domini. quæ verba sunt valde vniuersalia, & ideo postea determinantur, quando traditur liber Euangeliorum per illa verba: Accipe potestatem legendi Euangelium in Ecclesia Dei, tam pro viuis, quam pro defunctis in nomine Domini. Amen. atque adeo tunc cõpletur materia, & forma, & confertur omnino ordo Diaconatus, qui etiam valide potuisset cõferri absque traditione libri, si sufficiens forma fuisset adhibita, sicut adhibetur à Græcis.

Quomodo conciliantur ritus Latinus, & Græcus in conferendo Ordine.

92.
Conciliantur
ritus utriusque
Ecclesiæ
ex hac sen-
tentia.

Bellarmino.
Vasquez.
Arcudius.
Responsio
aliquorum.

Ex dictis inferitur, quomodo conciliari debeat ritus, quem Ecclesia Latina obseruat in ordine sacerdotij conferendo, cum iis quæ Concilia passim & Patres omnes dicunt, sacerdotium scilicet conferri per manus impositionem, quod ita clarum est in tota antiquitate, ut nemo id negare possit, ut fatentur Bellarmin. dicto lib. unico de sacramento Ordinis, cap. 9. & Vasquez tom. 3. in tertiam partem, disp. 239. de quo latè Arcudius ubi supra dicto lib. 6. cap. 3. Aliqui enim dicunt, apud Latinos Sacerdotem ordinari etiam per manus impositionem; quia ipsa traditio instrumentorum cum pane, & vino est quædam impositio manuum, cum in illo actu Episcopus, ut tradat calicem & patenam, extendat manus, & quodammodo eas imponat; per illam traditionem Episcopus mediare coniungit manus suas cum ordinando per coniunctionem physicam; quod enim mediet calix, & patena, non tollit verum contactum, sicut etiam apud Græcos mediat pallium, & tamen dicitur vera manus impositio.

93.
Rejicitur.

Hæc solutio nunquam potuit mihi satisfacere; quia illa traditio instrumentorum, non nisi improprie, & ineptissime potest appellari simpliciter manus impositio, ut constat ex vltu concipiendi, & loquendi. Et licet daremus, propter illum contactum mediatum posse utrumque appellari manus impositionem; non tamen posset dici quod tunc Episcopus imponat manus super caput ordinandi. Et tamen Concilia, & Patres non solum dicunt, conferri ordinem per manus impositionem, sed etiam per impositionem manus super caput. Sic loquitur Concilium Carthaginense IV. can. 3. his verbis. Presbyter, cum ordinatur, Episcopo eum benedicente, & manum super caput eius tenente, &c. Clemens Romanus lib. 8. constit. cap. 16. sic ait. Cum Presbyterum ordinas, Episcopo impone ipse manum capiti Presbyteri. Damasus Papa Epist. 4. agens de ordinatis à Chorepiscopis, qui verè Episcopi non erant, sic ait. Et propterea magis vulnerantur capita quæ per manus impositionem tangebant, quam ea, quæ eis collata non erant, per aliquam benedictionem darent: & paucis interiectis, Quapropter (inquit) per illam illicitam manus impositionem, ut paulo superius pralibauimus, vulneratum caput illi, qui videbantur aliquid accepisse, habebant. Innocentius I. Epist. 22. ad Episcopos Macedonia cap. 3. sic ait: Cum nos dicamus, ab Hæreticis ordinatos vulneratum per illam manus impositionem habere caput, ubi vulnus infixum est, medicina est adhibenda, ut possit recipere sanitatem, &c. Dionysius Areopagita de Eccles. Hierarch. cap. 5. sic ait de ordinatione Presbyteri, & Diaconi; Sacerdos autem flexis ante aram genibus capiti suo admotam Pontificis manum dexteram habet, atque à Pontifice, qui eum consecrat, sanctis precibus sanctificatur. Minister verò genu altero flexo ante altare dextram manum Pontificis, qui eum consecrat, super caput habet, ab eoque consecratur ijs precationibus, quibus Ministri consecrari solent. Augustinus lib. 5. de Baptismo contra

Concil. Carthag. IV.

Clemens.

Damasus.

Innoc. I.

Dionys.

Augustin.

Donatistas cap. 20. Si ergo (inquit) ad hoc valet, quod dictum est in Euangelio, Deus peccatorem non audit, ut per peccatores sacramenta non celebrentur, quomodo exaudiat homicidam deprecantem, vel super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum quibus manus imponitur quæ omnia tamen & sunt, & valent etiam per homicidas. Vides, apud Patres non solum assignari pro materia impositionem manus, sed impositionem manus super caput ordinati: quis autem dicat Episcopum imponere manum capiti ordinati, dando illi calicem & patenam cum hostia & vino? non ergo de illa impropiissima manus impositione, sed alia magis propria loquuntur.

Secundò reiici potest eadem doctrina ex verbis Gregorij IX. supra adductis in cap. Presbyter, de Sacramentis non iterandis ubi sic ait: Presbyter, & Diaconus, cum ordinantur, manus impositionem tactu corporali (ritu ab Apostolis introducto) recipiunt; quod si omissum fuerit, non est aliquatenus iterandum, sed statuto tempore ad huiusmodi ordines conferendos, caute suppleendum, quod per errorem exiit prætermisum: suspensio autem manuum debet fieri, cum oratio super caput effunditur ordinandi, ubi vides, ritum illum imponendi manus dici ab Apostolis introductum qui non continetur in traditione calicis, & patenæ: nam omnes supponunt, in casu illius textus non fuisse omissam traditionem calicis, & patenæ, nec eam esse repetendam; & tamen Pontifex dicit, omissam fuisse manus impositionem, quam ab Apostolis introductam seruat Ecclesia; ergo non includitur illa manus impositio antiqua in traditione instrumentorum.

Tertiò reiici potest ex Concilio Carthagin. IV. can. 5. & 8. ubi de Subdiaconi ordinatione sic dicitur: Quia manus impositionem non accipit, patenam de Episcopi manu accipiat vacuum, & calicem vacuum. Vbi aperte distinguitur acceptio instrumentorum ab impositione manuum; nam si in ipsa traditione instrumentorum manus imponitur Presbyteris, non esset bona ratio Concilij, quia Subdiacono manus non imponitur, accipiat patenam, & calicem; esset enim dicere, quia non accipit instrumenta, accipiat instrumenta, ac proinde iam non magis Presbyteris manus imponerentur, quam Subdiaconis. Debeamus ergo fateri, ritum illum antiquum imponendi manus seruari, & retineri ab Ecclesia Latina, non in traditione ipsa instrumentorum, sed seorsim per veram & propriam manus impositionem super capita ordinatorum.

Alij aliter respondent, manus impositionem in ordinatione Sacerdotis esse quidem materiam essentialem: illam tamen esse, qua in fine Missæ accipit potestatem absoluedi à peccatis, imponente Episcopo manus capiti Presbyteri cum illis verbis: Accipe Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. quæ potestas cum sit quædam pars Sacerdotij nostri, quippe quod complectitur potestatem offerendi Sacrificium, & absoluedi, iam verum est in rigore, Sacerdotes ordinari per manus impositionem, licet ante illam acceperint potestatem consecrandi corpus Christi, & simul cum Episcopo consecrauerint. Ita respondet P. Vasq. loco cit. cum aliis, & Bellarm. d. cap. 9. de sacramento Ordinis.

Huic tamen responsioni obstat primò, iuxta ipsam, Sacerdotem, quatenus potissime Sacerdos est, non ordinari in hac sententia per manus impositionem, sed solum quatenus iudex constituitur ad dimittenda, vel retinenda peccata, quod munus, licet Sacerdotibus Christi sit annexum, sacerdotium tamen secundum se, & ex suo conceptu ab illo præcinditur: nam Sacerdos est in ordine ad sacrificium: quare cum

94.
Rejicitur se-
cundò.
Gregor. IX.

95.
Rejicitur ter-
tio.
Concil. Car-
thag. IV.

96.
Responsio
aliorum.

Vasquez.
Bellarm.

97.
Rejicitur etiã
hac responsio
primò.

Secundū reg-
itur.
Ambros.

Tertio regis-
tur.
Concil. Car-
thag.

98.
Vetior modus
circulationis.
Ecclesia La-
tina materiam
illam reddidit
magis expli-
citam.

99.

Est semper
propinquitas
moralis suffi-
ciens inter
manus impo-
sitionem &
formam.

cum Patres & Concilia dicant, Sacerdotem ordina-
ri, & fieri per manus impositionem; de sacerdotio,
ut sacerdotio debent intelligi, nec possumus admit-
tere, prius esse verè, & essentialiter Sacerdotem,
quam ei manus imponatur. Secundū obstat Am-
brosius in epistolam primam ad Timotheum, cap. 4. ubi
clare, & disertè explicat, per manus impositionem
tribui Sacerdoti potestatem ad offerendum sacrifi-
cium. *Manus* (inquit) *impositionis verba sunt mystica,*
quibus confirmatur ad opus electum, accipiens auctorita-
tem, teste conscientia sua, ut audent vice Domini sacri-
ficiū Deo offerre. Tertio obstat Concilium Car-
thag. IV. Can. 3. & 4. ubi de ordinatione Sacerdo-
tis, & Diaconi sic dicitur: *Presbyter, cum ordinatur,*
Episcopo cum benedicente, & manum super caput eius te-
nente, etiam omnes Presbyteri, qui praesentes sunt, manus
suas iuxta manum Episcopi super caput illius teneant,
Diaconus, cum ordinatur, solus Episcopus, qui eum bene-
dicat, manum super caput illius ponat, quia non ad sacer-
dotium, sed ad ministerium consecratur. Vbi aperte fit
sermo de impositione manuum, quae praecedit exhi-
bitionem calicis, & patenae; tunc enim alij Sacer-
dotes manus imponunt: comparatur autem illa ma-
nus impositio cum illa, quam accipit Diaconus, qui
ordinatur ad ministrandum per manus impositio-
nem, Sacerdos verò, quia per manus impositionem
ordinatur ad sacerdotium, ideo accipit illam cum
maiori solemnitate, & approbatione aliorum Sa-
cerdotum simul manus suas imponunt. Certè
quiquis attentè, & sincerè legat seriem illius Con-
cilij, dubitare non poterit, quin aequè Episcopus,
Sacerdos & Diaconus per manus impositionem ordi-
netur, & per eandem Sacerdos potestatem suam
sacerdotij, & sacrificandi accipiat.

Vetior ergo, & planior conciliandi modus est,
quem supra insinuauimus, Ecclesiam Latinam reti-
nuisse vique priscum illum ritum ab Apostolis in-
troducendum ordinandi Sacerdotem per manus im-
positionem, illam tamen materiam magis explici-
tam reddidisse adiungendo traditionem panis, &
vini, (quod Graeci non faciunt) ita ut ex manus
impositione, & traditione panis & vini, fiat vna in-
tegra materia magis explicita cum forma, quae tunc
proferitur explicante potestatem solum ad sacrifi-
candum: postea verò adhibetur iterum alia manus
impositio cum altera forma explicante potestatem
ad absolueudum: itaque vtramque potestatem con-
fert per manus impositionem: priorem tamen non
per solum manus impositionem, sed per traditio-
nem simul panis, & vini, ut magis explicita appo-
natur materia, & magis apta ad significandam po-
testatem sacrificandi.

Nec obstat, primam manus impositionem fieri
absque prolatione formae, atque adeo non posse
tunc apponi tanquam materiam, nam materia de-
bet esse simul cum forma: hoc (inquam) non obstat,
quia non ita distat manus impositio à formae prola-
tione, quae postea subsequitur, ut non censcantur
habere propinquitatem moralem sufficientem; ne-
que enim debet esse coëxistentia physica, ut constat
in Diaconis, quibus dicitur forma omnibus simul,
& postea successiue tangunt librum, quare si ordi-
narentur simul centum diaconi, proculdubio esset
magna distantia physica inter prolationem formae,
& contactum libri respectu ultimi; sed tamen est
sufficiens praesentia moralis, quia eadem actio mor-
raliter continuatur absque interruptione morali.
Sic etiam, postquam imponunt manus Sacerdoti-
bus, usque ad illa verba, *Accipe potestatem*, &c. eadem
actio moralis continuatur vngendo illos, & prapa-
rando, ut magis congruè recipiant gratiam sancti
P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Spiritus. Postea verò explicatur magis materia, &
apponitur alia pars eiusdem materiae, simul cum
forma: quare distantia illa, quaecunque illa sit, non
tam est inter materiam, & formam, quam inter par-
tem & partem materiae, quas certè non oportet sibi
inuicem coëxistere physice, ut videmus in sacra-
mento Poenitentiae, in quo confessio, & actus dolo-
ris longo plerumque temporis intervallo diffident:
in Matrimonio autem consensus, & verba vnus
coniugis, quanto tempore possent distare à consen-
su, & verbis alterius: sufficit ergo moralis vnio, quae
pensanda est ex natura, & qualitate actionis: quare,
cum de creando Sacerdote agitur, tota illa actio,
quibus ei insignia, vestes, instrumenta, & alia solem-
niter dantur, censetur esse vna & eadem actio: sicut
coronatio etiam Pontificis, vel Regis, longo tem-
pore protrahitur, & in plures actiones diuisa, va-
riisque solemnitatibus interrupta, eadem tamen
actio moraliter reputatur.

Confirmari potest hic dicendi modus ex ritu, quo
Latinus Diaconus ordinatur, scilicet per manus im-
positionem, & per traditionem libri, ubi certè ne-
gare non possumus, impositionem manus pertinere
ad materiam illius ordinationis, saltem partialiter,
tum quia Patres & Concilia, imo & Scriptura sem-
per dicunt Diaconum fieri per manus impositio-
nem; tum quia quando Diacono manus imponitur,
dicuntur illa verba ab Episcopo: *Accipe Spiritum*
sanctum, &c. de quibus verbis Concilium Tridenti-
num sess. 23. canon. 4. de sacramento Ordinis, definit
esse verba efficacia, & causatiua gratiae, sic enim ait:
Si quis dixerit per sacram ordinationem non dari Spiritum
sanctum, ac proinde frustra Episcopos dicere, Accipe
Spiritum sanctum, anathema sit. Quare non video,
quomodo post hanc definitionem Tridentini aliqui
opinentur, per illa verba non dari Spiritum san-
ctum, sed intelligi solum per modum cuiusdam de-
precationis. Debemus ergo illis verbis, & actione,
quae cum illis fit, tribuere aliquam efficacitatem, sal-
tem partialem in ordine ad gratiam sacramenta-
lem: nemo autem dicet, minoris efficacitatis esse
impositionem manuum super caput Sacerdotis,
quam super caput Diaconi, imo ex ipso externo
ritu constat, esse aliquid maius, cum diaconis solus
Episcopus imponat vnam manum: Sacerdotibus
verò imponat singulis vtramque manum, cui alij
Presbyteri consentiunt imponentes & ipsi manus
super eosdem, quae omnia ostendunt aliquod ma-
gnum mysterium in illa manuum impositione con-
tineri.

Dices; in nostra etiam sententia verba illa, *Ac-*
cipe Spiritum sanctum, &c. quae Diaconis dicuntur,
non esse intelligenda ut sonant, sed per modum de-
precationis, nam reuera tunc non datur Spiritus
sanctus, sed postmodum cum datur potestas legendi
Euangelium, & imprimatur character. Aliqui vi-
dentur diuidere ordinem diaconatus in duas pote-
states, scilicet ministrandi, & legendi Euangelium,
quarum prior detur per illa verba, *Accipe Spiritum*
sanctum, &c. cum impositione manus; posterior ve-
rò per traditionem libri, & illa verba, *Accipe potesta-*
tem legendi Euangelium, &c. ita ut sicut Presbyteris
datur duplex potestas seorsim per diuersam mate-
riam, & formam, scilicet ad sacrificandum, & absol-
uendum; sic Diacono datur duplex potestas seorsim
vna ab alia, per diuersam materiam, & formam. Ita
videtur insinuare Cardinalis Bellarm. lib. 6. c. 9. in fine:
imo indicat, Stephanum, & alios primos diaconos,
solum accepisse priorem potestatem, non postero-
rem, quia tunc non erat opus posteriori, cum non-
dum essent scripta Euangelia, quae legerentur.

C 3 Sed

Exemplo est
sacramentum
Poenitentiae.

100.
Confirmatur
hic dicendi
modus.

Conc. Triā.

101.
Instantia.

Respondent
aliqui.

102.
Impugnatur.

Sed huic responsioni obstat ritus, quem hodie (vt dixi), obseruat Ecclesia Græca in ordinatione Diaconi, quem per solam manus impositionem ordinat, nec per formam explicat potestatem legendi Euangelium, sed solum diaconatum, dicendo, *diuina gratia promouet hunc in Diaconum*, &c. ergo per illam actionem per quam constituitur aliquis Diaconus, accipit simul potestatem legendi Euangelium: quod tamen hi Authores videntur negare, dum supponunt, Stephanum, & alios, qui librum non acceperant, accepisse potestatem ad ministrandum, non tamen ad legendum Euangelium; hoc autem stare non potest, quia verè illi facti sunt Diaconi, ergo acceperunt potestatem, quam affert diaconatus; ergo cum per solam acceptionem diaconatus accipitur à Græcis potestas legendi Euangelium, idem dicendum est de illis primis, qui veri Diaconi fuerunt.

103.
Vera responsio iuxta priorem doctrinam.

Facilius ergo responderetur iuxta supradicta, verba illa, *Accipe Spiritum sanctum*, &c. quæ Diaconis dicuntur, esse quidem causatiua; ad hoc enim non est necesse, quod causetur effectus in ipsa prolatione verborum metaphysicè, sed satis est quod vel tunc, vel postea, quando perficitur materia, & forma, causetur virtute illorum verborum, saltem vt causa partialis: sic enim verba similia, quæ dicuntur Presbyteris: *Accipe Spiritum sanctum, quorum remisit peccata*, &c. licet sint causatiua, non oportet, quod semper operentur, tunc quando proferuntur, nam si nondum imponit manus Episcopus, sed paululum post prolationem eorum verborum imponat manus, valida erit ordinatio, & tunc ponetur effectus virtute verborum antea prolatorum: sicut etiam de facto potestas legendi Euangelium non datur diacono, quando dicuntur ei ab Episcopo illa verba, *Accipe potestatem legendi Euangelium*, &c. nam Episcopus dicit illa verba omnibus simul, *Accipite potestatem legendi Euangelium*, &c. & postea successiue omnes tangunt librum, quare necesse est, magnam temporis moram intercedere inter prolationem verborum, & acceptionem potestatis, præsertim si plures sint Diaconi ordinandi; & tamen illa verba dicuntur in omni rigore causatiua illius effectus. Sic ergo dicimus de illis aliis verbis, *Accipe Spiritum sanctum*, &c. Hæc sufficiat breuiter indicasse de materia, & forma sacramenti Ordinis.

SECTIO VI.

Quæ mutatio materia, aut forma nocet valori Sacramenti.

104.
De substantiali mutatione materia non est difficultas.

104. Circa mutationem materia non est difficultas: Omnes enim consentiunt, illam mutationem tollere valorem sacramenti, quæ opponitur cum materia à Christo instituta quo ad substantiam; quæ verò solum opponeretur accidentaliter, non destrueret valorem. Sic aggregata non posset validè consecrari, posset tamen vinum purum, vel panis fermentatus, licet Christus in vino limphato, & pane azymo consecraverit, quia sunt circumstantiæ accidentales, quod sit panis azymus, vel vinum purum, utrumque enim est panis, & utrumque est vinum humano modo simpliciter, & absolute. Duo tamen sunt in hoc aduertenda. Primum est, non intelligi mutationem accidentalem illam omnem, vel solam, quæ non versatur circa mutationem eiusdem speciei substantialis; nec mutationem substantialem omnem illam, quæ versatur circa aliam speciem physicam: nam vinum album & rubrum differunt fortasse specie physica, contritio etiam & attritio, quæ sunt materia proxima in sacramento Pœnitentiæ,

Duo notanda, primum quid intelligatur per mutationem accidentalem & substantialem.

sicut & satisfactio facta per ieiunium, aut per elemosynam, & tamen hæc varietates non sunt substantiales, sed accidentales in ordine ad sacramenta; & contra verò panis, & massa cruda non differunt fortasse specie substantiali, & tamen est varietas substantialis in ordine ad sacramentum, quia unitas, vel mutatio materia in ordine ad sacramentum, non tam attenditur secundum entitatem physicam, quam secundum unitatem humanam, ita vt in ordine ad vsus humanos, & pro vt sub tali nomine vsurpatur, sit notabilis varietas, ita Suarez cum aliis, in præsentis disput. sect. 4. §. vt verò distinguamus.

Suarez.

Secundò tamen adiungendum videtur, vix posse reperiri circumstantiam aliquam, ratione cuius dici posset fieri mutationem accidentalem in materia vel forma sacramentorum respectu institutionis Christi: nam illa exempla, quæ adduci solent mutationis accidentalis, vt si vinum sit rubrum, vel album, si panis sit fermentatus, & similes; si rectè considerentur, non sunt nec accidentaliter quidem alienæ à Christi institutione: Christus enim pariter instituit utrumque panem, & utrumque vinum pro materia, quia aliqui peccarent Græci consecrando in fermentato; & idem dicere possumus, de mutationibus accidentalibus in forma sacramenti; nam si in consecratione panis, omittatur particula *enim*, non erit nec accidentaliter contra Christi institutionem: neque enim Christus præcepit illius particule prolationem, aliqui peccassent multi Patres, qui sine illa particula consecrabant, vt constat ex liturgiis antiquis. Quando ergo dicimus, aliquando mutari formam, vel materiam solum accidentaliter, debet intelligi, quod mutatio sit materia, facta comparatione ad vsum, vel ritum communem nostræ Ecclesiæ, cui se accidentaliter opponeret, qui ommitteret, v.g. particulam *enim*, vel particulam illam, *ego*, in forma absolutionis, vel aliud simile. At verò respectu Christi vix inuenitur aliquid, quod à Christo fuerit determinatè institutum ex parte materia, vel formæ sacramentorum, quod non pertineat ad valorem, & substantiam sacramenti, vt consideranti patebit.

105.
Secundum notandum.

Mutatio accidentalis sit respectu ritus communis nostræ Ecclesiæ, non tamen respectu institutionis Christi.

Hoc supposito, duplex regula solet communiter tradi pro dignoscendis mutationibus, quæ in forma destruant valorem sacramenti, & illis quæ valorem non destruant. Prima regula est: mutatio illa, siue per additionem, siue per ablationem, siue alio modo fiat, quæ non corrumpit verum sensum formæ, non tollit valorem sacramenti. Secunda regula est, mutatio quouis modo facta, corrumpens verum sensum formæ, semper destruit valorem sacramenti; ita Vasquez in præsentis disput. 129. cap. 7. in fine, cum aliis communiter, qui re ipsa idem sentiunt, licet in modo applicandi prædictas regulas ad casus particulares dissentire videantur.

106.
Duplex regula pro dignoscendis mutationibus. Prima regula quando non mutatur sensus formæ. Secunda contraria. Vasquez.

Tota ergo difficultas est in reducendis his regulis ad praxim, vt dignosci possit, quando mutatio facta in verbis corrumpat, vel non corrumpat sensum requisitum formæ; iuxta quas oportebit sigillatim examinare alias regulas magis particulares, quæ communiter solent assignari. Primò ergo inferitur, mutationem vnius vocis in aliam retinentem eundem sensum non nocere. Potest autem hoc multipliciter accidere. Primò secundum totam dictionem integram, & tunc si fiat in nomina synonyma, valet sacramentum, vt si pro illo verbo *absolue* dicatur, *Ego tibi remitto peccata tua*, si autem dubium sit, an sint voces æquivalentes, dubium etiam erit valor sacramenti, vt si in forma Baptismi dicatur, *Ego te baptizo in nomine genitoris, geniti, & procedentis*, &c. Hinc fit, valere etiam sacramentum, licet pro voce vnius

107.
Varia praxi harum regularum.

Prima praxi mutatio vnius vocis in aliam retinentem eundem sensum idque sit duobus modis: primus modus cum mutatur integra.

vnus idiomatis apponatur vox alterius: & hoc non solum si tota forma proferatur in alio idiomate, v. g. Gallico vel Hispano; sed etiam si misceatur partim ex vno, partim ex alio, vt si dimidiam formam dicat aliquis Latine, & dimidiam lingua vulgari; sic enim habet vltus loquendi vt sapè misceamus intra eandem orationem diuersas linguas, & sic etiam forma baptismi Latina habet verbum illud, baptizo, quod non erat Latinum sed Græcum. Hinc etiam fit, mutationem vnus vocis in aliam æquiuocam, si verè æquiuoca sit, & in his circumstantiis capax sit adhuc significationis æquivalentis illi alteri voci, quæ omittitur, non tollere valorem sacramenti; sic enim valida erit forma Baptismi, si pro illis verbis, *Ego te baptizo* dicatur, *Ego baptizo Petrum*, licet illa vox, *Petrus*, de se æquiuoca sit ad hunc, vel illum Petrum significandam. Denique valida est forma, quando ex propriis mutantur nomina in figurata eundem sensum reddentia, vt cum pro sanguine ponitur, *calix sanguinis*, vel e contra. Vel cum ex vltu, & accommodatione idem significat, vt si honoris gratia, dicatur, *Ego abfoluo vestram Dominationem*, aut *vestram Celsitudinem*, &c. aut si Pontifex diceret, *nos abfoluimus te*, &c. Nam illæ voces in plurali in vltu communi iam æquivalent singulari.

108. Secundò potest fieri mutatio vocis non integræ, sed secundum partem, vt si ex balbutie, vel ignorantia, vel alio impedimento, pro *est*, dicatur *es*, vel pro *corpus*, dicatur *corporis*, &c. De quo exstat decretalis responsio celebris Zachariæ Papæ, quæ habetur in cap. *Retulerunt*. De consecratione distinctione quarta: vbi scribens ad Bonifacium Episcopum sic dicit: *Retulerunt Nuncij tui, quod fuerit in eadem provincia Sacerdos, qui Latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret nesciens Latini eloqui, infringens linguam diceret, Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Ac per hoc tua reuerenda fraternitas, cuius deus ait eos rebaptizare. Sed sanctissime Frater, si ille, qui baptizauit, non errorem introducens aut hæresim, sed pro sola ignorantia Romane loquutionis infringendo linguam, vt supra fari sumus, baptizans dixisset, non possumus consentire vt denuo baptizentur. Hæc Zachariæ: ex cuius verbis idem à fortiori colligitur in leuioribus mutationibus, vel ex pronunciatione, vel ex alio defectu prouenientibus. Ratio autem est, quia in iis circumstantiis illa verba sic prolata sufficienter indicant eundem sensum, licet barbarè, & imperitè significantur.*

109. Secundò infertur, varietatem etiam secundum calus, vel secundum voces, actiuam, & passiuam, non nocere, dummodo idem sensus retineatur sic pro illis vocibus, *ego te baptizo*, &c. Græci dicunt *baptizatur seruus Christi*, &c. non verò *baptizetur seruus Christi*, vt aliqui communiter eis imponunt: ille autem Baptismus validus est, proculdubio cum eundem sensum verba illa retineant.

110. Tertiò infertur, additionem illam, quæ non destruit debitum sensum formæ, non impedire, siue fiat in principio, siue in medio, siue in fine, vt si dicatur, *commendo te B. Virgini, & baptizo te in nomine Patris, &c.* vel si dicatur, *Ego te baptizo in nomine Patris omnipotentis, & Filij, qui à Patre procedit, & Spiritus Sancti*, vel si dicatur, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, commendo te B. Virgini*. Nam in his omnibus semper manet integer sensus formæ requisitæ, nec destruitur vltro modo per illa, quæ adiunguntur. Idem dicendum est, si aliquid auferatur, quod tamen sensum non destruat, vt si dicatur, *abfoluo te à peccatis*, omittis *ego & tuus*, adhuc enim manet integer idem sensus.

111. Quartò infertur, interruptionem magnam ver-

borum impedire valorem sacramenti, quia aufertur sensus orationis; modicam tamen interruptionem non impedire, quia moraliter est eadem oratio & hoc, etiam si alia verba interponantur, vt si quis dicat, *ego te baptizo*, & petens aquam dicat, *dare aquam*, & statim prosequatur, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*. Quanta autem, & qualis debeat esse interruptio, aut verborum interpositio vt tollat sensum, est res moralis, & pendet ex arbitrio, ac iudicio prudentum.

Quintò infertur, transmutationem & transpositionem verborum aliquando impedire valorem, aliquando non: nam si dicat aliquis, *Ego in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti te baptizo*; idem est sensus, & valida est forma; si verò dicat, *Ego in te baptizo nomine Patris, &c.* non manebit idem sensus, nec erit valida forma; esset tamen valida forma si diceret, *Ego Patris baptizo te in nomine Filij, & Spiritus sancti*. licet Scotus in 4. dist. 3. q. 2. immeritò illam Scotus, dicat esse formam inuálidam, quia aufert conceptum orationis, sed reuera apud Latinos Poetas ille modus loquendi vsitatus est.

Sextò infertur, quid dicendum sit quando mutatio in forma fit ad inducendum aliquem errorem. Communiter enim dicunt multi, vniuersaliter tunc reddere inuálidum sacramentum, quibus videtur fauere Zachariæ Papa in verbis, quæ ex ipso supra retulimus, vbi docet, Baptismum in nomine Patris, & Filii, &c. validum fuisse si baptizans non voluit introducere errorem; aut hæresim. Vnde à contrario sensu argui solet non valere sacramentum, quando mutatio formæ fit ad introducendum errorem, vel hæresim. Hæc tamen regula, si vniuersaliter, & vt sonat, accipitur, non videtur posse subsistere, vt cum aliis bene obseruant Suarez in presenti disp. 2. sect. 5. & Valquez d. disp. 129. cap. 6. & 7. quia Græci vtuntur alia forma, *Baptizatur seruus Christi*, &c. eo animo multi, quia dicunt, formam Ecclesiæ Latine non esse validam, & in consecratione hostiæ dicunt, *Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur*, volentes hæc etiam verba requiri ad essentiam consecrationis, & tamen validè baptizant, & consecrant, sicut licet ex iisdem multi consecrent in fermentato, ad tuendum suum errorem, quo negant, licere consecrationem azymi, adhuc consecrant validè; ergo non quæcumque erroris intentio sufficit ad reddendum inuálidum sacramentum. Sicut etiam de facto inter Latinos aliqui existimant, verba illa posteriora in consecratione calicis, *noni & æterni Testamenti*, &c. requiri essentialiter ad consecrationem, & cum hac intentione illa dicunt; nec tamen ideo minùs validè consecrant propter hunc priuatum errorem. Ratio autem vniuersalis est, quia cum errore illo stare potest intentio efficax faciendi verum sacramentum iuxta Christi institutionem, quæcumque illa sit.

Ideo prædicti auctores dicunt illam doctrinam Zachariæ & S. Thomæ intelligi iuxta subiectam materiam, vt scilicet tunc animus introducendi errorem noceat valori sacramenti, quando verba ipsa ita significant illum errorem, vt non relinquunt verum, & requisitum sensum formæ, sacramentum enim fieri non potest verbis significantibus illum sensum, sicut in exemplo illo, si per illa verba, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, veller minister significare in Deo non esse Filium, sed filiam, destrueret verum sensum formæ: sic etiam si consecrans hostiæ diceret, *Hic est corpus meum*, significant per illud hæc, aduerbialiter sumptum, meram præsentiam localem, destrueret verum sensum formæ significantis transubstantiationem, & per consequens non con-

C 4 secretet

Quarta præ-
xi.
Magna in-
terruptio.

112.
Quinta præ-
xi.
Transmuta-
tio.

113.
Sexta muta-
tio in formâ
ad inducen-
dum errorem.

Suarez.
Valquez.

114.
S. Thomas &
Zachariæ
Papa expli-
cantur.
Regula huius
præxi.

secraret: si verò illud *hic*, ponat tanquam pronomen ex ignorantia, mutando genus neutrum in masculinum, verè consecrat, quia non procedit ex errore destruente verum sensum formæ. Et ideo etiã Græci in exemplis positis validè baptizant, & consecrant, quia per illum errorem, quem intendunt intro ducere, non tollunt verum, & debitum sensum formæ, quam proferunt. Quæ regula vera quidè videtur, indiget tamen expositione, vt videamus an ab istis auctoribus benè applicetur ad casus particulares.

115. Infero ergo septimò, falsum esse id, quod aliqui videntur docere, scilicet, quoties in forma sacramenti Minister cogitat, aliquid non esse de essentia formæ, quod tamen reuera est de eius essentia, etiam si id dicat, non conficere sacramentum. Ita videntur docere Paludanus, Durandus, & Adrianus apud Henriquez *lib. 1. de Sacrament. in genere, cap. 9. n. 12.* vbi affert alios idem à fortiori dicentes, quando aliquis dicit tanquam partem essentialem, illam, quæ reuera non pertinet ad essentiam: fundamentum autem vtrorumque potest esse, quia illa tunc videtur applicare vtramque formam, nam illa, quæ existimat esse formam, & applicat vt formam, non est forma completa in primo casu: vel illam, quæ est verè forma, non applicat tanquam formam completam, sed vt partialem, vt in secundo casu.

116. Vtraque tamen sententia falsa est, & contra præxim totius Ecclesiæ: redderentur enim dubia ferè omnia sacramenta, quæ enim forma est in sacramentis, de qua non sint opiniones apud Theologos, in quibus verbis essentialiter consistat, sic de forma absolutionis dubitant, an illa verba à peccatis tuis, pertineant ad eius essentiam: de forma consecrationis dubitant aliqui de illis verbis, *noni & æterni Testamenti*, &c. de materia, & forma vñctionis negant aliqui, omnia adhiberi solita pertinere ad essentia sacramenti; in sacramento Ordinis vidimus supra, plures negare impositionem manus in Diaconatu, & verba illa, *Accipe Spiritum sanctum*, &c. pertinere ad essentia, alios id affirmare; in sacerdotio item prima impositio manus censetur à multis esse extra essentiam, alij dicunt contractum physicum calicis & patenæ requiri essentialiter, alij id negant. In tanta itaque sententiarum varietate, si minister opinatur esse id, de essentia, quod reuera non est, vel è contra, quis vnquam dicat, sacramentum non esse validum. Non ergo regulandus est valor sacramenti iuxta priuatam opinionem Ministri, sed iuxta veritatem; nam cum illa priuata sententia semper adest in Ministro, & in suscipiente, intentio generalis conficiendi, vel suscipiendi illud sacramentum, nec limitatur ad illum solum actum, quæ existimat esse essentialem. Denique sic nemo dixit, Sacerdotes Græcos non consecrare validè, eo quod existiment illa etiã verba, *Quod pro vobis traditur*; pertinere ad essentiam consecrationis; illi autem auctores debent explicari in eo sensu, quod scilicet, si Minister ita alligaret suam intentionem ad illa verba vt nollet nisi per illa verba sacramentum conficere, vel nollet per illa, quæ reuera sufficiunt, conficere totaliter, tunc sacramentum non valeret: hæc tamen intentio cum tali exclusionem nec in hæreticis quidem reperitur, ne dum in Catholicis. Similiter intelligendus est S. Thomas in *presenti art. 8.* dum ait, si quis intendat per huiusmodi additionem alium ritum inducere, qui non sit ab Ecclesia receptus, non videtur perfici sacramentum, quia non videtur, quod intendat facere id quod facit Ecclesia. Vbi S. Thomas non negat vniuersaliter valorem sacramenti cum intentione inducendi nouum ritum, sed arguitiue infert probabiliter defectum debitæ intentionis, quoties minister

videns aliquid esse contra ritum Ecclesiæ, & contra eius intentionem, adhuc vniuersaliter vult opponi Ecclesiæ, tunc enim credibile est, eum non habere intentionem requisitam faciendi quod facit Ecclesia. Cæterum in rigore adhuc posset habere intentionem faciendi quod fecit Christus, & validè operaretur; hoc tamen difficile continget, & ideo S. Thomas dicit, non videtur perfici sacramentum.

Infero octauò contra Sotum in *4. dist. 1. q. 1. art. 8.* in fine, illam formam Baptismi, *Ego te baptizo in nomine Filij, & Patris, & Spiritus sancti*, non vitare sacramentum, etiam si minister intenderet errorem inducere quod filius esset principium Patris. Nam ille error per talia verba communiter non significatur, imo eo ipso, quod nominatur Pater, & Filius significatur Filius procedere & nasci ex Patre, non verò è contra. Eodem modo displicet quod Pater Vasquez in *presenti, n. 104.* dicit non fore validum sacramentum sub illa forma. *Ego te baptizo in nomine Patris omnipotentis, & Filij sapientis, & Spiritus sancti Paracleti.* si minister ideo prædicata illa tribueret Personis, quia existimaret re ipsa non esse communia, sed propria singularium. Hoc, inquam, non placet, propter eandem rationem, quia ille error mente habitus non declaratur sufficienter per illa verba, quæ in communi loquendi modo id non significant; ergo si aliunde haberet debitam intentionem faciendi sacramentum, & significandi quod verba significant, non minùs faceret Baptismum validum, quam hæreticus consecrans hostiam, & existimans, per illa verba non significari realem præsentiam Christi, sed mysticam, & repræsentatiuam; habens tamen intentionem faciendi, quod Christus iussit; hic enim proculdubio consecrat, quia per verba nullo modo significat suum errorem. Sic ergo in nostro casu, si minister habeat debitam intentionem; nam si ipse peccet etiam in intentione debita significandi, nolens significare, Patrem sapientem, sed Patrem, qui non sit sapiens, iam tunc nihil faceret, non ex defectu verborum, sed ex defectu intentionis, sicut si consecrans non haberet intentionem significandi veram præsentiam corporis Christi, per illud verbum, *est*, sed solum improprium, & secundum figuram, non consecraret; nos tamen loquimur, quando ex parte intentionis adest intentio faciendi, quod Christus iussit, & adest simul error in mente, quem errorem vt ostendat esse in sua mente, vitur illis verbis, tunc enim dicimus, nihil obitare valori sacramenti, nam error manet solum in mente, nec verba illum sufficienter significant, quare nec ille esset hæreticus externus, nec incurteret censuram, quia licet voluerit manifestare exterius suum errorem, non tamen est vsus signo sufficienti ad illum manifestandum.

Dices, ergo si aliquis baptizaret in nomine Patris, & Filia, & Spiritus sancti, volens introducere hunc errorem, quod scilicet in diuinis non sit filius, sed filia, adhuc validè baptizaret, quia reuera nullus audiens illa verba, intelligeret talem errorem, sed existimaret, prolata esse eo modo propter lapsum linguæ, vel ignorantiam; & tamen Pontifex Zacharias sæpe citatus dicit, formam illam non fore validam, si per illam minister intendebat introducere aliquem errorem, vel hæresim. Respondetur negando sequelam, quia in eo casu verba non retinerent ex parte proferentis veram significationem, non enim vellet significare id, quod Christus, & Ecclesia volunt significare, sed aliud diuersum, nempe filiam; requiritur autem ad valorem formæ, & quod significet id quod Christus voluit, quantum est ex parte verborum, hoc est, quod sint apta de se ad id significandum,

115.
Septima præ-
sentia.

Paludan.
Durand.
Adrianus.
Henriquez.

116.
Falsa est hæc
sententia.

Modus expli-
candi supra-
dictos Auto-
res.

S. Thom.

117.
Sotus.
Ostendit præ-
sentia.

Vasquez.
Displicet
quod hic dicit
Vasquez.

118.
Instantia.

Dimittitur.

ficandum, & quod id etiam significant ex parte proferentis, qui hoc ipsum intendit significare, sine hoc enim non est locutio, nam Plitacus etiam proferat verba, quæ de se aliquid significant, & tamen non loquitur, quia non intendit per verba illud significare. Similiter ergo in eo casu forma illa non esset locutio significans in ratione locutionis id, quod Christus voluit, cum Minister non proferat verba ad id significandum, sed aliud.

Quid dicendum, quando Minister errat circa vocis significationem.

119. Circa hoc tamen potest ulterius dubitari: an sicut non obest valori sacramenti error priuatus circa eius effectum quando adest intentio generalis faciendi verum sacramentum iuxta sensum Ecclesiæ; sic etiam non obest error priuatus circa significationem vocum, quando adest intentio generalis significandi id, quod Ecclesiæ vult, & Christus significauit, v. g. sicut Episcopus ordinans, & intentionem habens conferendi Characterem per aliquam actionem, in qua verè non confertur, sed in alia, adhuc confert verum Ordinem ex vi alterius intentionis & voluntatis generalis conferendi verum ordinem iuxta mentem Ecclesiæ: an sic etiam minister falsè existimans, v. g. illud pronomen, *Hic*, in consecratione calicis esse aduerbium locale, atque ideo quando dicit, *Hic est calix*, &c. intendens significare præsentiam localem sanguinis Christi, possit inquam valde consecrare, ex vi voluntatis generalis faciendi verum sacramentum, & proferendi voces in vero eorum sensu.

Declaratur questio exemplis.

120. P. Vasquez in præfati num. 102. videtur vniuersaliter supponere, quod intentio vniuersalis faciendi, quod facit Ecclesiæ, non sufficiat, si in particulari minister velit aliud significare per illud verbum, per quod alias posset verum sensum significare. Et fundamentum potest esse, quia verba formæ sunt vera locutio, qua minister humano modo loquitur, loqui autem est manifestare sensu interna, ergo manifestant id, quod loquens habet in mente; si ergo in mente habet conceptum, v. g. præsentie localis solius, illa sola præsentia significatur per vocem, *Hic*, quando Sacerdos illa voce vitur cum illa intentione priuata, & per consequens non loquitur in vero sensu, sed in alio, quem Christus non intendit.

121. Et confirmatur, quia si ego dem alicui orationem Latinam recitandam, in qua sint aliqua hæreses, ipse autem ignarus linguæ Latinæ eam recitet, existimans se aliquid aliud pium, & sanctum per illas voces significare, nemo dicet, quod iste homo sit hæreticus externus, non enim censetur loqui ea obiecta, quæ ipse ignorat, licet in consulo velit dicere id, quod continetur, & significatur per illas voces; ergo ad locutionem humanam non sufficit illa intentio generalis, si postea in particulari, quando aliquis loquitur, existimat se de alio obiecto diverso loqui, & illud vult significare.

122. Cæterum adhuc mihi verius est, sufficere illam intentionem generalem dicendi illas voces, & significandi per illas id, quod Ecclesiæ intendit significare, nec per errorem priuatum, aut priuata voluntatem minus efficacem retractari illam priorem, aut impediri valorem sacramenti. Quod quidem probari potest ex praxi, quam omnes vt veram & solidam amplectuntur. Quando Sacerdos, v. g. à principio Missæ habuit intentionem cōsecrandi alias particulas cum hostia, & postea tempore cōsecrationis illarum immemor intentionem suam dirigit solum ad hostiam, quam habet in manibus, omnes tamen fatentur par-

tículas etiam in pyxide inclusas manere consecratas ex vi prioris intentionis non reuocatæ: Ex qua doctrina arguitur ad nostrum casum, nam quando Sacerdos dirigit suam intentionem ad hostiam solum, quam habet in manibus, habet intentionem loquendi de illis speciebus, quando dicit, *Hoc est*, designat enim per illud pronomen, *Hoc*, species illius, de quo loquitur, & tamen omnes fatentur, sacerdotem per intentionem præcedentem non reuocatam consecrare etiam particulas; ergo loquitur etiam de illis, non enim potest consecrare, nisi illam materiam, quam demonstrat per illud pronomen, *Hoc*; ergo sufficit illa intentio prior loquendi de illis ad hoc, vt postea de illis loquatur, etiam si tunc non dirigit suam locutionem, nisi ad hostiam, quam in manibus tenet, ergo similiter sufficit intentio illa generalis prior significandi per illa verba id, quod Christus, & Ecclesiæ intelligunt, ad hoc vt postea illud reuera significet, licet ipse tunc actu cogitet de alio obiecto diverso, & ad illud dirigit significationem, per hoc enim non tollitur prior intentio, quæ semper manet virtualiter, quamdiu non retractatur.

Vnde ad fundamentum contrarium facile respondetur, illam intentionem priorem supra explicaram sufficere, vt minister per illa verba dicatur loqui, & exprimere verum sensum verborum, licet ipsum actu non concipiat; sufficit enim illum saltem in consulo prius concepisse, & voluisse eum significare, quicumque ille esset, licet illum non intelligat, nec sciat, sed potius credat oppositum sensum contineri; Pone enim, quod ab aliquo infideli, & ignaro linguæ Latinæ petat alius morti proximus baptizari, scilicet, quod effundat aquam, & proferat talia verba Latina, cum intentione faciendi id, quod facit Ecclesiæ Christiana. Certè, si ad sit talis intentio, Baptismus erit validus, licet baptizans, nullo modo intelligat, quid significant illa verba, ergo loquitur verè dum illa verba proferat, licet omnino ignoret sensum, sufficit enim velle in consulo exprimere sensum in illis latentem, quicumque ille sit; ergo similiter, licet ipse existimet, aliquid aliud significari per illa verba, & intendat actualiter hoc ipsum significare, adhuc exprimet verum sensum, si habet aliam intentionem generalem, & magis efficacem proferendi ea verba in vero eorum sensu, quicumque ille sit.

Ad confirmationem respondetur, illum in eo casu non fore Hæreticum, quia ad hoc non sufficit vt cumque proferat hæreses, sed requiritur etiam, quod illas proferat scienter, vel saltem culpabiliter, cum videat, in illis verbis contineri aliquod hæresis periculum. Tunc autem neutrum inuenietur, & ideo nō incurreret censuram: tum quia ad hoc requiritur etiam assensus internus ad hæreses, qualis tunc non daretur: tum etiam, quia nesciret, se proferre verba hæretica, vt dictum est. Quare, etiam si interius esset hæreticus, si tamen proferret verba hæretica cum illa generali intentione ignarus inuincibiliter, quod illa verba essent hæretica, adhuc non incurreret censuram, quia quoad hæresim externam non operaretur culpabiliter, sed inculpabiliter, licet reuera propter illam intentionem generalem verè diceretur, quod etiam exterius protulisset, & loquutus fuisset vt hæreticus. At verò ad valorem sacramenti non attenditur, quod minister culpabiliter loquatur, sed solum quod loquatur cum sufficienti intentione loquendi, quæ in casu nostro verè reperitur.

De verbis adiunctis, an noceant Sacramento.

Infero vltimò, quid dicendum sit de verbis, quæ adiunguntur formæ? De quibus regula vniuersalis est, quod si additio sit alicuius non destruentis debitum,

123.

Respondetur ad fundamentum Vasquez.

Confirmatur exemplo.

124.

Respondetur ad confirmationem Vasquez.

125.

Vltima præcisio de verbis adiunctis forma Regula vniuersalis.

debitum, & verum sensum formæ, sacramentum validum est, vt si dicatur, *Ego te baptizo in nomine Patris omnipotentis, & Filij vnigeniti, & Spiritus sancti Paracliti*. Si autem id, quod additur, destruat legitimum sensum formæ requisitæ, nocebit valori, vt si dicas, *Ego te baptizo in nomine Patris maioris, & Filij minoris*, &c. tunc enim non inuocantur verus Pater, & Filius, sed ficti. Addunt Doctores, id verum esse etiam si additio fiat in fine formæ, vt si dicatur, *Hoc est corpus meum, quod pro vobis non tradetur*, aut, *non morietur*: nam tunc verba posteriora destruant verum sensum in prioribus, & faciunt, quod non sit sermo de vero corpore Christi, sed de alio, ita P. Vasquez in præsentia, num. 106. Hoc tamen non caret difficultate, quia efficacia priorum verborum non videtur pendere à verbis posterioribus, nam de facto à Græcis adduntur illa verba, *quod pro vobis tradetur*, & tamen consecratio non differtur, sed fit statim, vbi primum proferunt illa verba essentialia, *Hoc est corpus meum*, sicut apud Latinos etiam adduntur in consecratione calicis illa verba, *noni & æterni testamenti, mysterium fidei*, &c. & tamen consecratio non differtur vique ad finem, sed fit statim, vbi dicta sunt illa, *hic est calix sanguinis mei*; ergo efficacia priorum verborum non dependet ex veritate, aut falsitate verborum, quæ postea adiunguntur, & per consequens quamuis postea adiungatur, *quod pro vobis non tradetur*, adhuc priora verba habuissent effectum, quia alioquin debuissent semper expectari verba sequentia, vt hæc non corrumpant verum sensum verborum præcedentium.

128. Dices: ergo si aliquis consecrans diceret, *Hoc est corpus meum æreum*, adhuc consecratio esset valida, quia efficacia priorum verborum non dependet ab eo, quod postea adiungitur. Consequens autem videtur omnino falsum, & contra omnes Theologos, & contra S. Thomam in præsentia art. 8. vbi aperte docet, non fore formam validam Baptismi, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & B. Virginis*, si baptizans nimirum significet, se ita baptizare in nomine B. Virginis, sicut in nomine diuinarum personarum.

127. Resp. negando sequelam. Pro quo aduerte verba illa posteriora, quæ adiunguntur, posse dupliciter adungi: primo vt determinantia verba priora; secundo vt continentia virtualiter aliam diuersam propositionem, quæ continuatione sermonis connectitur cum præcedenti. Si hoc secundo modo adiungantur, sicut veritas priorum verborum non pendet ex veritate sequentium, sic nec eorum significatio; quare vbi primum absoluuntur priora verba, habent suum effectum, quia licet omitterentur posteriora, fuisset iam prolata aliqua propositio vera. Si autem primo modo adiungantur, & hoc ex intentione primaria proferentis, qui ab initio volebat talem propositionem proferte; tunc nec veritas, nec significatio datur vique ad prolationem posteriorum, quia nondum est completa propositio, cum nondum sit prolatum eius integrum prædicatum. Hoc autem modo se habet qui dicit, *Hoc est corpus meum æreum*, apponit enim illud, *æreum*, tanquam partem prædicati eius propositionis, atque adeo restringit verba præcedentia, & reddit totam propositionem falsam. Primo autem modo se habent Græci, quando addunt, *quod pro vobis tradetur*; addunt enim illud, tanquam nouam propositionem distinctam à prima, & à qua veritas, & sensus prioris non dependet, vt notauit bene P. Suarez infra disp. 60. sect. 1. nec enim sola continuatio sermonis, aut concatenatio vnius propositionis cum alia sufficit, vt tota conio sit vna propositio

Suarez.

indiuisibiliter significans; nam de facto in symbolo Apostolorum recitamus plures articulos fidei diuersos, quorum singuli habent suam veritatem, & sensum diuersum, licet connectantur simili modo, vt cum dicimus, v.g. *& in Iesum Christum filium eius, qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine, crucifixus*, &c. ex quibus articulis, licet aliquis Hæreticus neget vnum illorum, non ideo dicit, totum symbolum esse falsum, sed solam illam partem; similiter ergo, licet diceret aliquis, *Hoc est corpus meum, quod non est crucifixum*, non ideo tota forma esset falsa, sed sola secunda pars, quæ negat Christi crucifixionem, non prima, quæ adstruit præsentiam corporis Christi. In quo sensu intelligitur S. Thomas supra adductus, quando dicit, formam illam Baptismi esse inuoluntariam, loquitur enim, quando Minister adiungit inuocationem B. Virginis, non tanquam propositionem nouam, sed tanquam partem prioris limitantem sensum illius, & explicantem prædicatum, quasi dicat, *Ego sum baptizans in nomine Trinitatis & B. Virginis*, vbi ly, *B. Virginis*, est pars prædicati, seu signum determinans illud prædicatum, baptizans, atque adeo pertinet intrinsecè ad eandem propositionem.

SECTIO VII.

Utrum intentio Ministri intret ad componendum intrinsecè Sacramentum.

Supponimus ex dicendis infra disp. 8. requiri necessarium ad valorem sacramenti intentionem Ministri faciendi id, quod Christus instituit, explicitam, vel implicitam. Quo supposito, nunc querimus, an eiusmodi intentio sit aliquid extrinsecum, an verò requiratur tanquam aliquid intrinsecum, & componens partialiter sacramentum.

De hoc puncto non videntur Auctores agere, quare ex principiis, quæ tradunt, definiendum est. Et quidem pro vtraque parte videtur esse difficultas. Nam intentio solum videtur esse causa efficiens sacramenti, eaque deficiente, deficit sacramentum; non quia intentio sit pars sacramenti, sed quia sit causa efficiens, sine qua non datur sacramentum, atque ideo hanc partem videtur supponere P. Vasquez 2. tom. in 3. part. disp. 129. n. 39. Aliunde tamen obstat ratio grauissima: illud enim debet esse intrinsecum alicui composito, quo ablato, & manentibus omnibus aliis, non manet tale compositum; sed posita materia, & forma Baptismi, & omnibus aliis præter intentionem Ministri, non datur sacramentum; ergo illud, quod deerat, nempe intentio, erat aliquid intrinsecè componens sacramentum: alioquin nihil deesset intrinsecè, & per consequens, deficiente intentione, daretur totum esse intrinsecum sacramenti, atque adeo daretur sacramentum, quod nihil aliud est, nisi totum suum esse intrinsecum.

Recentiores aliqui, vt defendant intentionem non intrare ad componendum intrinsecè sacramentum, & respondeant ad hoc argumentum, dicunt, deficiente intentione, deficere præter intentionem aliquid aliud intrinsecè requisitum ad sacramentum, scilicet talem materiam, vel talem formam requisitam à Christo ad sacramentum: supponunt enim, Christum, quando instituit sacramentum Baptismi, v.g. non assumpsisse ad significandam gratiam omnes ablutiones possibiles, nec omnes prolaciones verborum, sed ex omnibus possibilibus determinasse mediam, vel quartam partem, & illam solum assumpsisse ad significandam gratiam

De facto ergo, quando absque intentione debita abluitur infans, & proferuntur verba, non ponitur ablutio, nec verborum prolatio ex illis, quas Christus assumpsit ad significandam, & causandam gratiam, sed potius ex illis aliis, quas non assumpsit, atque ideo non datur sacramentum, quod quidem radicaliter provenit ex defectu intentionis, formaliter verò ex defectu talis abluitionis, & talis prolationis verborum, quæ ex Christi institutione requireretur ad significandam gratiam, & quæ proculdubio posita fuisset, si adfuisset intentio debita, tunc enim Deus concurrisset ad talem abluitionem, & prolationem verborum, quæ fuissent ex illis, quas Christus instituit ad significandam gratiam. Porro talem fuisse de facto institutionem à Christo factam, & non omnium abluitionum, aut prolationum verborum, probant, quia possibilis fuit huiusmodi institutio, & fieri potest absque vlla violentia, supponunt enim, Deum ut causam primam determinare individuum, quod producendum est hic, & nunc à causa secundaria, & aliunde hoc pacto explicatur bene, quod intentio sit mera causa extrinseca, & non componat intrinsecè sacramentum, quod videtur esse iuxta sensum communem omnium; ergo ita dicendum est de facto posita fuisse institutionem.

130. Hic modus explicandi difficilis est, quia ij Theologi, ne dicerent id, quod sibi videbatur esse contra sensum communem, scilicet intentionem esse intrinsecam sacramento, asserunt alia, quæ planè multò plus opponuntur doctrinæ, & sensui communi; scilicet, non omnes abluitiones, & prolationes verborum posse esse materiam, aut formam validam sacramenti Baptismi, ex vi præsentis institutionis; sed aliquas posse esse, & aliquas non posse. Vnde hæc propositio vniuersalis vera non erit, omnis ablutio est, quantum est de se, materia apta ad sacramentum Baptismi; plures enim abluitiones non sunt à Christo institutæ, ad hoc sacramentum magis, quàm percussiones, vel alia actiones disparatæ. Vnde consequenter posset aliquis dicere, quod in sacramento Matrimonij consensus internus contrahentium non sit pars intrinseca Sacramenti, sed solum conditio requisita; sacramentum verò constare ex solis verbis, vel nutibus externis; Christum autem non assumpsisse ad significandam gratiam in illo sacramento omnia verba, aut omnes nutus, sed aliquos; & Deum providere, ut quando deest consensus internus, non producat illa loquutio in individuo, quam Christus instituit, sed alia ex illis, quas non instituit ad significandam gratiam; atque eo pacto consensus internus non componet intrinsecè illud sacramentum, sed sola verba, aut nutus externi tales. Quod tamen concedi non potest, quia materia illius sacramenti iuxta omnes Theologos, est contractus legitimus, nihil autem magis intrinsecum, & essentialiter contractui, quàm consensus contrahentium: quando enim consensus deest, non datur verus contractus, sed fictus & apparens; ergo sicut consensus est intrinsecus contractui Matrimonij, sic etiam intrinsecus est illi sacramento. Si autem consensus internus est pars intrinseca in sacramento Matrimonij, non apparet, cur non sit idem dicendum de consensu interno, seu de intentione in Baptismo, & Confirmatione, cum eodem modo potuisset Christus instituere sola signa externa, in Matrimonio, sicut in illis, & consensus in Matrimonio sit quædam intentio faciendi verum, & legitimum contractum, sicut baptizans habet intentionem faciendi verum, & legitimum baptismum.

Confirmatur primò, quia non minùs requiritur consensus internus in Episcopo conferente potestatem Ordinis, quàm in coniuge dante potestatem supra corpus suum alteri coniugi, nec minùs intrinsecus debet esse ille consensus in collatione Ordinis, quàm in collatione potestatis coniugi supra corpus: nam utraque est collatio potestatis, & iuris; collatio autem ut collatio est, est actio humana, & voluntaria includens omnino intrinsecè voluntatem conferendi talem potestatem; ergo sicut collatio potestatis in corpus includit intrinsecè voluntatem internam coniugis, sic collatio potestatis, quam Episcopus confert in Ordinatione ad absolvendum, v. g. vel consecrandum corpus Christi, vel ad alia munera, debet includere intrinsecè voluntatem internam Episcopi, quæ sanè est intentio conferendi verum sacramentum Ordinis, ut constat. Hoc ipsum argumentum fieri potest in sacramento Penitentia; nam debet includere intrinsecè remissionem debitorum, quam Sacerdos ex potestate sibi tradita exhibet. Remissio autem ut remissio non consistit in solis verbis externis, *Ego te absolvo*: nam qui exterius profert talia verba suo debitori absque animo interno remittendi, non condonat verè, sed fictè, sicut neque est vera, sed ficta donatio, aut promissio qua aliquis absque animo interno donandi, vel obligandi se profert verba illa, *dono*, vel *promitto*: si ergo sacramentum illud includit veram abluitionem, & condonationem à Sacerdote positam, necesse est quod includat intentionem remittendi, quam intrinsecè includit omnis donatio, & remissio, ut talis est.

Confirmatur secundò ex eodem sacramento Penitentia, in quo omnes fatentur includi intrinsecè ex parte materiae, non solum confessionem, sed etiam dolorem internum de peccatis. Nam potuisset aliquis similiter dicere, requiri quidem dolorem essentialiter ad valorem illius sacramenti, non tamen ut partem intrinsecam, sed ut requisitum extrinsecum, quia Christus assumpsit ad significandam gratiam non omnem confessionem, & abluitionem, sed aliquas determinatas, ad quas Deus in individuo concurret, quando adest dolor internus; quando verò dolor ipse non adest, concurret Deus ad aliam confessionem, & alia verba abluitionis, quæ Christus non assumpsit ad significandam gratiam. Non ergo inferatur, dolorem internum esse partem internam sacramenti, ex eo quod essentialiter requiratur ad valorem illius sacramenti, si semel admittas, intentionem requiri essentialiter, & non esse partem, sed requiri ad productionem actionis talis in individuo modo supra explicato.

Denique ratio à priori ad probandum, intentionem esse aliquid intrinsecum sacramento, desumi potest ex principio illo generali, quod Minister in sacramentis novæ Legis operaretur ut Minister Christi, & nomine ipsius, à quo delegatus est, ad absolvendum, consecrandum, &c. nomine ipsius Christi, in quo sensu dixit Paulus 1. ad Corinth. 4. *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*; ubi utrumque munus coniunxit & ministri Christi, & dispensatoris: utrumque autem exigit intentionem in operante. Nam operari aliquem ut ministrum alterius, est operari ex auctoritate ab illo accepta, & nomine ipsius: non potest autem operari ex tali auctoritate, & nomine ipsius, nisi aliquo modo illam auctoritatem acceperit, & velit operari illius nomine. Quantumcumque enim Petrus det mihi potestatem vendendi rem suam, si ego nolo uti tali potestate, sed per iocum dico, *vendo tibi talem rem*: non operor ut minister Petri, nec venditio

131.
Confirmatur
primò exem-
plo Episcopi
conferentis or-
dinis potestatem,
&c.

132.
Confirmatur
secundò exem-
plo Penitentia-
ria.

133.
Probatur ra-
tione à priori.

1. Cor. 4.

venditio fit; potuisset quidem Petrus velle, vendere, vel donare rem sub mera conditione illorum verborum meorum materialium; & tunc positis verbis illis, res esset vendita, vel donata; non tamen esset vendita, vel donata à me, sed ab ipso Petro immediate sub conditione meorum verborum. Operari ergo ut ministrum, includit voluntatem ministri volentis ut tali potestate, & operari nomine alterius: idem colligitur ex nomine, *dispensatoris*: nam dispensatio est actus humanus, exigens voluntatem dandi, transferendi, condonandi, &c. Si ergo Ministri sacramentorum constituti sunt Ministri, & dispensatores, non possunt intelligi operari ut dispensatores, nisi quatenus operantur cum intentione, & per consequens intentio est aliquid integrans operationem illam in ratione dispensationis, & actionis ministri Christi.

134.
Declaratur
ratio.

Aliter potest hoc ipsum declarari in hunc modum: quia actio sacramentalis non habet vim, & efficaciam suam præcisè quatenus est ab hoc ministro, sed quatenus est moraliter actio Christi operantis per hunc, tanquam per suum ministrum: ideo enim est efficax ad movendum Deum, & causandam gratiam, quia est operatio Christi, ut infra videbimus disp. 4. sect. 5. ergo per illud, per quod formaliter constituitur in ratione actionis sacramentalis. Sed esse operationem Christi hanc actionem, est fieri à Ministro volente operari nomine Christi, & ex potestate à Christo accepta; ergo esse hanc actionem sacramentalem, est fieri à Ministro operante nomine Christi, & ex voluntate utendi tali potestate, atque adeo hæc actio ut sacramentalis est, non solum exigit, sed includit illam intentionem Ministri, à qua formaliter habet talem denominationem operationis sacramentalis.

135.
Hæc probant
tantum de
sacramenti
qua consistunt
in usu.

Hæc argumenta mihi probant de sex sacramentis, quæ consistunt in usu, includere intrinsecè intentionem ministri, quia in illis non possumus invenire adæquatam causam gratiæ sacramentalis, si consideremus actiones illas, prout præcisè procedunt ab hoc, nisi consideremus illas, prout sunt actiones ipsius Christi operantis per illum hominem, tanquam per instrumentum, & Ministrum suum; in qua consideratione iam includitur intentio Ministri, ut vidimus. Loquendo tamen de sacramento Eucharistiæ, quod non consistit in usu, sed in speciebus consecratis continentibus corpus, & sanguinem Christi, non videtur necesse, quod intentio Ministri includatur intrinsecè in ipso sacramento, potest enim explicari quomodo intentio requiratur de facto omnino, & tamen solum sit requisitum extrinsecum. Nam possumus dicere, quod sacramentum Eucharistiæ solum includat species consecratas, & corpus, vel sanguinem Christi, sub eis contentum, nec posse dari unquam hoc complexum, quin detur hoc sacramentum Eucharistiæ causatiuum gratiæ, ipsiusque complexum solum institutum fuisse à Christo ad significandam, & causandam gratiam. Requiritur quidem de facto intentio Sacerdotis ad hoc ut detur de facto tale complexum. Cæterum, si illud complexum daretur, etiam omnibus aliis deficientibus, significaret, & causaret gratiam. Quod in cæteris sacramentis non procedit; nam possunt de facto reperiri omnia alia præter solam intentionem, & tunc non datur verum sacramentum, unde fit, defectum intentionis non esse defectum solum alicuius extrinseci, sed deficere aliquid intrinsecum sacramenti.

136.
Instantia.

Dices, eodem modo dici debet, verba consecrationis non esse formam intrinsecam sacramento Eucharistiæ, sed aliquid requisitum extrinsecè ad

hoc ut detur complexum ex speciebus continentibus corpus, vel sanguinem Christi; quod complexum si daretur absque verbis consecrationis, eodem modo daretur sacramentum Eucharistiæ causatiuum gratiæ. Respondeo posse negari sequelam, *Diluitur, & assertur distinctio*. ratio autem discriminis esse potest; quod sacramentum ut sacramentum, est signum sensibile causatiuum gratiæ. Per illud ergo debet constitui intrinsecè in ratione sacramenti, per quod constituitur in ratione signi sensibilis, vel causæ gratiæ. Verba ergo consecrationis debent intrare ad componendum sacramentum in ratione sacramenti; quia quidquid sit, an intrent partialiter etiam ad causandam moraliter gratiam; intrant tamen partialiter ad significandum sensibilibiter corpus Christi, & mediante ipso gratiam sacramentalem; nam corpus Christi ibi non est sensibile per se, sed per species, & verba consecrationis; nec species solæ significant sufficienter sensibilibiter corpus Christi, vel gratiam, sed oportet videre species panis, v.g. & audire, vel scire prolata esse verba consecrationis super illas species, ut aliquis veniat in cognitionem corporis Christi ibi contenti, & gratiæ, quam potest ille cibus causare: debent ergo verba intrare ut partialiter constitutum sacramentum in ratione signi, sensibilibiter significant gratiam. At verò de intentione potest dici, quod neutro modo intret, quia nec ipsa causat partialiter gratiam illius sacramenti nisi mediatè, quatenus causat continentiam corporis Christi, à quo, & à speciebus, vel ab ipso solo causatur immediate gratia; neque etiam intentio intrat partialiter ad constituendum sacramentum in ratione signi sensibilis; cum ipsa intentio non sit sensibilis, sed debeat sentiri per verba: ex nullo ergo capite requiritur, quod intret intentio ad constituendum intrinsecè sacramentum Eucharistiæ, licet intret alia sacramenta propter rationem supra assignatam.

137.
Instantia.

Vergebis, quia in Eucharistia etiam verba illa proferuntur à Sacerdote nomine Christi, & moraliter loquendo sunt verba Christi, & ut sic, habent virtutem, & efficacitatem; sed non sunt verba Christi, nisi quatenus includunt intentionem Ministri volentis loqui nomine Christi, ergo verba ista illa prout sacramentalia includunt intrinsecè intentionem Sacerdotis. Respondeo, verba illa posse dupliciter considerari. Primò quatenus sunt causa ponendi corpus, vel sanguinem Christi sub speciebus; & ad hoc debent considerari ut verba Christi, seu Ministri loquentis in persona, & nomine Christi; & tunc quidem debent includere intrinsecè intentionem Sacerdotis, à qua denominantur formaliter prolata nomine Christi. Secundò tamen possunt considerari illa verba prout sunt forma sacramenti ipsius, quod componunt in ratione signi sensibiliter significantis, & causantis gratiam: & sub hac consideratione, dici potest, quod non considerantur illa verba prout prolata nomine Christi, neque prout verba dicta à Christo per suum Ministrum; quia verba solum intrant ad componendum sacramentum in ratione signi sensibilis gratiæ, non in ratione causæ, quia gratia non causatur immediate à verbis, sed solum à corpore, & sanguine Christi, vel ab ipso cum speciebus; ergo in ordine ad causandam gratiam, non componitur sacramentum à verbis, prout sunt verba Christi, sed solum componitur ab illis in ordine ad significandum sensibilibiter adesse corpus Christi causatiuum gratiæ. Hanc autem sensibilitatem non complet, aut componit formaliter intentio, quæ non est sensibilis, sed verba externa; ergo sola verba possunt intrare ad componendum sacramentum, cum speciebus, & corpore Christi

Christi, licet intentio praequiratur ad hoc, vt verè ponatur ibi corpus Christi. Fatemur ergo, verba, vt sunt causa ponendi ibi corpus Christi, includere intentionem Ministri, non est tamen necesse, quod illam includant, quatenus componunt sacramentum. An verò sub prima etiam consideratione appellari debeant verba sacramentalia, est quaestio de nomine: & facile admitti potest illa appellatio, atque adeo potest concedi in aliquo sensu, quod verba sacramentalia includant intentionem; non quidem vt sacramentalia, hoc est, vt pars intrinseca sacramenti, sed vt sacramentalia, hoc est, vt operatoria, & effectiua sacramenti, nam quatenus sunt causa ponendi corpus Christi sub speciebus, & consociendi sacramentum, debent considerari vt verba Christi, & vt sic includunt intrinsecè intentionem Ministri, vt diximus.

138. *Remittitur hic materia in tractatum de Eucharistia.* Hæc omnia non eò dicta sunt, vt asseramus intentionem Ministri non includi intrinsecè in sacramento Eucharistia, sicut in aliis sex sacramentis, de hoc enim agendum est infra in materia de Eucharistia, vbi ex professo dicemus quæ sint ea, ex quibus intrinsecè componitur: nunc autem solum dicimus, illa argumenta, quibus probauimus intentionem includi intrinsecè in aliis sacramentis, non habere eandem vim circa Eucharistiam, quia in ipsa potest assignari ratio aliqua probabilis differentia, & ideo pro nunc solum id asserimus de aliis sex sacramentis, reseruando id, quod ad Eucharistiam pertinet, ad eum locum, vbi ex professo examinabitur.

139. *Obiicitur prima.* Obiiciunt aliqui primò, quia si intentio est pars intrinseca sacramenti; ergo componitur intrinsecè sacramentum ex peccato. nam illa intentio aliquando potest esse formaliter peccaminosa; consequens autem videtur absurdum, quod peccatum sit instrumentum, & causa gratiæ. Respondetur, idem argumentum fieri posse in sacramento Matrimonij, quod, vt vidimus, necessariò componitur ex consensu coniugis, qui consensus potest aliquando esse peccaminosus, v. g. quando adest impedimentum non ex dirimentibus, sed impedientibus, vel ratione finis vitiosi, aut ex aliis capitibus. Potest etiam fieri illud sacramentum per copulam, vt vidimus sectione primâ: quæ similiter potest esse peccaminosa saltem venialiter. Omnes ergo fateri debemus, posse sacramentum componi partialiter ex aliqua actione peccaminosa, & prohibita; neque in hoc est aliquid inconueniens; nam illa actio non mouet Deum prout est à Ministro, sed prout est actio Christi bona, & laudabilis, sicut quando famulus ex fine vitioso dat elemosynam iussu domini, illa datio elemosynæ considerata prout est actio domini dantis elemosynam per illum ministrum, mouet Deum ad retributionem, licet prout est à famulo, displiceat & moueat ad puniendum.

140. *Obiicitur secunda.* Obiiciunt secundo, quia si intentio ministri est intrinseca sacramento, eo quod ablata illa, & manentibus aliis non datur sacramentum; eadem ratione dicendum erit, potestatem, v. g. iurisdictionis esse intrinsecam in sacramento Pœnitentiæ, & potestatem Ordinis in sacramento Eucharistia, & aliis, quæ sine illa potestate non dantur. Respondetur, infra in materia de Eucharistia, & Pœnitentia videbimus, an ea omnia necessariò sint concedenda, pro nunc dicimus, in iis omnibus, in quibus eadem ratio procedit, idem omnino fatendum esse.

141. *Obiicitur tertia.* Tertiò obiici posset, quia si intentio Ministri est pars intrinseca sacramenti, idem dicendum de intentione requisita ex parte suscipientis sacramentum Baptismi, v. g. vel aliud quodcumque præter Eucharistiam; nam sine illa adessent omnia alia, P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

non fieret sacramentum in adulto: & tamen Eugenius in illo decreto, solum dixit, tribus perfici sacramenta nouæ legis, materia, forma, & ministro, &c. ad quorum nullum videtur pertinere illa intentio suscipientis.

Respondetur, illam intentionem in adulto proculdubio intrare saltem in obliquo ad denominationem sacramenti in ratione sacramenti validi. Eugen. autem nihil de illa dixit in eo loco, vel quia non requiritur ad omnia sacramenta in vniuersum: quando enim conferuntur paruulis, non requiritur, & quando conficitur etiam sacramentum Eucharistia, non requiritur ad eius valorem intentio suscipientis: quare in doctrina vniuersali, & communi omnibus sacramentis non debuit exprimi id, quod non erat omnibus commune. Vel dici potest, tunc quando requiritur intentio suscipientis, comprehendendi posse sub nomine materia: nam ablutio, v. g. in Baptismo est actio, quæ exercetur circa tale subiectum humanum, volens, &c. Quare, sicut requiritur essentialiter ad valorem Baptismi, quod corpus illud sit actu animatum, & per consequens animatio subiecti intrat partialiter ad denominandam abluitionem in ratione materiae validæ; sic intentio adulti suscipiendi sacramentum: & sicut animatio videtur comprehensa nomine materiae, dum requiritur pro materia ablutio corporis animati: sic intentio includitur ibi, quia materia est ablutio hominis volentis baptizari, si adultus est, &c. Sic indicat Suarez in simili supra disp. 14. sect. 2. §. Atque ex his. Posset fortasse alia via excogitari ad soluendum hoc argumentum: hæc tamen videtur planior, & facilior, ac sine inconuenienti alicuius momenti.

SECTIO VIII.

Quid sit in sacramentis, res tantum, & Sacramentum tantum, & res, & Sacramentum?

Hæc quaestio tractari solet de singulis sacramentis, & præcipue de sacramento Pœnitentiæ, & de Extrema vnctione, in quibus habet maiorem difficultatem; quia tamen communis est omnibus sacramentis, videtur hoc in loco examinanda vniuersaliter pro omnibus, vt ex doctrina generali definiri possit postea de singulis in particulari.

Solent ergo Theologi cõmuniter in sacramentis nouæ legis distinguere hæc tria, scilicet aliquid, quod sit sacramentum tantum, aliquid, quod sit res tantum, & aliquid, quod sit res simul, & sacramentum. Nomen autem sacramenti, in hac quaestione non significat id solum, quod est signum practicum gratiæ, sed accipitur latius pro signo pertinere ad sacramentum, licet reuera non sit pars intrinseca sacramenti: nam character, qui dicitur cõmuniter res, & sacramentum verè, non est pars, sed effectus Baptismi: est tamen signum, & ideo in latiori significatione appellatur sacramentum. Rursus quando aliquid appellatur sacramentum tantum, non est sensus, quod in illo solo consistat tota ratio illius sacramenti, sed quod illud ita sit signum, vt non simul res significata. Per hunc ergo loquendi modum volumus Theologi explicare, in sacramentis dari aliquid, quod significat, & non significatur, & hoc appellant sacramentum tantum. Rursus dari aliquid, quod significatur, & non significat, & hoc appellant rem tantum. Denique dari aliquid, quod significat, & significatur, & hoc appellant rem simul, & sacramentum.

Hanc diuisionem vsurpauit Magister in 4. d. 22. S. Thom. infra quaest. 84. art. 1. ad 3. Scotus in 4. d. 8. q. 1. art. 1. & alij cõmuniter. Existimatur etiam Scotus.

D

desumpta

Eugen. IV.

Responsio.

Alia responsio.

Suarez.

142.

In sacramentis Theologi tria distinguunt qua hic explicantur.

143.

Magister. S. Thom.

Scotus.

Augustin.
Valquez.
In Eucharis-
tia.

desumpta ex Augustino in lib. sentent. Prosperi re-
lato in cap. Hoc est, de consecratione dist. 2. & in Epi-
stola 23. ad Bonifacium. sed alius est ibi sensus Augu-
stini, ut bene obseruauit P. Valquez tom. 4. in 3. part.
9. 84. art. 1. dub. 3. Nam verba Augustini in primis
non inueniuntur in illo loco unde allegantur. De-
inde solum dicitur ibi, quod in Eucharistia datur &
sacramentum, hoc est, signum visibile, nempe spe-
cies, & res sacra, hoc est, corpus Christi, quod ta-
men non appellat ibi sacramentum. In secundo
verò loco ex Epist. 23. dicit, quod secundum quendam
modum sacramentum corporis Christi, corpus Christi est.
In quibus verbis non dicit, corpus Christi esse quo-
dammodo sacramentum, sed species quæ sunt sa-
cramentum corporis Christi, id est, symbolum il-
lius, dici quodammodo, & improprie corpus Chri-
sti, sicut Baptismus qui est sacramentum fidei, dici-
tur quodammodo fides. Magis fauent huic doctri-
næ Hugo de S. Victore 3. tom. lib. 2. de sacram. p. 8.
cap. 7. & Innocentius III. in cap. cum Maribus, de cele-
bratione Missarum, qui in sacramento Eucharistie
illa tria distinguunt. De omnibus tamen sacramen-
tis vniuersaliter id non dicunt; Scholastici tamen
illa etiam tria in aliis sacramentis inuenire, & assi-
gnate conantur.

Hugo.
Innoc. III.

144.
In Baptismo,
Confirmatio-
ne, & Ordi-
ne.

Et quidem in Baptismo, Confirmatione, & Or-
dine facile assignantur; nam materia, & forma di-
cuntur sacramentum tantum; significant enim gra-
tiam, characterem, & alios effectus, & non signifi-
cantur; gratia verò dicitur res sacramenti, quia si-
gnificatur, & non significat; character denique dici-
tur res simul & sacramentum, quia significat gra-
tiam, & significatur ab ipso sacramento. In Eucha-
ristia facilius eadem tria distinguuntur, scilicet spe-
cies sunt sacramentum tantum, quia significant
corpus Christi, & gratiam cum ipsæ non signifi-
centur, gratia verò est res tantum, quia significatur,
& non significat. Denique corpus Christi est sacra-
mentum simul & res, quia significat gratiam, & si-
gnificatur à verbis, & speciebus.

145.
In Matrimo-
nio.

In Matrimonio etiam distinguunt communiter
illa tria, ut materia, & forma, seu verba contrahen-
tium sint sacramentum tantum, quia significant, &
non significantur; gratia verò sacramentalis sit res
tantum, quia significatur, & non significat. Denique
vinculum indissolubile, seu indissolubilitas particu-
laris, quam participat matrimonium fidelium ex eo
quod sacramentum sit, dicitur res, & sacramentum,
quia significatur per materiam, & formam, & signi-
ficat rursus gratiam ac vñionem Christi cum Ec-
clesia, vel verbi diuini cum natura humana. Sic
enim Augustinus lib. 1. de nuptiis, & concupisc. 10. di-
cit, hanc omnimodam indissolubilitatem esse rem
sacramenti. Huius (inquit) proculdubio sacramenti res
est, ut mas, & femina coniugio copulati, quandiu viuunt
inseparabiliter perseuerent, & lib. de bono coniug. cap. 7.
significat, eandem indissolubilitatem esse etiam sa-
cramentum, his verbis. Quid sibi velis tanta firmitas
vinculi coniugalitatis, quod nequaquam puto tantum valere
potuisse, nisi alicuius rei maioris quoddam sacramentum
adhiberetur. videatur Sanchez lib. 2. de Matrimonio
dist. 13. n. 7. Vbi latè probat, maiorem indissolubili-
tatem Matrimonio aduenisse ex ratione sacramenti;
licet ipse velit non omnimodam indissolubilitatem
inde aduenire. In hoc tamen non placet, nam Au-
gustinus, & alij ex ratione sacramenti, eam viden-
tur deducere. Nec obstat, quod Matrimonium ra-
tum sit sacramentum, & tamen adhuc non sit omni-
no indissolubile, respondeo enim, iam habere ex eo
quod sacramentum est, indissolubilitatem omni-
modam saltem radicaliter, hoc est, institutionem

Augustin.

Sanchez.

diuinam, ut sequuta copula resulter omnimoda in-
dissolubilitas; quam tamen nec radicaliter habet
Matrimonium consummatum, ne dum ratum inter
infideles, eo quod sacramentum non est.

Difficultas ergo tota est circa sacramentum Pœ-
nitentie, & Extreme vñctionis. Et quidem de Ex-
trema vñctione duas sententias refert Suarez tom. 4.
dist. 41. sect. 3. in fine. Prima dicit, rem, & sacramentum
illius, esse hilaritatem mentis, confortationem, &
maiores sustinentiam laborum, quam alij appel-
lant vñctionem internam. Quam sententiam ut
communem refert, & approbat Henriquez lib. 3. de
Extrema vñctione, cap. 9. §. 2.

Alia sententia dicit, in Extrema vñctione rem &
sacramentum esse sanitatem corporis, quam illud
sacramentum affert, non semper, & absolute, sed si
expedierit ad animæ salutem, ut dixit Tridentinum
sess. 14. c. 2. quæ sanitas est res sacramenti, quatenus
ab ipso caulatur, & est aliquo modo sacramentum,
quatenus significat animæ sanitatem, & licet non
semper habeatur is effectus, id parum refert, quia
ad significandum aliquid, quod sit res & sacramen-
tum, sufficit, quod sacramentum ex se habeat vim
ad illum effectum cauandum, si aliunde non impe-
diatur; nam in altera etiam sententia assignatur ala-
critis illa, & hilaritas interna, quam tamen multi
ægroti non habent propter carentiam vsus ratio-
nis, vel distractionem, aut aliam causam, & in om-
nibus sacramentis assignantur pro re sacramenti
gratia habitualis, quæ tamen sapientissime non ponitur
propter obicem peccati.

De sacramento Pœnitentie variæ sunt opiniones,
prima dicit, in iis sacramentis in quibus non im-
primatur character, produci aliam quamdam quali-
tatem spirituales, quam vocant ornatum animæ,
quæ sit proxima dispositio ad gratiam sacramenta-
lem, & hanc dicunt esse rem simul & sacramentum,
sicut in aliis est character. Ita sentit & probat acriter
Capreolus, dist. 22. §. 1. art. 3. & Paludan, dist. 14. §. 1.
Viguer. 16. vers. 10. quibus fauet Antonin. 3. part.
tract. 14. c. 1. & c. 17. in principio.

Hanc tamen sententiam communiter omnes re-
ciunt, quia absque vñlo fundamento fingit illam
nouam qualitatem, & quia si talis qualitas daretur,
vel illa esset permanens, vel transiens: non quidem
esset transiens, quia ornatus animæ non posset au-
ferri sine noua culpa: si verò esset permanens, iam
esset character, non quidem omnino indebilis,
cùm posset auferri per peccatum, sed debilis ex
voluntate hominis, quod non repugnat omnino
cùm ratione communi characteris. Videatur Sua-
rez tom. 4. dist. 18. sect. 5. n. 4.

Secunda ergo sententia dicit, contritionem, seu
dolorem internum esse rem simul, & sacramentum
in Pœnitentia. Hanc tenent Thomistæ, & alij com-
muniter cum S. Thom. infra 9. 84. art. 1. ad 3. vbi cum
Magist. in 4. dist. 22. Est autem difficile in hac senten-
tia explicare, quomodo contritio sit res; nam licet
ipsa sit sacramentum, quatenus significat, & caulatur
gratiam simul cum aliis partibus, & licet ipsa etiam
significetur per confessionem, non tamen caulatur
per illam, sed potius est causa ipsius confessionis,
quæ procedit ex dolore interno; ergo contritio
non potest esse res sacramenti, nam id, quod est res
in aliis sacramentis, significatur, & caulatur ab ipso
sacramento.

Propter hanc difficultatem laborant Thomistæ in
explicando, quomodo contritio caulatur ab hoc sa-
cramento. Quidam primò hoc explicant dicentes,
contritionem, licet quatenus est actus pœnitentie,
precedat, & sit causa confessionis; ipsam tamen,

146.

In Extrema
vñctione diffi-
cultas pecu-
liaris.
Suarez.

Prima sen-
tentia.
Henriquez.
Secunda sen-
tentia.

Trident.

147.

In Pœnitentia
varia sūt
opiniones.
Prima sen-
tentia.

Capreolus,
Paludan.
Viguer.
Antonin.

148.

Rejicitur.

Suarez.

149.

Secunda sen-
tentia.
S. Thom.
Magister.

150.

Primus mo-
dus hoc expli-
candi.

vt

ut est efficax ad remittendum peccatum esse effectum sacramenti, hanc enim efficaciam non habet à se, sed ab aliis partibus sacramenti, quare eadem contritio sub diuersis considerationibus est sacramentum, & effectus sacramenti: si enim est attritio, non habet de se disponere sufficienter ad gratiam; si vero iam erat contritio, non habebat saltem de se disponere ad tantam gratiam, hoc enim habet à confessione, & absolutione; quare sub hac consideratione est eorum effectus.

151. *Rejicitur.* Sed hic modus reicitur primò, quia hac ratione posset etiam dici, confessionem esse rem sacramenti, quia confessio ab absolutione etiam accipit efficaciam causandi gratiam, quam secundum se non haberet, imò ipsa absolutio posset dici res sacramenti, quia ipsa etiam à conjunctione cum confessione, & dolore habet efficaciam causandi gratiam, quam non haberet secundum se. Secundò, quia hoc ipsum dici posset in aliis sacramentis, in Baptismo, v. g. posset dici, attritionem esse rem sacramenti, quia prout coniuncta cum Baptismo, est sufficiens dispositio ad gratiam, quod secundum se non habebat. Tertiò & à priori, quia illud non est propriè contritionem causari à sacramento, sed solum ex conjunctione aliarum partium accipere denominationem partis actualis, ac proinde magis est fieri sacramentum, quam rem sacramenti, ut notat Suarez n. 12.

152. *Secundus modus.* Secundus modus explicandi est aliorum, qui dicunt, dolorem esse effectum & rem huius sacramenti, quia sicut est effectus secundarius Eucharistiae, de uoto actualis, & refectio; si hoc sacramentum causat, & excitat in poenitente maiorem dolorem de peccatis; quare idem dolor, qui prius erat causa confessionis postea auctus, & excitatus est effectus eiusdem confessionis, & absolutionis. Hæc videtur esse de mente Caietani d. q. 84. art. 1. Petri de Soto lib. 7. de confessione, in fin. & videtur fauere Richardus dist. 22. art. 2. q. 1. apud Carthusianum eadem dist. q. 3. Quatenus ait, quod confessio excitat contritionem, & absolutio eam format, ideoque est res sacramenti, & quia causat remissionem peccati, est sacramentum.

153. *Primus reijcitur.* Contra hunc modum argui solet, primò, quia non assignat aliquid, quod sit semper res & sacramentum, sed solum in aliquibus casibus: sæpè enim contingit, non moueri hominem virtute huius sacramenti ad maiorem, vel nouum dolorem. Responderi tamen posset, in hoc sacramento, in quo res & sacramentum debet esse actio humana, satis esse quod sacramentum, quantum est de se, excitet semper ad illum actum, nisi impediatur à natura, vel humana libertate.

154. *Secundus reijcitur.* Arguitur secundò, quia contritio illa, quæ est res & sacramentum, vel est eadem numero, quæ est pars sacramenti, vel alia. Si est eadem, ergo non causatur, à sacramento, nec est res sacramenti, cum ipsum antecedat; si est alia, ergo hæc non est sacramentum, cum non causet remissionem peccati, quod iam supponit remissum per ipsum sacramentum, à quo hæc secunda contritio causatur.

155. *Tertius modus.* Tertius modus explicandi similis huic est, quod dolor prout est dispositio ad gratiam sacramentalem, est sacramentum, idem verò dolor ut informatus, iam eadem gratia, & factus meritorius de condigno, vel si erat contritio, factus magis meritorius & dignior maiori gloria; ut sic, inquam, est effectus sacramenti, si quidem à gratia sacramentali habet hunc nouum valorem; quare idem dolor sub diuersis considerationibus est sacramentum & res sacramenti. Ita Suarez ubi supra n. 13.

156. *Rejicitur primò.* Hic etiam modus displicet. Primò, quia rarò accidit, quod in eo instanti, in quo, perficitur facta-

P. Ioan. de Lugo de Sacramento.

mentum Poenitentiae, perseueret dolor actualis, qui est pars sacramenti, quare rarum esset, quod dolor esset sacramentum, & res sacramenti. Secundò, quia si dolor posset dici res sacramenti, ex eo quod à gratia sacramentali accipiat nouum valorem ad merendum, eodem modo dici posset, in sacramento Baptismi attritionem, esse rem sacramenti, nam eadem attritio accipit à gratia sacramentali nouum valorem ad merendum, quare cum eadem proprietate posset dici res illius sacramenti: nemo autem dixit, rem sacramenti in Baptismo esse dolorem; ergo nec propter illam solam rationem dici debet in sacramento Poenitentiae. Tertiò, cum maiori ratione dicendum esset, in Matrimonio verba coniugis esse sacramentum, & rem sacramenti; nam verba vltimi coniugis in vltimo instanti prolationis causant gratiam sacramentalem, atque ideo sunt sacramentum. Rursus eadem verba in illo instanti dignificantur ab eadem gratia, sicut contritio in vltimo instanti absolutionis dignificatur à gratia sacramentali; nam prolatio illa verborum, si debito modo fit, est actus honestus, & meritorius, atque adeo in illo instanti poterit dignificari ab illa maiori gratia, & per consequens prout sic dignificata erit res sacramenti causata à verbis alterius coniugis.

157. *Quartus reijcitur.* Quartò hoc ipsum argumentum fieri potest de intentione recipiendi sacramentum; quæ quidem in instanti, in quo recipitur, (si actus honestus est, prout regulariter est) poterit etiam dignificari à gratia sacramentali, & prout sic dignificata dicetur res sacramenti, & tamen nemo dixit intentionem recipiendi sacramentum, vel verba coniugis esse rem & sacramentum. Hæc autem argumenta procedunt ad hominem, supponendo, attritionem, vel dolorem in instanti illo, quo disponunt ad gratiam posse dignificari ab eadem gratia; de hoc enim est specialis difficultas, de qua egimus supra tom. 1. disp. 6. nunc aprem solum dicimus, quod si illud dicatur de actu doloris, idem dici debet de his aliis.

158. *Quartus modus.* Quartus modus explicandi est, contritionem dupliciter posse considerari; primò, ut est dispositio, & præcedit gratiam sacramentalem, & ut sic est sacramentum. Secundò, ut est formata per ipsam gratiam; & ut sic esse rem sacramenti, quia esse formatam habet ex virtute sacramenti, & est etiam sacramentum, quia ut sic causat media gratia remissionem peccati; quæ est effectus gratiæ, & res sacramenti, hæc enim remissio est, quæ propriè significatur per verba, atque vltimò intenditur in hoc sacramento. Ita Sotus dist. 14. q. 1. art. 1.

159. *Impugnatur.* Hic modus dicendi multò minùs potest sustineri, primò quia dicere, contritionem ut formatam gratia esse causam remissionis peccati, est dicere, gratiam ipsam esse causam remissionis peccati; sed gratia ipsa non dicitur ex eo capite sacramentum, licet causet remissionem peccati, hæc enim est causalitas in genere causæ formalis, quæ nõ sufficit ad hoc, ut dicatur sacramentum, nam sacramentum causat efficienter, vel quasi efficienter suos effectus; ergo nec contritio ut formata gratia poterit dici sacramentum, propter remissionem peccati, quæ consequitur. Secundò quia, licet gratia possit dici causa remissionis peccati in genere causæ formalis, non potest tamen dici quod contritio, vel attritio ut formata per gratiam sit causa remissionis peccati, non enim est causa meritoria, quia contritio ut intelligatur dignificata per gratiam ad merendum, debet iam intelligi ut operatio hominis grati & sancti; ergo iam intelligitur peccatum remissum, & per consequens non potest contritio ut sic formata illum effectum mereri, præsertim cum sit effectus talis, qui vel essentialiter

fentialiter, vel saltem necessariò consequitur gratiam ipsam: deinde nec contritio vt sic formata per gratiam potest dici causa formalis remissionis peccati, quia gratia ipsa est causa adæquata formalis, & sufficiens remissionis peccati: ergo pro eodem signo intelligitur causare vtrumque effectum, scilicet remissionem peccati, & informationem contritionis. Imò in rigore loquendo, videtur, quod prius causet remissionem peccati; quia contritio, vt dixi, non censetur informata per gratiam, & dignificata, nisi quatenus concipitur esse operatio hominis grati & iusti; ergo prius intelligitur iustificatum, & mundatum ipsum subiectum per gratiam, quàm intelligatur contritio dignificari, & informari.

160.

Quartus modus.
Ferrar.

Rejicitur facile.

Quintus modus explicandi tribuitur Ferrariensi 4. contra gentes, cap. 72. quod contritio sit sacramentum, prout causat gratiam, & sit res sacramenti, quatenus ipsa causatur à sacramento in voto, nam hoc sacramentum non solum in re, sed etiam in voto, causat suum effectum, & per consequens causat vltimam etiam dispositionem ad gratiam, quæ est contritio. Hic modus facile rejicitur primò quia supponit falsum, scilicet gratiam causari effectiue ab hoc sacramento in voto; tunc enim licet homo iustificetur cum ordine ad sacramentum, non tamen concurrat sacramentum, nec vt causa physica cum non existat, nec vt causa moralis, cum sæpè contingat non esse futurum postea sacramentum. Secundo votum sacramenti est ipsamet contritio, quæ continet propositum confessionis; ergo si contritio causatur à Sacramento in voto, causatur à se ipsa, & erit res sui ipsius, quod repugnat.

161.

Sextus modus
facilior.
Suarez.
Magister.
Bonauent.
Alex.
Valquez.

Sextus modus, qui facilior & clarior videtur, vt fatetur Suarez n. 6. & cui fauent Magister, Bonauentura, & Alex. ibi relati, & quem amplectitur Valquez in præfati, n. 20. dicit, dolorem esse rem simul & sacramentum, quia significat gratiam vt constat, cum illam causet, vt est pars sacramenti, & aliunde significant à confessione, quæ significat, & reddit sensibilem dolorem internum.

162.

Impugnans
eum aliqui.

Hunc modum impugnant communiter, ex eo, quod contritio non est effectus confessionis externæ, sed potius è contra confessio est effectus contritionis; ergo contritio non potest esse res, nec confessio potest esse sacramentum respectu contritionis, quia id quod est sacramentum, significat sacramentaliter rem, significare autem sacramentaliter est significare efficaciter, seu cauendo rem significatam.

163.

Respondetur.

Hæc tamen ratio non videtur satis firma: negatur enim facile, quod debeat semper id, quod est res, causari ab eo, quod dicitur sacramentum, sufficit quippe quod significetur. Quod etiam ex aliis sacramentis probari potest, nam in primis character, qui est res & sacramentum in tribus sacramentis, non videtur causare gratiam habitualement, quæ datur in sacramento, hæc enim sufficienter causatur à materia, & forma sacramenti, & tamen gratia dicitur res sacramenti, etiam in ordine ad ipsum characterem quia per ipsum etiam significatur. Deinde in Extrema vnctione dicimus, sanitatem corporis esse rem & sacramentum, quia significatur, & significat etiam spiritualem sanitatem, & tamen non causat illam, nam hæc æquè causatur, etiam si ob aliquam rationem non concedatur sanitas corporis; ergo potest aliquid esse res in ordine ad id, à quo non causatur, atque adeo contritio potest esse res non causata, sed significata per confessionem, quod sufficit vt dicatur simpliciter res huius sacramenti.

164.

Displicet tamen ex alio capite.

Ex alio tamen capite displicet mihi ille modus explicandi, quia nimirum ad hoc, vt aliquid dicatur res sacramenti, non videtur satis, quod quomodo-

cumque significetur per aliam partem eiusdem sacramenti, sed requiritur, quod significetur sacramentaliter, hoc est, ex Christi institutione: contritio autem non significatur per confessionem, hoc modo: sed potius ex natura rei, vel ex hominum institutione, qui per tales voces significant dolorem, aut poenitentiam internam; ergo non significatur contritio, sicut requiritur vt dicatur res sacramenti. Consequetia est bona; maior probatur; si enim quicumque modus significandi ad id sufficeret, multa alia deberent dici res sacramenti, quæ hoc tamen nomine non appellantur, v. g. consensus internus contrahentium in Matrimonio; ille enim significatur per verba externa. Item eodem modo in aliis sacramentis intentio ministrandi, & suscipiendi sacramentum debet dici res sacramenti, quia illa etiam significatur per actionem, vel susceptionem externam, & consequenter consensus internus in matrimonio, & intentio in aliis sacramentis debet dici res & sacramentum, quia significant simul & causant gratiam, & ex alio capite significantur per actionem externam. Cum ergo hæc omnia non dicantur res sacramenti, fateri debemus, ad hanc denominationem non sufficere significari quocumque modo, sed debere significari sacramentaliter, seu ex peculiari Christi institutione. Nec obstat, si dicas intentionem, vel consensum internum non esse partem sacramenti; nam dato hoc, quod in rigore metaphysico verum non est, vt vidimus supra sect. præcedenti, ad nostrum propositum id non refert; character enim non est pars sacramenti, sed effectus, & tamen dicitur res & sacramentum; ergo similiter intentio, & consensus internus, qui est causa sacramenti, posset dici res, & sacramentum.

Minor verò, quod scilicet contritio non ita significetur per confessionem, probatur clarè, quia confessio independet à Christi institutione significat ex se, hominem dolere de iis, de quibus se accusat: nec hoc significat sacramentaliter, nam sacramentalis significatio est illa, per quam Christus aliquid occultum intendit nobis significare; Christus autem per confessionem non significat nobis contritionem, sed ipse poenitens est, qui eam contritionem, & dolorem vult significare, & manifestare. Christus quidem instituit, quod confessio non fiat sine dolore, non tamen significat ipse Christus dolorem per confessionem: quando enim Christus intendit aliquid significare per aliquod signum sacramentale, tenetur ipse ponere rem significatam, ne signum ipsius sit falsum, vt constat in aliis sacramentis, in quibus res significata semper ponitur, nisi adsit obex, contritionem autem non tenetur Christus ponere etiam posita confessione, sed ipse poenitens; ergo poenitens, & non Christus, intendit per confessionem significare contritionem internam.

Igitur, vt defendamus illam communem diuisionem in omnibus sacramentis, & assignemus aliquam rationem quidquam, quod in sacramento Poenitentia sit res & sacramentum simul, possumus id aliquo modo deducere ex doctrina Concilij Tridentini sess. 14. c. 3. vbi de re huius sacramenti sic dicitur: *Sanè verò res, & effectus huius sacramenti, quantum ad eius vim, & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, quam interdum in viris pijs, & cum deuotione hoc sacramentum suscipientibus conscientia pax ac serenitas cum vehemènti spiritus consolatione consequi solet.* In quibus verbis videtur Concilium eodem modo loqui de hac conscientia pace in ordine ad hoc sacramentum, sicut postea agendo de Extrema vnctione in eadem sess. cap. 2. dixit sanitatem corporis esse illius effectum & rem. Nam sicut ibi dixit, quod sanitas

Probatur maior.

165.

Minor probatur.

166.

Explicatur noster modus & verior ex Conc. Trid.

Conc. Trid.

Eugen. IV.

sanitas corporis interdum, ubi salutis animæ expediret, consequitur gratiam illius sacramenti; sic hic dicit, quod pax conscientie interdum in viris piis cum deuotione hoc sacramentum suscipientibus consequitur reconciliationem cum Deo. Nam sicut est proprium cibi delectare palatum, & ideo Eucharistia affert sapē dulcedinem spirituales, quæ est secundarius effectus, ut colligitur ex Eugenio IV. in decreto illo unionis post Concilium Florentinum: sic est proprium reconciliationis factæ pacem, & tranquillitatem causare; utque tamen effectus impediri potest, & solet propter varia impedimenta intrinseca, vel extrinseca; sicut ergo supra cum comuni multorum sententia diximus, sanitatem corporis esse rem & sacramentum in Extrema-vnctione, quia significat, & significatur; sic eodem fundamento dicere possumus, in sacramento Pœnitentiæ pacem illam internam esse rem & Sacramentum, quia & significat, & significatur; significat quippe pacem restitutam cum Deo per gratiam, & remissionem peccati: significatur autem per partes huius sacramenti, nempe per materiam & formam.

167.
Non obstat
primò.

Nec obstat, quod hic non sit effectus infallibilis, & vniuersalis; neque enim sanitas corporis est etiam effectus vniuersaliter infallibilis in Extrema-vnctione; & tamen potest appellari res illius, ut supra vidimus; quia sacramentum de se habet illam significare, saltem ut ponendam in certis circumstantiis. Sic ergo de pace conscientie dici potest, quod sacramentum Pœnitentiæ illam significat de se ut ponendam saltem quando adfunt tales vel tales circumstantiæ. Nec etiam obstat, quod pax hæc non causet reconciliationem cum Deo, & remissionem peccati, atque adeo non possit dici sacramentum respectu illius. Iam enim diximus, ad hoc quod aliquid dicatur res sacramenti, non requiri quod causetur ab illo, quod dicitur sacramentum respectu illius, sed sufficere quod saltem significetur sacramentaliter ab illo. Neque etiam sanitas corporis causat sanitatem animæ in Extrema-vnctione, & tamen dicitur sacramentum respectu illius, quod illam saltem sacramentaliter significat in talibus circumstantiis.

168.
Instatur.

Dices, si pax illa, & tranquillitas conscientie appellatur res sacramenti Pœnitentiæ, poterunt etiam in sacramento Ordinis, v. g. dici res sacramenti omnia auxilia, quæ dantur ratione illius sacramenti per totam vitam ad bene exercendum Ordinem susceptum, & in sacramento Baptismi dicentur res omnia auxilia, quæ dantur homini per totam vitam ad seruandam Christi præcepta, & sic de aliis Sacramentis: nam pax illa non videtur esse aliud nisi actus interni intellectus & voluntatis, seu illustrationes, & affectiones gaudij in actu secundo; si ergo hæc illustrationes & affectiones dicuntur res sacramenti, illæ etiam poterunt ita appellari.

169.
Respondet.

Respondet, in hoc posse esse questionem de nomine, nam te ipsa vtrique sunt effectus sacramenti; non tamen appellantur vtrique res sacramenti; quia quando Theologi communiter distinguunt illa tria in sacramentis, volunt illa inuenire vel in ipsis partibus intrinsecis sacramenti, vel certe in iis, quæ simul cum sacramento sunt, qualis est character & alia eiusmodi. Vnde nemo dixit, consecrationes Eucharistiæ validas, quas Sacerdos conficit per totam vitam, & quæ reuera sunt effectus sacramenti Ordinis, esse rem illius sacramenti, quia nimirum non ponuntur simul cum ipsa ordinatione, sicut ponitur character; illi verò effectus, qui comitantur per se loquendo ipsum sacramentum, dici solent res sacramenti, licet sint illustrationes, vel inspirationes, vel quidvis aliud. Sic enim in Extrema-vnctione

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

multi Theologi communiter, ut supra vidimus, dicunt, rem & sacramentum esse alacritatem internam, quam ægrotus experitur; quæ tamen alacritas consistere debet in actibus internis, siue deliberatis, siue indeliberatis. Alij verò effectus, qui ex se non habent hanc concomitantiam cum sacramento, sed postea dantur, non videntur facere vnum cum ipso sacramento, & ideo non sunt pars in illa diuisione, quæ sacramentum diuidi solet in illa tria. Cum ergo pax, & serenitas conscientie sit ex illis effectibus, qui in talibus circumstantiis comitantur ipsum sacramentum Pœnitentiæ, sicut alacritas interna comitatur Extremam-vnctionem, non immerito possumus illam dicere rem & sacramentum in Pœnitentia, sicut alij Theologi dicunt, alacritatem rem & sacramentum in Extrema-vnctione. Hoc autem satis est ad sustinendam illam communem Theologorum diuisionem, ad quam quælibet proportio, vel congruentia sufficit.

DISPUTATIO III.

De necessitate Sacramentorum.

SECTIO I. Vtrum in statu innocentia debuerint esse Sacramenta.

SECTIO II. Vtrum in lege natura & scripta fuerint Sacramenta.

SECTIO III. Vtrum in lege noua fuerint necessaria Sacramenta.

NECCESSITATIS nominē in præfenti non intelligimus necessitatem in toto rigore, de hac enim agitur dum de singulis sacramentis in particulari tractatur. Et quidem certum est, non fuisse omnino necessariam sacramentorum institutionem, cum Deus alijs vijs potuisset abunde providere, & succurrere infirmitati humanæ. Certū etiam est, supposita institutione aliqua sacramenta esse necessaria necessitate medijs, alia verò necessitate præcepti, alia neutro modo. Nunc autem solum agimus de necessitate antecedente institutionē, an scilicet necesse fuerit ea institueret non quidem omnimoda necessitate, sed congruitate, & conuenientia: an scilicet congruum fuerit, & expediens: Potest autem hæc questio tractari iuxta diuersos status generis humani, de quibus sigillatim agendum erit, scilicet de statu ante peccatum, & de statu post peccatum, qui rursus diuiditur in statum legis naturæ, legis scriptæ, & legis Euangelicæ: dubium tamen est de quo statu egerit S. Thomas art. 1. huius questionis 61. S. Thom. ubi querit in communi, Vtrum sacramenta sint necessaria ad humanam salutem; titulus enim videtur esse communis, & abstrahere ab vtroque statu. Aliunde verò videtur S. Thomas ibi loqui de hominibus post peccatum, nam secunda ratio qua probat conclusionem, sumitur ex lapsu, quia nimirum per peccatum se homo subdit rebus corporalibus, & sensibilibus, quare oportuit, quod iisdem subderetur ad sanitatem; quæ ratio solum probat de statu hominis post peccatum. Confirmari potest primò ex titulo art. 2. & principio eiusdem articuli; scilicet, Vtrum etiam ante peccatum fuerint homini necessaria sacramenta. ubi illa vox etiam, aperte indicat, in articulo præcedenti sermonem fuisse de homine post peccatum, alioquin non cohæreret querere statim, vtrum etiam ante peccatum indigeret sacramentis. Confirmatur secundò, quia in nullo alio articulo

D 3

querit

I.
Quomodo nam
cessitas hic
intelligatur.